

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم

گروه فیزیک

پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی حل های دقیق نا همسانگرد کسner (Kasner)

در گرانش های مرتبه بالاتر

استاد راهنما:

دکتر مهرداد فرهودی

استاد مشاور:

دکتر حمید رضا سینجی

نگارش:

حمید شعبانی

مرداد ۸۸

تقدیم به

پدرم و مادرم و تمام کسانی که دوستشان دارم

تشکر و قدردانی

مراتب سپاس و قدردانی خود را نسبت به جناب آقای دکتر فرهودی استاد راهنمای و جناب آقای دکتر سپنجی استاد مشاور اینجانب جهت راهنمایی های بسیارشان در طول انجام این پایان نامه ابراز می دارم و کمال تشکر را دارم.

همچنین از دوستان بسیار عزیزم آقایان حمید رضا شجاعی مهیب و جلال نوروز علیایی به دلیل کمک هایشان در این پایان نامه قدردانی می کنم.

چکیده

این پایان نامه به تحقیق در وجود جواب های دقیق ناهمسانگرد از نوع کسنر (Kasner) در نظریه گرانش های مرتبه بالاتر در خلاء پرداخته است. مدل های بررسی شده در حالت کلی تابعی از سه کمیت اسکالار R , $R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}$ و $R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu}$ هستند. در نزدیکی تکینگی، جملات غالب بسط این توابع در واقع بر حسب توان هایی از سه کمیت فوق به شکل $R^{1+\delta}$ (عملای صورت R^n ، جهت نشان دادن مقدار انحراف از کنش اینشتین-هیلبرت)، $(R_{\mu\nu}R^{\mu\nu})^n$ یا $(R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu})^n$ می باشند. در بررسی انجام شده نشان داده شده است که در مدل هایی از نوع R^n و $(R_{\mu\nu}R^{\mu\nu})^n$ همواره جواب های کسنری یافت می شود. اما در مدل هایی از نوع سوم جواب های نا همسانگرد فیزیکی از نوع کسنر یافت نشده است. همچنین رفتار این مدل ها در حضور ماده مورد بررسی قرار گرفته و نشان داده شده است که همواره این حل ها در شرایطی که ماده نسبیتی باشد معتبر هستند، ولی چنین اعتباری برای برخی جواب ها در حضور ماده غیر نسبیتی وجود ندارد. ضمناً شرایط انرژی برای مدل $R^{1+\delta}$ در حالت خلاء بررسی شده و نشان داده شده است که اعمال چهار شرط انرژی (ضعیف، تهی، قوی و غالب) قیدی روی δ اعمال می کنند. معمولاً در یک انبساط شتاب دار شرط انرژی قوی نقض می شود. در مدل ویژه ما نقض این شرط منجر به منفی شدن چگالی انرژی می شود. لذا این جواب غیر فیزیکی ایجاب می کند که شرط انرژی قوی در این مدل باید ارضاء شود، که این یعنی انبساط ناهمسانگرد با یک شتاب کند شونده همراه است. همچنین در حالت خلاء با تعریف یک چگالی انرژی و فشار برای هندسه، معادله حالتی که بدست می آید از نوع تابش است. نتیجه این کار به همراه بررسی شرایط انرژی نشان می دهد که متريک کسنر می تواند حتی با وجود ماده تقریباً نسبیتی و بسیار نسبیتی یک حل تقریبی خوب باشد.

واژه های کلیدی: گرانش های مرتبه بالاتر، تکینگی، جواب های کسنری، جواب های ناهمسانگرد، ماده نسبیتی، ماده غیر نسبیتی، ماده بسیار نسبیتی، شرط انرژی، انبساط شتاب دار، شتاب کند شونده

فهرست صفحه

۱	مطلع
فصل اول	
۴	مقدمه ای بر نظریه گرانش های مرتبه بالا
فصل دوم	
۹	اصول روش های وردشی در گرانش های مرتبه بالا
۱۰	۱-۲ وردش متریکی
۱۳	۲-۲ وردش پالاتینی
۱۹	۳-۲ ساختار مقید مرتبه اول
فصل سوم	
۲۳	شرایط انرژی
۲۵	۱-۳ شرایط انرژی در نسبیت عام
۲۸	۲-۳ شرایط انرژی در گرانش های مرتبه بالا
۳۰	۳-۳ مقید کردن معادلات
فصل چهارم	
۳۸	روش های مقید سازی معادلات با استفاده از کمیت های بدست آمده از مشاهدات
۴۰	۴-۱ شتاب انبساط کیهانی-خمش عنصر پنجم (quintessence)
۴۴	۴-۲ هندسه به عنوان گزینه ای برای ماده تاریک

فصل پنجم

حل های دقیق تعمیم یافته نا همسانگرد از نوع حل های کسnerی ۴۷	
۱-۵ معرفی حل های کسnerی به عنوان حل های دقیق معادلات میدان اینشتین در شرایط خلاء ۴۸	
۲-۵ حل های تعمیم یافته کسnerی در گرانش های مرتبه بالا ۵۲	
۳-۵ بررسی مدل $R^{1+\delta}$ ۵۳	
۴-۳-۵ حل معادلات در شرایط خلاء ۵۵	
۵-۳-۵ حل در مجاورت ماده خیلی نزدیک به تکینگی $t \rightarrow 0$ ۶۲	
۶-۳-۵ بررسی شرایط انرژی و مساله انرژی تاریک ۷۱	
۷-۴-۵ بررسی مدل $(R_{\alpha\beta} R^{\alpha\beta})^n$ ۷۶	
۸-۴-۵ حل معادلات در شرایط خلاء ۷۶	
۹-۴-۵ حل در مجاورت ماده ۸۰	
۱۰-۴-۵ بررسی مدل $(R_{\alpha\beta\mu\nu} R^{\alpha\beta\mu\nu})^n$ ۸۵	
جمع بندی ۸۸	

ضمیمه الف

۹۱ ..... وردش کنش با $\mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^2$ به روش متريکي

ضمیمه ب

۹۳ ..... وردش $\mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu}$ به روش متريکي

ضمیمه پ

۹۸ ..... وردش $\mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} f(R)$ به روش متريکي

ضمیمه ت

$$102 \dots \text{وردش} \quad \mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^2 \quad \text{به روش پالاتینی}$$

ضمیمه ث

$$105 \dots \text{وردش} \quad \mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu} \quad \text{چگالی لAGRانژی}$$

ضمیمه ج

$$107 \dots \text{وردش} \quad \mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R_{abcd} R^{abcd} \quad \text{چگالی لAGRانژی}$$

ضمیمه چ

$$110 \dots \text{وردش} \quad \mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^2 \quad \text{به روش ساختار مقید مرتبه اول}$$

ضمیمه ح

$$113 \dots \text{وردش} \quad \mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu} \quad \text{به روش ساختار مقید مرتبه اول}$$

ضمیمه خ

116 \dots تشریح روابطی از فصل ۳

ضمیمه د

118 \dots تشریح روابطی از فصل ۴

ضمیمه ذ

126 \dots تشریح روابطی از فصل ۵

129 \dots مراجع

مطلع

نظریه گرانش های مرتبه بالاتر یکی از پر کاربرد ترین نظریه هایی است که امروزه در برنامه کاری فیزیک دانان نظری قرار گرفته است. در این نظریه ها معمولاً با اضافه کردن جملاتی به شکل توابعی از اسکالار ریچی و یا ناوردآ هایی از تانسور ریچی و تانسور ریمان به کنش اینشتین-هیلبرت سعی بر ارائه مدل هایی می شود که بتوانند مشکلات موجود در کیهان شناسی استاندارد را تا حد امکان بر طرف کنند. مثلاً یکی از کاربردهای این نظریه استفاده از مدل های متنوع در توجیه انرژی تاریک و ماده تاریک است. اولین گزینه ای که برای انرژی تاریک معرفی شد ثابت کیهان شناسی در معادله اینشتین بود که در عین حال مشکلاتی چند را در پی داشت. مشکل اول بسیار کوچک بودن چگالی اندازه گیری شده این ثابت است. مشکل بعدی این است که چرا این چگالی از مرتبه چگالی اندازه گیری شده ماده در عالم امروز است. از مشکلات مهمی که باید نظریه معرفی شده به آن جواب دهد مسئله ثابت کیهان شناسی است. این مسئله می گوید چرا مقدار پیش بینی شده برای این ثابت در کیهان شناسی با مقدار محاسبه شده آن از نظریه میدان های کوانتومی اختلاف قابل ملاحظه ای دارد. نظریه گرانش های مرتبه بالاتر برای حل این مشکلات هم مورد استفاده قرار گرفتند.

فصل اول این پایان نامه مقدمه ای کوتاه در معرفی گرانش های مرتبه بالاتر را ارائه می کند. در این فصل به صورت خیلی گذرا به تاریخچه شگل گیری این نظریه می پردازیم و تا حدی از ضعف ها و نقاط قوت این نظریه صحبت می کنیم. در تمام نظریاتی که فرمول بنده لاغرانژی دارند، اولین مساله ای که مورد بررسی قرار می گیرد استخراج معادلات حرکت است، و در نهایت از این معادلات می توان پاسخ های مدل را بدست آورد. از این رو با توجه به رهیافت های متفاوت در استخراج معادلات میدان حاصل از کنشی معین در مساله نیاز به مطالعه روی مرسوم ترین این روش ها یعنی روش های وردشی^۱ احساس می شود. روش های مختلفی برای استخراج معادلات میدان وجود دارد که پر استفاده ترین آنها در نظریه گرانش های مرتبه بالاتر به ترتیب روش وردش متريکی، و وردش پاليتني است روش ديگري نيز وجود دارد که معادل با روش متريکی است با اين تفاوت که الگوي مشخصی ارائه می کند. در فصل دوم به طور خلاصه اصول اين سه روش وردشی با ذكر مثال هایی توضيح داده خواهد شد.

---

¹ variation principles

در نظریه گرانش های مرتبه بالا همواره بعد از بدست آوردن معادلات میدان به منظور برآورده از میزان توانمندی مدل در تطابق با اطلاعات بدست آمده از مشاهدات رصدی، یا نیاز به برآورده شدن بعضی الزامات فیزیکی، و یا ارائه روشی برای جایگزین کردن این گونه مدل ها بجای مدل هایی با ناهم خوانی ها و مشکلات بیشتر، این مدل ها در بوته آزمایش قرار می گیرند. اصطلاحاً گفته می شود معادلات میدان توسط برخی روش ها مقید می شوند. در واقع روش های مختلف مقید کردن، مدل های جامع تر را محدود تر می کنند. معمولاً^۱ این مدل ها دارای یک یا چند متغیر آزاد هستند، و این روشها در واقع بازه هایی مجاز را برای این متغیر ها بدست می دهند و به عبارتی مدل ها محدود تر می شوند. در فصل سوم و چهارم روشهایی برای مقید سازی معادلات ارائه می گردد. یکی از این روش ها استفاده از شرایط انرژی است. در فصل سوم توضیح داده خواهد شد که مدل هایی که بتوانند هر یک از این شرایط انرژی را ارضاء کنند چگونه می توانند قید هایی را روی متغیر ها تحمیل کنند. در این فصل در مورد این قید ها صحبت می کنیم.

از روش های دیگر مقید سازی معادلات میدان مقایسه نتایج بدست آمده از پیش بینی پارامتر های مجهول در آزمایش های رصدی^۲ با نتایج بدست آمده از مدل است. مثلاً یکی از پارامتر هایی که رسم منحنی مربوط به آن جزء برنامه آزمایش های رصدی است منحنی چرخش کهکشان ها است. در حقیقت اهمیت منحنی چرخش کهکشانی^۳ در آن است که می توان اثرات ماده تاریک^۴ را در آن ها مشاهده کرد. با این توضیح، اینکه منحنی چرخش به متغیر آزاد مدل وابسته شود به این معنی است که ماده تاریک می تواند به اثرات هندسی وابسته شود. انتهای فصل چهارم مروری کوتاه به این موضوع دارد. معادلات میدان را می توان با بدست آوردن روابطی برای عمر عالم، درخشندگی و یا مثلاً پارامتر شتاب کاهشی^۵ مقید نمود. به این موضوعات در اواسط فصل چهارم پرداخته می شود.

یکی از کاربرد های نظریه گرانش های مرتبه بالاتر استفاده از آن به عنوان مدلی جایگزین برای مدل هایی است که دارای مشکلات و نقایص بیشتری در توضیح برخی مساله ها دارند. مثلاً در برخی مدل ها برای حل مساله انرژی تاریک از ثابت کیهان شناسی در معادله اینیشن استفاده می کنند. با این وجود در

^۱ observational test

^۲ rotation curve

^۳ dark matter

^۴ deceleration parameter

گرانش های مرتبه بالاتر انرژی تاریک را می توان به خود هندسه نسبت داد. در ابتدای فصل چهارم به این موضوع پرداخته ایم.

در سال ۱۹۲۵ کسنر (E. Kasner) یکی از حل های دقیق معادلات اینشتین را که موسوم به یک متريک ناهمسانگرد از نوع متريک بیانکی نوع اول است بدست آورد. اين حل با داشتن دو قيد روی متغير های متريک دارای یک درجه آزادی است. یک ويزگی مهم اين متريک اين است که اين متريک دارای یک تکينگی زمان گونه در $t = 0$ است. در فصل آخر اين مساله در نظریه گرانش های مرتبه بالاتر بررسی شده است و در ادامه پایان نامه به عنوان کاربردی از فصول سوم و چهارم یکی از روش های مقید سازی یعنی روش شرایط انرژی را برای مدل $R^{1+\delta}$ بكار برد ايم.

قرارداد نوشتاري در تمام فصل های پایان نامه به اين صورت است که تمامی شاخص ها اعم از لاتين و یوناني مقادير صفر تا سه را می پذيرند و نشانگان متريک به صورت (+ + -) است . بقيه روابط طبق قواعد نوشتاري كتاب Inverno d' می باشد.

فصل اول

مقدمه ای بر نظریه گرانش های مرتبه

بالاتر^۱

در این فصل به بررسی اجمالی نظریه گرانش های مرتبه بالاتر می پردازیم. با مطالعه این نظریه از ابتدای شکل گیری آن و آگاهی از برخی نقاط ضعف و نقاط قوت این نظریه می توان به سودمندی آن پی برد.

علاوه بر موفقیت های نظریه گرانشی اینشتین، به این نظریه می توان تنها به منزله یک گام به طرف یک نظریه ساختاری جامع و کامل تر، به دلیل مشاهده ضعف هایی در این نظریه نگریست. حتی موفقیت های قبلی این نظریه دارای مشکلاتی عمیق و اساسی می باشد.

مثالاً این نظریه نتوانسته است نظریه وحدت یافته طبیعت را بدست دهد[۱]. شکست در بنا نهادن یک نظریه کوانتومی از گرانش، پرسش هایی اساسی در ساختار خود این نظریه مطرح می کند و از این رو تلاش

---

^۱ higher order gravity

برای یافتن نظریه های جایگزین را القاء می کند^[۲]. گرایش فعالیت های اخیر به سمت این موضوع عمدتاً با امید به شکل دهی تحقیقاتی منسجم در اساس و بنیاد این نظریه صورت گرفته که در میان آنها می توان به تغییراتی در ابعاد و نیز در دینامیک فضا-زمان اشاره کرد. به طور خلاصه به توضیح هر یک از تغییرات فوق می پردازیم^[۳]. اگر اصل ناوردایی عمومی^۱ در مورد گرانش بکار برده شود دیده می شود که انتگرال کنش باید کمیتی ناوردا باشد که در واقع قیدی است که توسط این اصل روی کنش تحمیل می شود. مفاهیم عمیق در این باره مرهون تلاش های هیلبرت^۲ است، او اولین کسی بود که لزوم ناوردایی عمومی کلیه قوانین فیزیک را در اصل وردشی^۳ بکار گرفت. استفاده از اصل کنش و اصل ناوردایی عمومی، یک ارتباط مستقیم بین اصول تقارن و قوانین بقاء را به عنوان اتحاد های ذاتی، مجاز می داند. تغییر در دینامیک عمدتاً با تغییر لاگرانژی یک سیستم بدست می آید. با این وجود، در نسبیت عام هنوز ارتباط بین سازوکار لاگرانژی برهمکنش ها و الزامات فیزیکی، موضوعی باز در مباحثات است.

در بین لاگرانژی اسکالر، معادلات میدان مبتنی بر لاگرانژی های ساخته شده از جملات درجه دوم تانسور خم، همواره در نظریه گرانش از محبوبیت خاصی برخوردار بوده اند. این نظریه ها به دلایل گوناگون در حوزه های مختلف فیزیک نظری وارد شده اند^[۴]. این نظریه ها در دو دهه اخیر با استقبال فراوانی مواجه شدند، زمانی آن ها عمدتاً به جهت حل مسائلی چند در کوانتیزه کردن گرانش پیشنهاد شدند. در این مورد، اولین ایده ها به روز های اولیه تولد نسبیت عام در تلاش های ادینگتون^۴ و وایل^۵ در راستای متحد کردن گرانش با الکترومغناطیس بر می گردد. با این همه، این تلاش ها به ثمر نرسیدند^[۶،۷].

باخ^۸ و لنچس^۹ کنش هایی ساخته شده فقط با جملات مربعی از خم شدی در چهار بعد به عنوان اسکالر های ناوردا را بررسی کردند. در واقع این رهیافت از ایده وایل اتخاذ شده بود، که این ایده اصل ناوردایی پیمانه ای^{۱۰} تحت تبدیلات همدیس^۹ با ضریب همدیس ثابت است. آنها از کنش $\int R^2 \sqrt{-g} d^4x$ (صرف

^۱ the principle of general invariance

^۲ Hilbert

^۳ variational principle

^۴ Eddington

^۵ Weyl

^۶ Bach

^۷ Lanczos

^۸ gauge-invariance

^۹ conformal transformation

نظر از یک ثابت) استفاده کردند. با این وجود این رهیافت به طور جدی مورد انتقاد قرار گرفت^[۱۰]. دو ایراد عمدۀ علیه این لاگرانژی ها عبارت اند از اینکه اولاً متريک مبتنی بر اين لاگرانژی ها به طور مجانبی در فواصل دور به متريک تخت تبدیل نمی شود، ثانیاً عدم توافق با مشاهدات بعد از اضافه شدن ماده به مساله. در نتیجه اصلاحاتی در اين رهیافت لازم شمرده شد. پيشنهادات اصلاحی در اين حوزه از فعالیت ها با وجود بدست آمدن برخی نتایج مثبت تا قبل از دهه هفتاد خيلي فعال و پيشرو نبودند. در واقع پس از اقداماتی در پی کوانتیزه کردن نسبیت عام در دهه شصت، در این نظریات پیشرفت هایی حاصل شد. شاید انگیزه های مجاز ریاضی جهت آزمودن نظریه های گرانشی مبتنی بر لاگرانژی های غیر خطی، مشخصه پدیده شناسی نظریه اینشتین بوده که مجال يك چنین اصلاحاتی را باقی می گذارد، یعنی وابستگی تانسور اینشتین و لاگرانژی اینشتین به مشتقات متريک و ملاحظاتی در راستای افزایش ابعاد.

در حقیقت ملاحظات ابعادی و وارد کردن جملات شامل مشتقات متريک در لاگرانژی اینشتین، سر نخ هایی هستند که می توان در راستای تعمیم معادلات اینشتین بکار برد. لاگرانژی اینشتین عمومی ترین لاگرانژی مرتبه دوم مجاز از دید اصل ناوردایی عمومی نیست، از منظر این اصل تعمیمات بعدی می تواند تا حد اکثر هر مرتبه ای انجام شود و يك لاگرانژی اسکالر عام يك لاگرانژی متشکل از مشتقات بالاتر متريک است^[۱۱].

نقطه عطف نیاز به تعمیم لاگرانژی اینشتین اینجاست، با اینکه نشان داد شده است که نظریه اینشتین در حوزه پدیده های فیزیکی عادی مثلاً در میدان های گرانشی ضعیف موفق ظاهر می شود (یعنی این نظریه زمانی قابل کاربرد است که خمس فضا زمان خیلی زیاد نباشد)، ولی اشکال اصلی کار آنجا ناشی می شود که خمس قابل توجه می شود، یعنی وقتی که مقیاس ها بسیار کوچک باشند، و این به ویژه به زمان های اولیه تحول عالم بر می گردد. به بیان دیگر زمانی که مقیاسها از مرتبه طول پلانک باشند، و در چنین مقیاس هایی ساختار توپولوژیکی اقلیدسی بسیار نا محتمل است. در چنین فواصلی حتی افت و خیز های کوانتومی گرانش آنقدر شدید است که احتمالاً يك دینامیک متغیر را در ساختار توپولوژیکی عالم تحمیل می کند^[۱۲]. بنا بر این احتمالاً در نظر گرفتن لاگرانژی های تعمیم یافته، فراسوی لاگرانژی اینشتین-هیلبرت به عنوان نظریه های جایگزین، کوششی بی فایده نباشد.

موضوعی دیگر این است که یک پارچه بودن فیزیک باید طبق اصل تطابق حفظ شود، یعنی در هر نظریه جدید، نظریه قبلی باید به عنوان یک حالت حدی از نظریه جامع تر جدید حفظ شود. همان طور که ذکر شد نظریه های گرانشی مبتنی بر تنها جملات مربعی خالص با انتقاد های شدید مواجه شدند^[۱۰]. یک نظریه گرانشی نه تنها باید رفتار صحیحی از دینامیک کل عالم را بدست دهد، بلکه باید معادلات صحیحی از تحول ستاره ای را نشان دهد. بنا براین شخص باید انتظار داشته باشد که نسبیت عام به عنوان حالت حدی از نظریات گرانشی غیر خطی حفظ شود. در مورد بازه مجاز انرژی برای حوزه کاری نظریات مرتبه بالاتر لاغرانژی باید گفت که در نظریه وحدت^۱ در ذرات بنیادی به نظر می رسد که انرژی مورد نیاز برای آزمودن این نظریه حداقل از مرتبه های 10^{15} GeV باشد. واضح است که زمان های اوایله تولد عالم تنها مجال مناسب برای آزمایش این نظریه ها می باشد. در واقع پیش داوری های استاندارد، مقدار حداقلی برای انرژی برای مشاهده اثرات کوانتومی، پیش گویی می کند.

قدرت اثرات کوانتومی برهم کنش های گرانشی نباید محسوس باشند مگر اینکه فواصل مورد بررسی در مسئله از مرتبه پلانک باشند. پس پرسش در مورد گرانش کوانتومی طبیعتاً با کیهان شناسی نخستین لحظات تولد عالم در ارتباط است^[۱۲]. در ارتباط با اصل تطابق باید گفته شود این اثرات در حالت حدی لاغرانژی های غیر خطی باید به طور کامل ناجیز باشند یعنی زمانی که انرژی عالم کمتر از انرژی پلانک باشد.

در مورد نظریات با لاغرانژی مرتبه بالاتر باید گفت که این نظریات نقشی اساسی در رهیافت ابر گرانش^۲ ایفا می کنند^[۱۳]. امروزه این موضوع به خوبی شناخته شده است که وقتی از گرانش اینشتین به عنوان شروعی برای گرانش کوانتومی استفاده شود، این نظریه به نظریه ای نا باز بهنجارش پذیر^۳ منجر می شود، هرچند این اشکال موقعی سر باز می زند که خمس فضا-زمان غیرقابل صرف نظر کردن باشد. برای حل این مشکل، یعنی برای اینکه بتوان واگرایی ها را باز بهنجار^۴ کرد، نشان داده شده است که کنش اینشتین - هیلبرت باید شامل جملات از مرتبه بالاتر خمس باشد^[۱۴]. در واقع نشان داده شده است که لاغرانژی

$$L \propto (R + aR^2 + bR_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta})$$

---

^۱ unified theory
^۲ supergravity
^۳ non-normalizable
^۴ renormalization

که حد نیوتونی مورد نیاز را دارد، و نیز قضیه گاووس-بونت^۱ را ارضا می کند، عمومی ترین لاغرانژی مرتبه دوم در چهار بعد است که مساله بهنجارش را حل می کند[۱۵].

وجود این اشکال در نظریه اینشتین، لزوم استفاده از گرانش های مرتبه بالاتر را بازگو می کند. مکان دیگری که کنش اینشتین-هیلبرت رنگ می بازد، در نظریه ریسمان^۲ است. این نظریه با هدف کاربرد فیزیک گرانش کلاسیک جملاتی از مرتبه بالاتر را وارد کرده و یک کنش موثر با انرژی کم که گرانش را در سطح کلاسیکی بیان می کند تشکیل می دهد.

از دیگر حوزه های گرانش های مرتبه بالا می توان به کیهان شناسی نسبیتی اشاره کرد. در اینجا از چنین لاغرانژی هایی برای اجتناب از ظهور تکینگی^۳ که در برخی از حل های نسبیت عام وجود دارد استفاده می شود[۳]. از نقاط ضعف این نظریه (گرانش های مرتبه بالاتر) می توان به این نکته اشاره کرد، به علت حضور جملات مرتبه بالاتر خمس در لاغرانژی که منجر به معادلات میدان غیر خطی از درجات بالاتر می شود، یافتن جواب های غیر بدیهی بسیار مشکل می شود و این به نوبه خود استخراج تعبیر های فیزیکی مناسب را دچار مشکل می کند. به ویژه اینکه تکنولوژی حال حاضر ممکن است به سختی بتواند این تعبیر را مورد آزمایش قرار دهد.

نکته مهمی که شاید خیلی به آن دقت نشود این است که جملات مرتبه بالاتر اغلب به عنوان تصحیحی به لاغرانژی اولیه اینشتین-هیلبرت اضافه می شود، ولی این جملات نه تنها به معنی اختلال در نظریه اولیه نیستند بلکه واقعاً حضور آنها به عنوان جملات نا مقید و مستقل حتی با ضرایب کوچک، نظریه ای کاملا متفاوت با نظریه اولیه بdst می دهد[۱۷].

به عنوان جمع بندی می توان گفت با توجه به کاربرد های نظریه گرانش های مرتبه بالاتر مثلا در نظریه ریسمان یا کیهان شناسی نسبیتی لزوم مطالعه این نظریه به شکلی بنیادی احساس می شود که البته باید نسبت به مشکلاتی که ممکن است در کاربرد این نظریه ایجاد شود محتاط بود.

---

^۱Gauss-Bonnet theorem

^۲string theory

^۳singularity

فصل دوم

اصول روش های وردشی در گرانش های مرتبه

بالاتر

اصول وردشی نقشی تعیین کننده در فیزیک بازی می کنند. در طول این صده این موضوع مورد پذیرش همگان قرار گرفته که هر نظریه اساسی فیزیکی را می توان به بیان یک کنش به شکل یک هامیلتونی و یا یک لاگرانژی فرمول بندی کرد، که می توان از طریق این دو شکل به معادلات حرکت از طریق یک اصل وردشی دست یافت [۱۸].

در طی چند دهه اخیر این موضع به شکلی فراتر از یک قانون طبیعت پیشرفت کرده است. امروزه ساخت یک نظریه به این معنی است که فرد شروع به نوشتمن یک کنش ساخته شده از میدان های موجود در نظریه کند، حتی اگر دانش در مورد شکل دقیق و واقعی برهم کنش ها، و ویژگی های تقارنی به شکلی قطعه-قطعه باشد. تعیین تابع لاگرانژی توسط ابزار های ریاضی و فیزیکی مثل ناوردایی پیمانه ای، باز بهنجارپذیری، ساده سازی و موارد دیگر انجام می شود.

از این رو در گرانش با سه رهیافت در اصول وردشی در مواجهه با چگالی لاغرانژی مساله رو به رو می شویم، وردش متريکی، وردش پالاتینی و ساختار مقید مرتبه اول.

۱-۲ وردش متريکی

در اين روش که به آن وردش هيلبرت نيز گفته می شود فرض می شود هموستار^۱ ها از نوع لوی سيويتا^۲ هستند يعني داريم:

$$\nabla_\mu g_{\alpha\beta} = 0$$

پس فضا-زمان ما يك خمينه^۳ M با متريک لورنسی^۴ $g_{\alpha\beta}$ با هموستار های لوی سيويتاست. در روش وردش هيلبرت فرض می شود چگالی لاغرانژی در حالت کلی تابعی از متريک و مشتقات متريک است:

$$\mathcal{L} = \mathcal{L}(g, \partial g, \partial^2 g, \dots) \quad (1-2)$$

که چگالی لاغرانژی عبارت است:

$$\mathcal{L} = \sqrt{-g} L$$

که L لاغرانژی مساله و g دترمينان ماترييس تشکيل شده از مولفه های $g_{\alpha\beta}$ است. بنا بر اين انتگرال کنش بدین شکل خواهد شد:

$$S[g] = \int d^4\Omega \mathcal{L} \quad (2-2)$$

عنصر انتگرال گيري عبارت است از:

$$d^4\Omega = dx^0 \wedge dx^1 \wedge dx^2 \wedge dx^3$$

و اين انتگرال روی کل ناحيه $\mathcal{U}$ روی خمينه M گرفته می شود. معادلات ميدان از اين شرط بدست می آيند که کنش فوق تحت وردش های اختياری پایا باشد، با اين شرط مرزی که متريک و مشتقات اول

^۱ connection

^۲ Levi-Civita

^۳ manifold

^۴ Lorentzian metric

آن روی مرز ∂u ثابت هستند. این وردش، مشتق تابعی^۱ $\mathcal{L}_{\alpha\beta}$ از چگالی لagrانژی $\mathcal{L}$ را به شکل زیر

تعریف می کند:

$$\delta S[g] = \int d^4\Omega \mathcal{L}_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta}$$

$$\mathcal{L}_{\alpha\beta} \equiv \frac{\delta \mathcal{L}}{\delta g^{\alpha\beta}}$$

$\mathcal{L}_{\alpha\beta}$ را همچنین مشتق اولر-lagرانژ چگالی لagrانژی می نامند. معادلات میدان از صفر بودن مشتق اولر-lagرانژ بدست می آید یعنی:

$$\mathcal{L}_{\alpha\beta} = 0 \quad (3-2)$$

به عنوان مثال می توانیم چگالی لagrانژی اینشتین-هیلبرت به شکل $\mathcal{L}_{EH} = \sqrt{-g}R$ را نام ببریم. وقتی از این روش وردش گیری استفاده کنیم، معادلات خلاء اینشتین بدست می آید. جزئیات این محاسبه در بسیاری از کتاب ها آمده است. اگر در این چگالی لagrانژی، چگالی لagrانژی مربوط به ماده هم اضافه کنیم

$$\text{به معادله } R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}R = \frac{\chi}{2}T_{\alpha\beta} \quad (\text{با فرض صفر بودن ثابت کیهان شناسی})$$

مثال بعدی کنش زیر است:

$$S = \int d^4\Omega [\mathcal{L}_{EH} + c_1\mathcal{L}_1 + c_2\mathcal{L}_2 + c_3\mathcal{L}_3] \quad (4-2)$$

در این حالت چگالی لagrانژی علاوه بر قسمت مربوط به اینشتین-هیلبرت شامل سه قسمت دیگر نیز می باشد. هر یک از $\mathcal{L}_i$ ها ناوردهای مربعی از اسکالر ریچی^۲، تانسور ریچی^۳ و تانسور خمش^۴ به شکل زیر هستند:

$$\mathcal{L}_1 \equiv \sqrt{-g}R^2 \quad (5-2-\text{الف})$$

$$\mathcal{L}_2 \equiv \sqrt{-g}R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta} \quad (5-2-\text{ب})$$

^۱ functional derivative

^۲ Ricci scalar

^۳ Ricci tensor

^۴ curvature tensor

$$\mathcal{L}_3 \equiv \sqrt{-g} R_{\alpha\beta\mu\nu} R^{\alpha\beta\mu\nu} \quad (5-2)$$

مثالاً ترکیبی معروف از این سه جمله همان ترکیب گاووس-بونت با ضرایب $c_1 = 1$, $c_2 = -4$ و $c_3 = 1$ است.

مشتق اولر-لاگرانژ سه چگالی لاغرانژی فوق به ترتیب عبارت است از:

$$\begin{aligned}\mathcal{L}_1^{\alpha\beta} &= \sqrt{-g} [\frac{1}{2} g^{\alpha\beta} R^2 - 2R R^{\alpha\beta} + 2\nabla^\alpha \nabla^\beta R - 2g^{\alpha\beta} g_{\mu\nu} \nabla^\mu \nabla^\nu R] \\ \mathcal{L}_2^{\alpha\beta} &= \sqrt{-g} [\frac{1}{2} g^{\alpha\beta} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} - 2R^{\beta\mu\alpha\nu} R_{\mu\nu} + \nabla^\alpha \nabla^\beta R - g_{\mu\nu} \nabla^\mu \nabla^\nu R^{\alpha\beta} - \frac{1}{2} g^{\alpha\beta} g_{\mu\nu} \nabla^\mu \nabla^\nu R] \\ \mathcal{L}_2^{\alpha\beta} &= \sqrt{-g} [\frac{1}{2} g^{\alpha\beta} R_{\mu\nu\delta\gamma} R^{\mu\nu\delta\gamma} - 2R_{\mu\nu\delta}{}^\alpha R^{\mu\nu\delta\beta} - 4g_{\mu\nu} \nabla^\mu \nabla^\nu R^{\alpha\beta} + 2\nabla^\alpha \nabla^\beta R - 4R_{\mu\nu} R^{\beta\mu\alpha\nu} + 4R^\beta{}_\mu R^{\mu\alpha}] \end{aligned}$$

که این معادلات مشتقاتی درجه چهار از مولفه های متريک اند. هر یک از این جملات به تنهايی در بسیاری از مقاله های کار شده به چشم می خورند. در واقع گفته می شود که چگالی لاغرانژی مربعی از تانسور خم، معادلات میدانی از درجه چهار بدست می دهدن (وردش مربوط به چگالی لاغرانژی دوم در ضمیمه ب به طور مفصل توضیح داده شده است).

به عنوان مثال آخر می توان چگالی لاغرانژی تشکیل شده از تابع غیر خطی و عمومی به شکل زیر را بررسی کرد:

$$\mathcal{L} = \sqrt{-g} f(R)$$

با شرط $0 \neq f''(R)$. مشتق اولر-لاگرانژ عبارت اند از:

$$f' R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2} f g_{\alpha\beta} - \nabla_\alpha \nabla_\beta f' + g_{\alpha\beta} g_{\mu\nu} \nabla^\mu \nabla^\nu f' = 0$$

که این مشتق اولین بار توسط بوچدال^{۱۹} بدست آمد (وردش مربوطه در ضمیمه پ توضیح داده شده است).

۲-۲ وردش پالاتینی

در این روش که به آن روش وردشی متريک آفین^۲ نيز می گويند خمينه مثل قبل عبارت است از يك فضا- زمان چهار بعدی با يك متريک لورنسی. اما هموستارهای ∇_α هموستارهای اختیاری و مقارن هستند یعنی شرط سازگاری متريک^۳ $\nabla_\alpha g_{\rho\sigma} = 0$ وجود ندارد. یعنی در اين روش هموستار و متريک مستقل از هم فرض می شوند و هیچ قيد پيش فرضی بين آن ها وجود ندارد. در اينجا پارامتر پيچش^۴ صفر است.

در اين روش، چگالي لاگرانژی تشکيل شده است از متريک و مشتقات هموردا^۵ از متريک تا مرتبه معينی، و ضرایب هموستار و مشتقات ضرایب هموستار حداکثر تا مرتبه معينی. نكته مهم در اين چگالي لاگرانژی اين است که در اين حالت چون هموستارها و متريک مستقل از هم هستند یعنی شرط $\nabla_\alpha g_{\rho\sigma} = 0$ وجود ندارد چگالي لاگرانژی بجای اينکه تابعی از ∂g باشد تابعی از مشتقات هموردا از متريک است. پس در اين روش چگالي لاگرانژی به شكل عمومی زير است:

$$\mathcal{L} = \mathcal{L}(g, \nabla g, \nabla \nabla g, \dots; \Gamma, \partial \Gamma, \partial^2 \Gamma, \dots) \quad (6-2)$$

که Γ هموستار است. انتگرال کنش عبارت است از:

$$S[g, \Gamma] = \int d^4 \Omega \mathcal{L} \quad (7-2)$$

و اين انتگرال روی خمينه مساله گرفته می شود. وردش کنش نسبت به متغيرهای مستقل هموستار و متريک که روی مرز مساله صفر در نظر گرفته می شود عبارت است از:

$$\delta S[g, \Gamma] = \int d^4 \Omega (\mathfrak{R}_\alpha^{\beta\gamma} \delta \Gamma_{\beta\gamma}^\alpha + \mathcal{B}_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu}) \quad (8-2)$$

^۱ Buchdahl

^۲ affine metric

^۳ metric compatibility

^۴ torsion

^۵ covariant drivitive

که در آن $\mathcal{R}_\alpha^{\beta\gamma}$ و $\mathcal{B}_{\mu\nu}$ مشتقات اولر لاگرانژ $\mathcal{L}$ نسبت به هموستار و متریک است. معادلات میدان عبارتند

از:

$$\mathcal{R}_\alpha^{\beta\gamma} = 0 \quad , \quad \mathcal{B}_{\mu\nu} = 0 \quad (9-2)$$

به عنوان مثال کنش زیر را در نظر بگیرید:

$$\mathcal{L} = \sqrt{-g} g^{\alpha\beta} R_{\alpha\beta}(\Gamma, \partial\Gamma)$$

که در آن تانسور ریچی تنها تابعی از ضرایب هموستار و مشتق اول این ضرایب است. وردش این چگالی لاگرانژی نسبت به متریک بدست می دهد:

$$\delta S = \int d^4\Omega \sqrt{-g} \left(R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2} R g_{\alpha\beta} \right) \delta g^{\alpha\beta} = 0$$

$$R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2} R g_{\alpha\beta} = 0$$

که این معادله همان معادله اینشتین در خلاء است. در حالی که جواب نهایی وردش نسبت به هموستار عبارت است از:

$$\delta S = \int d^4\Omega (\delta_\alpha^{\beta} \nabla_\mu g^{\gamma\mu} - \nabla_\alpha g^{\gamma\beta}) \delta \Gamma^\alpha_{\gamma\beta} = 0$$

که تعریف کرده ایم: $g^{\gamma\beta} \equiv \sqrt{-g} g^{\gamma\beta}$. از آنجایی که $\Gamma^\alpha_{\gamma\beta}$ نسبت به دو شاخص پایین متقارن است در نتیجه قسمت متقارن عبارت داخل پرانتز در بالا باید صفر شود یعنی :

$$\delta_\alpha^{(\beta} \nabla_\mu g^{\gamma)\mu} - \nabla_\alpha g^{\gamma\beta} = 0$$

این معادله شرط متریک سازگاری را به صورت زیر بدست می دهد:

$$\nabla_\alpha g^{\gamma\beta} = 0 = \nabla_\alpha g^{\gamma\beta}$$

و از این رو هموستارها لزومنهادهای کریستوفل^۱ هستند:

---

^۱ Christoffel symbol

با استفاده از روش وردش اینشتین پالاتینی توانستیم معادله اینشتین همراه با شرط متريک سازگاری را بدست آوریم. این در حالی است که در روش وردش متريکی با فرض وجود شرط متريک سازگاری معادله اینشتین بدست آمد. یعنی شاید تصور شود این دو روش معادلند. ولی بدون وارد شدن در جزئیات باید گفت که در حالت کلی این دو روش معادل نمی باشند. مثلاً وقتی چگالی لاغرانژی، شامل جمله مربوط به ماده می شود روش اینشتین پالاتینی با شکست مواجه می شود. اگر کنش کلی مساله، شامل جمله مربوط به ماده به شکل زیر باشد:

$$S = \int d^4\Omega [\sqrt{-g} g^{\alpha\beta} R_{\alpha\beta}(\Gamma, \partial\Gamma) + \mathcal{L}_M] \quad (10-2)$$

مشتقات اولر لاغرانژ به شکل زیر خواهد بود:

$$\sqrt{-g} \left(R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2} R g_{\alpha\beta} \right) = -2 \frac{\delta \mathcal{L}_M}{\delta g^{\alpha\beta}}$$

$$\delta_\alpha^{(\beta} \nabla_\mu g^{\gamma)\mu} - \nabla_\alpha g^{\gamma\beta} = \frac{\delta \mathcal{L}_M}{\delta \Gamma^\alpha_{\gamma\beta}}$$

واضح است که معادله اول، معادله میدان اینشتین را در حضور ماده بیان می کند. ولی در رابطه پایین می بینیم که هموستارهای بدست آمده دیگر نمادهای کریستوفل نیستند و در حالت کلی به چگالی لاغرانژی ماده وابسته اند. در نتیجه این دو معادله، معادله ای شبیه به معادله کامل میدان اینشتین در یک خمینه غیر ریمانی را نمایش می دهند. با این وجود در نظریاتی که لاغرانژی ماده صریحاً به ضرایب هموستار وابسته نیست، سمت راست معادله پایین صفر شده و در نتیجه هموستارها ای بدست آمده نمادهای کریستوفل خواهند بود. در نتیجه در شرایطی که $\frac{\delta \mathcal{L}_M}{\delta g^{\alpha\beta}} = 0$ باشد ما معادله کامل اینشتین را در یک خمینه ریمانی با هموستارهای کریستوفل خواهیم داشت [۱۸].

مثال بعدی لاغرانژیهای مربعی است که قبل معادلات آنها را در روش ورش متريکی بدست آوردیم، در اینجا معادلات میدان را در روش اینشتین-هیلبرت بدست می آوریم [۲۰]:

$$\delta \mathcal{L}_1 \rightarrow R \left(R_{(\alpha\beta)} - \frac{1}{4} R g_{\alpha\beta} \right) = 0$$

$$\nabla_\mu (R \sqrt{-g} g^{\alpha\beta}) = 0$$

$$\delta \mathcal{L}_2 \rightarrow R_\alpha^{\mu} R_{\beta\mu} + R^\mu_\alpha R_{\mu\beta} - \frac{1}{2} R_{\rho\sigma} R^{\rho\sigma} g_{\alpha\beta} = 0$$

$$\nabla_\mu(\sqrt{-g}R^{\alpha\beta})=0$$

$$\delta\mathcal{L}_3 \rightarrow 2R_{\rho\sigma\alpha}{}^\mu R^{\rho\sigma}{}_{\beta\mu} - R_{\alpha\rho\sigma\mu} R_\beta{}^{\rho\sigma\mu} + R_\alpha{}^{\mu}{}_{\rho\sigma} R_{\mu\beta}{}^{\rho\sigma} - R_{\rho\sigma\mu\delta} R^{\rho\sigma\mu\delta} g_{\alpha\beta} = 0$$

$$\nabla_\sigma(\sqrt{-g}R_\mu{}^{(\alpha\beta)\sigma})=0$$

در هر یک از سه لاغرانژی، برای بدست آوردن معادله دوم (معادلات شامل مشتقات همودرا) از انتگرال گیری جزء به جزء استفاده کرده ایم (ضمیمه ث و ج). جنبه های مهم این معادلات عبارتند از:

الف) این معادلات تحت تبدیلات همدیس، یعنی تحت تبدیلاتی به شکل $\tilde{g}_{\alpha\beta} = \Omega^2(x)g_{\alpha\beta}$ که $\Omega^2(x)$ یک میدان نرده ای مثبت و اختیاری است، ناوردا هستند. می توان این موضوع را از اینجا فهمید که هموستان ها در اینجا مستقل از متريک هستند و چگالی های لاغرانژی ها نسبت به خمس از درجه دوم است. یک چگالی لاغرانژی وجود دارد که از تانسور وايل ساخته می شود. در روش متريکي معادلات میدان اين چگالی لاغرانژی نسبت به تبدیلات همدیس ناوردا است. اين چگالی لاغرانژی به شکل زير است:

$$\mathcal{L} = \sqrt{-g}C_{\alpha\beta\gamma\delta}C^{\alpha\beta\gamma\delta}$$

یکی از کاربرد های این موضوع این است که مثلاً حل های مربوط به دو لاغرانژی $\mathcal{L}_1$ و $\mathcal{L}_2$ تحت تبدیلات همدیس به معادله اينشتین به علاوه یک ثابت اختیاری تبدیل می شوند [۲۱].

ب) این معادلات، معادلات دیفرانسیل از مرتبه دو نسبت به مشتق متريک اند. خصوصا اینکه اينها با معادلات مرتبه چهار که با روش وردش متريکي بدست می آيد معادل نیستند [۱۸].

ج) این معادلات هموستان های لوی سیوستا را در حالت کلی بدست نمی دهند، یعنی فضای ریمان را القاء نمی کنند. فضای القاء شده توسط مساله در حالت کلی یک فضای ویل است که در حالت خاص می توانیم فضای اينشتین را با یک سری تبدیلات همدیس بدست آوریم. در واقع فضای القایی، فضای ویل نیست بلکه فضای ریمان با یک پیمانه نامعین است. در زير اين موضوع را نشان می دهیم [۱۸].

با اعمال روش وردشی اينشتین-پالاتینی، به چگالی لاغرانژی زير:

$$\mathcal{L} = \sqrt{-g}f(g^{\alpha\beta}R_{\alpha\beta}(\Gamma)) \quad (11-2)$$

جفت معادله زیر را بدست می آوریم:

$$f'R_{(\alpha\beta)} - \frac{1}{2}f g_{\alpha\beta} = 0 \quad (12-2)$$

$$\nabla_\mu(f'\sqrt{-g}g^{\alpha\beta}) = 0 \quad (13-2)$$

در روش وردش متریکی معادله دیگری بدست آورده‌یم که با جفت معادله بالا متفاوت است. حال معادلات بالا را بررسی می کنیم.

معادله پایینی را به شکل زیر می نویسیم:

$$f'\nabla_\mu(\sqrt{-g}g^{\alpha\beta}) + f''(\sqrt{-g}g^{\alpha\beta})\nabla_\mu R = 0$$

با استفاده از دو فرمول $f' \neq 0$ و با فرض $\nabla_\mu\sqrt{-g} = \partial_\mu - \sqrt{-g}\Gamma_\mu$ و $\nabla_\mu R = \partial_\mu R$ را به شکل زیر ساده می کنیم:

(14-2)

$$[\partial_\mu(\ln\sqrt{-g}) + (\ln f')'\partial_\mu R - \Gamma^\rho_{\mu\rho}]g^{\alpha\beta} + \partial_\mu g^{\alpha\beta} + \Gamma^\alpha_{\mu\rho}g^{\rho\beta} + \Gamma^\beta_{\mu\rho}g^{\alpha\rho} = 0$$

در نتیجه بعد از عمل رد¹ گیری از معادله بالا خواهیم داشت:

$$\Gamma_\mu = \partial_\mu(\ln\sqrt{-g}) + 2(\ln f')'\partial_\mu R$$

از آنجایی که داریم $R_{[\alpha\beta]} = \partial_{[\alpha}\Gamma_{\beta]} = \partial_{[\alpha}\Gamma_{\beta]}$ این معادله به این معناست که تانسور ریچی متقارن است. اگر مقدار بدست آمده برای Γ_μ را در معادله (12-2) قرار دهیم خواهیم داشت:

$$\partial_\mu(f'g_{\alpha\beta}) = f'(\Gamma^\rho_{\mu\alpha}g_{\beta\rho} + \Gamma^\rho_{\mu\beta}g_{\alpha\rho})$$

اگر تعریف کنیم $\tilde{g}_{\alpha\beta} = f'g_{\alpha\beta}$ معادله بالا شکل مطلوب زیر را به خود خواهد گرفت:

$$\partial_\mu(\tilde{g}_{\alpha\beta}) = \Gamma^\rho_{\mu\alpha}\tilde{g}_{\beta\rho} + \Gamma^\rho_{\mu\beta}\tilde{g}_{\alpha\rho} \quad (15-2)$$

¹ trace

نتیجه بالا این را القا می کند که مشتق هموردای متريک جدید $\tilde{g}_{\alpha\beta}$ نسبت به هموستار ∇_μ صفر است. از اين رو ضرایب هموستار $\Gamma^\rho_{\alpha\beta}$ ، هموستار های لوی سیویتای متريک جدید است. از سویی دیگر می توان معادله (۱۴-۲) را به شکل زیر نوشت:

$$\nabla_\mu g^{\alpha\beta} = \nabla_\mu (\ln f') g^{\alpha\beta}$$

يعني به نظر می رسد روش وردشی اينشتين-پالاتينی يك فضای ويل را انتخاب کرد با

$Q_\mu = \nabla_\mu (\ln f')$. با وجود اين، اين موضوع درست نیست يعني فضای مساله يك فضای ريمانی با يك پیمانه نا معلوم است [۲۲]. در يك فضای ريمانی با هموستار متقارن يك فرمی Q_μ^1 صفر است. حال اگر در يك فضای ويل از تبدیل همديس $\tilde{g}_{\alpha\beta} = \Omega^2 g_{\alpha\beta}$ استفاده کنيم يك فرمی به شکل

$\tilde{Q}_\mu = Q_\mu - 2\nabla_\mu (\ln \Omega)$ تبدیل می يابد. حال اگر Q_μ به شکل گراديان كامل باشد، آنگاه داريم $\tilde{Q}_\mu = 0$. يعني با فرض اينكه يك فرمی Q_μ گراديان كامل باشد مساله ما تحت يك تبدیل همديس فضای ريمان را انتخاب می کند. و اين حالتی است که در اينجا وجود دارد زيرا در اينجا داريم $Q_\mu = \nabla_\mu (\ln f')$ و در نتیجه در مساله ما $0 = \tilde{Q}_\mu$ است.

در نتیجه ما همواره با انتخاب $f' = \Omega^2$ می توانيم مساله اى با فضای ريمان داشته باشيم. از طرفی از (۲-۱۲) خواهیم داشت:

$$f'(R)R = 2f(R)$$

يعني تا حداکثر يك ضریب انترگرال گیری داريم $f(R) = R^2$. که البته اين نتیجه انتظار می رفت زира در نکته الف گفتهيم که معادلات ناشی از چگالی های لاگرانژی جملات مربعی تحت تبدیلات همديس ناوردا است. و ما در اينجا ما اين ناوردايی را در حالت کلى نشان داديم. پس انتظار داريم تابع $f(R)$ يك تابع مربعی باشد. حال اگر نتیجه بالا را در (۱۰-۲) جاگذاري کنيم داريم:

$$R_{\alpha\beta} - \frac{1}{4}Rg_{\alpha\beta} = 0$$

حال اين معادله تحت تبدیل $\tilde{g}_{\alpha\beta} = k g_{\alpha\beta}$ برابر خواهد شد با:

---

^۱ one form

$$\tilde{R}_{\alpha\beta} - \frac{1}{4}k^{-1}R\tilde{g}_{\alpha\beta} = 0$$

در واقع به این نتیجه می‌رسیم که خمینه مساله یک فضای اینشتین با یک ثابت اختیاری است.

۳-۲ ساختار مقید مرتبه اول

هدف این روش تعمیم روش‌های وردشی بالا به چگالی لاغرانژی‌هایی است که عمومیت بیشتری دارند. استفاده از روش ضرایب لاغرانژ در یک روش وردشی زمانی قابل دفاع است که هر گاه فرد با برخی قید‌های تحمیل شده روی پارامتر‌های مستقل مساله که در حالت کلی ممکن است با روش وردشی مورد استفاده سازگاری نداشته باشد، مواجه شود. در هندسه ریمانی این روش به صورت اضافه کردن شرط متریک سازگاری به شکل یک قید با یک ضریب لاغرانژ به چگالی لاغرانژی مساله انجام می‌شود. سپس شخص کنش حاصل را نسبت به متریک، هموستار و ضریب لاغرانژ به عنوان سه پارامتر مستقل وردش می‌دهد.

وقتی این روش به چگالی لاغرانژی هیلبرت-پلاتینی به شکل $\mathcal{L}_{HP} = \sqrt{-g}g^{\alpha\beta}R_{\alpha\beta}(\Gamma, \partial\Gamma)$ که به دو روش قبل آن را بررسی کردیم، اعمال می‌شود، ضریب لاغرانژ به عنوان نتیجه‌ای از معادلات میدان صفر می‌شود. این روش تعبیر هم ارز بودن دو روش متریکی خاص و اینشتین پلاتینی، در خلاصه را به صورت فقط یک اتفاق تقویت می‌کند. این روش وقتی به لاغرانژی‌های مرتبه بالاتر اعمال می‌شود مراحل انجام محاسبه کمتر شده و دید بهتری در تفسیر معادلات به دست می‌آید[۱۸].

برای شروع فضای ریمانی، با تعریف معمول خود را به عنوان خمینه مساله تعریف می‌کنیم و در مرحله بعد قید متریک سازگاری یعنی $\nabla_\mu g^{\alpha\beta} = 0$ را رها کرده و فرض می‌کنیم که $\nabla_\mu g^{\alpha\beta} \neq 0$ به عنوان یک قید مستقل وجود دارد. برای اینکه بعد از محاسبات معادلات، فضای اولیه را القاء کنند، (در اینجا فضای اولیه ریمان فرض شده است ولی در حالت کلی هر فضایی را می‌توان تعریف کرد) یک قید به لاغرانژی اولیه اضافه می‌شود که به شکل زیر است:

$$\mathcal{L}_c(g, \Gamma, \Lambda) = \sqrt{-g}\Lambda_\mu^{\alpha\beta}(\Gamma^\mu_{\alpha\beta} - \left\{ \begin{array}{c} \mu \\ \alpha\beta \end{array} \right\}) - C^\mu_{\alpha\beta} \quad (16-2)$$

که ضرایب نامعین لاگرانژ هستند و $\Gamma^\mu_{\alpha\beta}$ تansور اختلاف بین هموستار اختیاری و نماد $C^\mu_{\alpha\beta}$ تansور اختلاف بین هموستار اختیاری های کریستوفل هستند. مثلاً در هندسه ریمانی $C^\mu_{\alpha\beta} = 0$ هستند. و قید بالا به صورت زیر تغییر می کند:

$$\mathcal{L}_c(g, \Gamma, \Lambda) = \sqrt{-g} \Lambda_\mu^{\alpha\beta} (\Gamma^\mu_{\alpha\beta} - \frac{1}{2} g^{\alpha\beta}) \quad (17-2)$$

در نتیجه کنش نهایی مساله عبارت است از:

$$S = \int d^4\Omega [\mathcal{L}(g, \Gamma, \psi) + \mathcal{L}_c(g, \Gamma, \Lambda)] \quad (18-2)$$

فرض کرده ایم لاگرانژی اصلی مساله شامل یک میدان اسکالر ψ است. حال این کنش باید نسبت به $g^{\alpha\beta}$ وردش داده شود.

ورددش نسبت به متريک به معادلات موسوم به معادلات $\mathbf{g}$ منجر می شوند که به شکل زیر هستند:

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta g^{\alpha\beta}}|_\Gamma + \sqrt{-g} B_{\alpha\beta} = 0 \quad (19-2-\text{الف})$$

$$\sqrt{-g} B_{\alpha\beta} \equiv -\frac{1}{2} \sqrt{-g} \nabla^\mu (\Lambda_{\beta\alpha\mu} + \Lambda_{\alpha\mu\beta} - \Lambda_{\mu\alpha\beta}) \quad (19-2-\text{ب})$$

ورددش نسبت به هموستار به معادلات Γ به صورت زیر منجر می شوند:

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta \Gamma^\mu_{\alpha\beta}}|_g + \Lambda_\mu^{\alpha\beta} = 0 \quad (20-2)$$

ورددش نسبت به میدان اسکالر به معادلات حرکت مربوط منجر می شود. سرانجام وردش نسبت به ضرایب لاگرانژ قید (16-2) را بدست می دهد.

اگر این روش را روی فضای ریمان روی چگالی هیلبرت پلاتینی اعمال کنیم همان معادلاتی بدست خواهد آمد که در روش متريکی خالص بدست می آید. به عنوان مثال برای چگالی لاگرانژی های (5-2) داریم:

$$\frac{1}{2} g^{\alpha\beta} R^2 - 2R R^{\alpha\beta} + B^{\alpha\beta} = 0 \quad (21-2)$$

$$\Lambda_\mu^{\alpha\beta} = (2g^{\alpha\beta}\delta_\mu^\rho - g^{\alpha\rho}\delta_\mu^\beta - g^{\rho\beta}\delta_\mu^\alpha)\nabla_\rho R$$

$$B^{\alpha\beta} = -2g^{\alpha\beta}\square R + 2\nabla^\beta\nabla^\alpha R$$

برای $\mathcal{L}_1$ و

$$\frac{1}{2}g^{\alpha\beta}R_{\rho\sigma}R^{\rho\sigma} - R_\gamma^\beta R^{\alpha\gamma} - R_\gamma^\alpha R^{\beta\gamma} + B^{\alpha\beta} = 0 \quad (22-2)$$

$$\Lambda_\mu^{\alpha\beta} = 2\nabla_\mu R^{\alpha\beta} - \delta_\mu^\alpha \nabla_\rho R^{\rho\beta} - \delta_\mu^\beta \nabla_\sigma R^{\alpha\sigma}$$

$$B^{\alpha\beta} = -\square R^{\alpha\beta} + 2\nabla_\sigma \nabla^\beta R^{\alpha\sigma} - g^{\alpha\beta} \nabla_\sigma \nabla_\rho R^{\rho\sigma}$$

برای $\mathcal{L}_2$ و

$$\frac{1}{2}g^{\alpha\beta}R_{\rho\sigma\gamma\delta}R^{\rho\sigma\gamma\delta} - 2R_{\rho\sigma\gamma}^\beta R^{\alpha\rho\sigma\gamma} + B^{\alpha\beta} = 0 \quad (23-2)$$

$$\Lambda_\mu^{\alpha\beta} = 2\nabla_\rho R_\mu^{\alpha\beta\rho} + 2\nabla_\rho R_\mu^{\beta\alpha\rho} - \delta_\mu^\beta \nabla_\sigma R^{\alpha\sigma}$$

$$B^{\alpha\beta} = 4\nabla_\sigma \nabla_\rho R^{\alpha\rho\beta\sigma}$$

برای $\mathcal{L}_3$ برای مدل کلی غیر خطی خواهیم داشت

$$\frac{1}{2}fg^{\alpha\beta} - f'R^{(\alpha\beta)} + B^{\alpha\beta} = 0 \quad (24-2)$$

$$\Lambda_\mu^{\alpha\beta} = \frac{1}{2}(2g^{\alpha\beta}\delta_\mu^\rho - g^{\alpha\rho}\delta_\mu^\beta - g^{\rho\beta}\delta_\mu^\alpha)\nabla_\rho f'$$

$$B^{\alpha\beta} = -g^{\alpha\beta}\square f' + \nabla^\beta \nabla^\alpha f'$$

حال اگر در هر یک از چهار مدل بالا $B^{\alpha\beta}$ را که از معادلات $\mathbf{F}$ بدست آمده را در معادله اول قرار دهیم، مجدداً معادلات مشتقات اولر-لاگرانژ را که در روش متريکی خالص بدست آمد، بدست می آیند.

به بیان دیگر در مقایسه با روش هیلبرت عادی، در همه مثال های بررسی شده تا به حال، با استفاده از سازوکار مقید شده مرتبه اول، شخص از یک چگالی لاغرانژی که در فضای تابعی (يعنی چگالی لاغرانژی تابعی از توابع مختلف است) تعریف شده، و از یک روش وردشی متفاوت استفاده می کند به یک مجموعه معادلات، معادل با معادلاتی که در روش متريکی بدست می آید متنه می شود. در واقع سودمندی این روش از اینجاست که با استفاده از یک الگوی مشخص به جواب نهایی می رسیم.

این الگو به صورت زیر است:

- الف) تشکیل کنش مساله با استفاده از قید (۱۶-۲)
- ب) وردش نسبت به Γ و بدست آوردن ضرایب لاغرانژ
- ج) وردش نسبت به متريک و بدست آوردن معادله $\mathbf{g}$.
- د) محاسبه $B^{\alpha\beta}$ با استفاده از ضرایب لاغران بده از مرحله ب) با استفاده از رابطه (۱۹-۲) ب) و اگذاري آن در معادله $\mathbf{g}$

فصل سوم

شرایط انرژی در گرانش های مرتبه بالا

در این فصل در مورد شرایط انرژی در گرانش های مرتبه بالاتر صحبت می کیم [۲۳، ۲۴].

مشاهدات برای عالم کنونی، ابساط شتاب دار با مقدار مثبت را نشان می دهد [۲۵]. مدل های بسیاری برای توجیه این مورد ارائه شده اند، که همگی به دو گروه تقسیم می شوند. گروه اول مدل هایی بر پایه تصحیحاتی روی تانسور انرژی-تکانه در معادله اینشتین است، که در برخی از آن ها به وجود برخی میدان های جدید در این تانسور اشاره شده است و بیشتر در فیزیک انرژی بالا مورد بررسی قرار می گیرند. و یا در برخی دیگر به یک شاره ایده آل اشاره می کند و در هر دو مورد این ماده باید شرط انرژی قوی^۱ را نقض کنند تا بتوانند عالمی شتاب دار را توصیف نمایند.

در گروه دوم پژوهش ها ماده از نوعی معمولی انتخاب می شود ولی در اینجا تصحیحاتی روی ساختار هندسی نظریه نسبیت عام انجام می گیرد. نظریات گرانش های مرتبه بالاتر یعنی نظریاتی که شامل توان هایی از مرتبه بیشتر از یک، از اسکالر ریچی هستند (از این حیث نسبیت عام اینشتین نظریه ای خطی به

---

^۱ strong energy condition

حساب می آید زیرا در کنش آن، توان یک از اسکالر ریچی ظاهر می شود)، و نظریات با ابعاد بیشتر از چهار بعد از این گروه اند.[۲۴]

نظریات مختلف گرانش های مرتبه بالا در زمینه های مختلفی بررسی شده اند. در بررسی شرایط پایداری، سیستم خورشیدی، بررسی روی کهکشان ها، تحولات اولیه عالم و دوره تورمی^۱ و مواردی دیگر. این نظریات روش جدیدی در بررسی سرعت فزاينده تحول عالمی، بدون داخل کردن انرژی تاریک در مساله ارائه نموده اند[۲۳]. اختیاری که در انتخابتابع تحلیلی $f(R)$ وجود دارد مشکلاتی چند را به وجود آورده است. مثلاً معادلات حرکت متج آنها عموماً به گونه ای غیر خطی اند که حل ساده ترین آن ها در بسیاری موارد امکان پذیر نیست. مثلاً وقتی از متريک FRW استفاده می کنیم به معادلاتی مرتبه چهار برای ضریب مقیاس^۲ بر می خوریم که به سختی قابل بررسی اند.

مشکل بعدی که وجود دارد این است که چگونه این $f(R)$ های مختلف را با استفاده از مشاهدات مقید کنیم، یعنی فضای پارامتر های مجهول مساله را کاهش دهیم. قید ها عبارت اند از معادلات حاصل از گرانش های مرتبه بالا که با استفاده از برخی داده ها ساده تر و قابل بررسی شده اند. این قید ها از روش های زیر بدست می آیند:

- ۱) داده های اختر فیزیکی و عالمی
- ۲) آزمایش هایی روی سیستم خورشیدی
- ۳) نیروی پنجم؛ اطلاعات حاصل از ستز هسته ای انفجار بزرگ، BBN.
- ۴) ارائه توالی صحیحی از فازهای شتاب کند شونده-تند شونده در تحول عالمی

اکثر آزمایش های کیهانی یا شامل تبدیلاتی است که نظریه را به یک مدل معادل به علاوه یک میدان اسکالر تبدیل می کند و یا شامل بررسی نظریه در چارچوب های مختلف و یا شامل فرضیاتی روی وابستگی ثابت هابل به پارامتر انتقال قرمز است.

---

^۱ inflationary epoch
^۲ scale factor

با این وجود می توان قید ها را از طریق بررسی هایی روی انرژی نیز بدست آورد. که به آنها شرایط انرژی گفته می شود. این شیوه مقید سازی مستقل از هر گونه داده است، بدون حل معادلات حرکت^۱، بدون فرضیاتی روی ثابت هابل و یا بدون بکار بردن تبدیلاتی روی نظریه.

تنها فرض این است که شتاب عالم حاصل از یک مدل تعمیم یافته و یک ماده عادی است. این شرایط در موقعیت های مختلف اعمال شده اند و نتیجه عمومی این بوده است که در هر موقعیت یک یا چند شرط انرژی باید همزمان ارضا شوند. مثلاً در تکینگی پنروز-هاوکینگ^۲ شرط ضعیف و شرط قوی باید ارضا شوند، در حالی که اثبات قانون دوم ترمودینامیک سیاه چاله ها به ارضا شرط تهی وابسته است [۲۴].

ذکر این نکته بد نیست که شرایط انرژی ابتدا در نسبیت عام فرمول بندی شده اند، به عبارت دیگر شخص باید در بکار بردن شرایط انرژی در نظریات عمومی گرانش محتاط باشد. نظریات مرتبه بالاتر گرانشی ویژگی جالبی دارند؛ با شروع از چارچوب جورдан^۳ (در این چارچوب کنش شامل تابع $(R)f$ است)، با اعمال یک تبدیل مناسب روی متریک می توان نشان داد که هر مدل $(R)f$ به طور ریاضی معادل است با نظریه اینشتین (که در آن کنش شامل اسکالر ریچی است) به علاوه یک میدان اسکالر که به طور مینیمال جفت شده است [۲۶].

بنابراین در اصل شخص باید از یک شرایط انرژی انتقالی، مستقیماً از نسبیت عام و اعمال آن روی فشار و چگالی انرژی موثر که در چارچوب جوردان تعریف می شود صحبت کند.

۱-۳ شرایط انرژی در نسبیت عام

بیشتر روش هایی که برای استخراج شرایط انرژی در نظریه های گرانش های مرتبه بالا استفاده می شود، ریشه در نظریه نسبیت عام اینشتین دارند. برای کامل شدن مطلب مروری کوتاه بر شرایط انرژی در نسبیت عام خواهیم داشت. عموماً چهار شرط انرژی به جهت ارضا شدن برخی نیازهای فیزیکی تعریف می شوند که به طور خلاصه عبارتند از [۲۷]:

^۱ EOM, equation of motion
^۲ Hawking-Penrose singularity
^۳ Jordan frame

شرط انرژی ضعیف^۱

این شرط بیان می کند که چگالی انرژی هر توزیع ماده، از دید هر ناظری باید مقداری نامنفی داشته باشد. چون چگالی انرژی برای هر ناظر با چهار بردار سرعت $T_{\alpha\beta}u^\alpha u^\beta$ است برای ارضاء شدن این شرط باید داشته باشیم:

$$T_{\alpha\beta}u^\alpha u^\beta \geq 0$$

برای هر بردار زمان گونه. که نتیجه این شرط عبارت است از:

$$\rho \geq 0 , \quad \rho + P_i \geq 0$$

که P_i مولفه اختیاری از فشار است.

شرط انرژی تهی^۲

این شرط، شرط انرژی ضعیف را برای بردار های تهی k^α بیان می کند یعنی برای هر بردار اختیاری تهی داریم:

$$T_{\alpha\beta}k^\alpha k^\beta \geq 0$$

که در نتیجه داریم:

$$\rho + P_i \geq 0$$

شرط انرژی قوی

منشاء این شرط از معادله رایچوداری^۳ است:

$$\frac{d\theta}{d\tau} = -\frac{1}{3}\theta^2 - \sigma_{\alpha\beta}\sigma^{\alpha\beta} + \omega_{\alpha\beta}\omega^{\alpha\beta} - R_{\alpha\beta}u^\alpha u^\beta$$

که θ ، $\sigma_{\alpha\beta}$ و $\omega_{\alpha\beta}$ به ترتیب پارامتر انساط، تنش^۴ و پارامتر چرخش است. این ها تعریف صرفا هندسی برای یک دسته ژئودزیک در یک خمینه معین است. میدان گرانش یک میدان جاذب است، که به بیان

^۱ weak energy condition

^۲ null energy condition

^۳ Raychaudhuri` Equation

^۴ shear

هندسی به این معنا است که دسته منحنی ژئودزیک های زمان گونه باید همگرا باشند. برای این نوع دسته ژئودزیک باید داشته باشیم $\frac{d\theta}{d\tau} \leq 0$. جمله اول سمت راست معادله بالا همواره منفی است جمله دوم نیز همینطور زیرا $\sigma^2 = \sigma_{\alpha\beta}\sigma^{\alpha\beta} \geq 0$. پس برای یک دسته ژئودزیک بدون خاصیت چرخش یعنی $\omega_{\alpha\beta} = 0$ باید داشته باشیم:

$$R_{\alpha\beta}u^\alpha u^\beta = (T_{\alpha\beta} - \frac{T}{2}g_{\alpha\beta})u^\alpha u^\beta \geq 0$$

که نتایج این شرط عبارت است از:

$$\rho + \sum_{i=1}^3 P_i \geq 0 , \quad \rho + P_i \geq$$

توجه کنید که برای بردار های پوچ معادله رایج‌داری به شکل زیر تغییر می کند:

$$\frac{d\theta}{d\tau} = -\frac{1}{2}\theta^2 - \sigma_{\alpha\beta}\sigma^{\alpha\beta} + \omega_{\alpha\beta}\omega^{\alpha\beta} - R_{\alpha\beta}k^\alpha k^\beta$$

^۱ شرط انرژی غالب

این شرط تاکید می کند که ماده باید در راستای جهان خط های پوچ یا زمان گونه شارش یابد. این به بیان ریاضی یعنی:

یک بردار پوچ یا زمان گونه در جهت به سمت آینده است $-T_\beta^\alpha u^\beta$

از آن جایی که برای هر ناظر با چهار بردار u^β کمیت فوق، چگالی چهار جریان انرژی-تکانه است که توسط ناظر دیده می شود، این شرط به این معنی است که سرعت شارش انرژی ماده کمتر از سرعت نور است.

شرایط انرژی EC، وقتی برای یک ماده کامل می روند به انواع زیر تقسیم می شوند:

(۳-۱) شرط انرژی تهی (یا پوچ)

---

^۱ dominant energy condition

$$\rho \geq 0, \quad (\rho + P) \geq 0 \quad \text{س(۲-۳) شرط انرژی ضعیف}$$

$$\rho + 3P \geq 0, \quad \rho + P \geq 0 \quad \text{س(۳-۳) شرط انرژی قوی}$$

$$\rho \geq 0, \quad \rho \pm P \geq 0 \quad \text{س(۴-۳) شرط انرژی غالب}$$

نشان داده شده است که $\mathbf{EC}$ در زمینه تکینه های کیهان شناسی و مدل های bouncing کاربرد دارد.

۲-۳ شرایط انرژی در گرانش های مرتبه بالاتر

به دلیل اینکه تعریف ها و اصول هندسی نسبیت عام مستقل از نظریه های سوار بر آن هستند، از این رو معادله رایچوداری و همتای ژئودزیک های تهی آن، برای حد اقل نظریه هندسی گرانش های مرتبه بالاتر برقرار است و در واقع این موضوع محرك اصلی بر قراری اصول هندسی تعریف شده در نسبیت عام در هر نظریه بعدی است. بنابراین ما می توانیم دوباره از معادله رایچوداری برای مدل های مختلف $f(R)$ استفاده کنیم.

کنش در گرانش های مرتبه بالا به صورت زیر تعریف می شود:

$$S = \int f(R) \sqrt{-g} d^4x + S_m \quad \text{(۵-۳)}$$

که g رد ماتریس متریک است، R اسکالر ریچی و S_m کش استاندارد برای میدان های ماده است. با وردش متریکی این کنش، معادلات میدان به صورت زیر بدست می آید[۲۳]:

$$f'(R)R_{\alpha\beta} - \frac{f(R)}{2}g_{\alpha\beta} - (\nabla_\alpha\nabla_\beta - g_{\alpha\beta}g^{\alpha\beta}\nabla_\alpha\nabla_\beta)f'(R) = T_{\alpha\beta} \quad \text{(۶-۳)}$$

در نظریات $f(R)$ می توان تانسور انرژی- تکانه موثر به شکل زیر تعریف کرد:

$$T_{\alpha\beta}^{eff} = \frac{1}{f'} [T_{\alpha\beta} + \frac{1}{2}(f - Rf')g_{\alpha\beta} + (\nabla_\alpha\nabla_\beta - g_{\alpha\beta}g^{\alpha\beta}\nabla_\alpha\nabla_\beta)f'] \quad \text{(۷-۳)}$$

که از آن می توان فشار و چگالی انرژی موثر را تعریف کرد:

$$\rho_{eff} = \frac{1}{f'} [\rho + \frac{1}{2}(f - Rf') - 3\dot{R}Hf'']$$

$$P_{eff} = \frac{1}{f'} [P - \frac{1}{2}(f - Rf') + (\ddot{R} + 2\dot{R}H)f'' + \dot{R}^2f''']$$

حال اگر شرایط انرژی را برای چگال انرژی موثر و فشار موثر که در بالا معرفی شد اعمال کنیم برای

$$\rho_{eff} + P_{eff} \geq 0 \quad \text{که همان شرط در حالت جدید است، خواهیم داشت:}$$

(۸-۳)

$$\rho + P + (\ddot{R} - \dot{R}H)f'' + \dot{R}^2 f''' \geq 0 \quad \text{شرط انرژی تهی:}$$

$$\text{به طور مشابه برای } \rho_{eff} + 3P_{eff} \geq 0 \text{ داریم:}$$

$$\rho + 3P - f + Rf' + 3(\ddot{R} + \dot{R}H)f'' + \dot{R}^2 f''' \geq 0$$

شرط بالا علاوه بر شرط (۸-۳) شرط انرژی قوی را بدست می دهد.

(۹-۳)

$$\rho + P + (\ddot{R} - \dot{R}H)f'' + \dot{R}^2 f''' \geq 0 \quad \text{شرط انرژی قوی:}$$

$$\rho + 3P - f + Rf' + 3(\ddot{R} + \dot{R}H)f'' + \dot{R}^2 f''' \geq 0$$

برای $\rho_{eff} \geq 0$ داریم:

$$\rho + \frac{1}{2}(f - Rf') - 3\dot{R}Hf'' \geq 0$$

شرط بالا علاوه بر شرط (۸-۳-۲) شرط انرژی ضعیف را بدست می دهد:

(۱۰-۳)

$$\rho + P + (\ddot{R} - \dot{R}H)f'' + \dot{R}^2 f''' \geq 0 \quad \text{شرط انرژی ضعیف:}$$

$$\rho + \frac{1}{2}(f - Rf') - 3\dot{R}Hf'' \geq 0$$

و برای $\rho_{eff} - P_{eff} \geq 0$ داریم:

$$\rho - P + f - Rf' - (\ddot{R} + 5\dot{R}H)f'' - \dot{R}^2 f''' \geq 0$$

از این رو رابطه بالا علاوه بر روابط (۸-۳-۲) و (۱۰-۳-۲) شرایط انرژی غالب را به صورت زیر بدست

می دهنند:

(۱۱-۳)

$$\rho + P + (\ddot{R} - \dot{R}H)f'' + \dot{R}^2 f''' \geq 0 \quad \text{شرط های انرژی غالب:}$$

$$\rho + \frac{1}{2}(f - Rf') - 3\dot{R}Hf'' \geq 0$$

$$\rho - P + f - Rf' - (\ddot{R} + 5\dot{R}H)f'' - \dot{R}^2 f''' \geq 0$$

۳-۳ محدود کردن معادلات

با استفاده از شرایط انرژی و نیز اطلاعات بر گرفته از مشاهدات عالمی می توانیم حدودی را برای ضرایب ثابت بکار رفته درتابع $f(R)$ بدست آوریم. توجه کنید که در تمام محاسبات متريک را فريدمان- رابرتسون-واکر تخت انتخاب کردیم. پaramتر هایی که به منظور تعیین ویژگی های ديناميک عالمی مورد استفاده قرار می گيرد طبق تعریف عبارت اند از:

$$H = \frac{\dot{a}}{a}$$

$$q = -\frac{1}{H^2} \frac{\ddot{a}}{a}$$

$$j = \frac{1}{H^3} \frac{\ddot{a}}{a}$$

$$s = \frac{1}{H^4} \frac{\frac{d^4 a}{dt^4}}{a}$$

که به ترتیب ثابت هابل، پaramتر شتاب کاهشی، جرک^۱ و اسنپ^۲ نامیده می شوند. مقادیر اندازه گیری شده فعلی آن ها طبق توافق انجام شده عبارت است از: $q_0 = -0.81 \pm 0.14$ و $H_0 = 72 \pm 8 \text{ km/sMpc}$ با وجود این مقادیر هنوز مقداری با خطای قابل قبول برای s_0 هنوز گزارش نشده. اگر اسکالر ریچی و مشتقهای آن را بر حسب این پaramتر ها بازنویسی کنیم خواهیم داشت:

---

^۱jerk
^۲snap

$$R = -6H^2(1 - q) \quad (12-3)$$

$$\dot{R} = -6H^3(j - q - 2) \quad (12-3)$$

$$\ddot{R} = -6H^4(s + q^2 + 8q + 6) \quad (12-3)$$

برای بدست آوردن روابط مربوط به $\dot{R}$ و $\ddot{R}$ کافی است که از R به ترتیب یک و دو بار نسبت به زمان مشتق بگیریم. حال اگر تمام پارامترها را بر حسب مقادیر زمان حال آنها در معادلات مربوط به چهار شرط انرژی قرار دهیم خواهیم داشت: (در اینجا فقط روابط غیر تکراری ذکر می‌گردد)

$$-[s_0 - j_0 + (q_0 + 1)(q_0 + 8)]f_0'' + 6[H_0(j_0 - q_0 - 2)]f_0''' \geq 0 \quad (13-3)$$

برای شرط انرژی تهی.

$$2\rho_0 + f_0 + 6H_0^2(1 - q_0)f_0' + 36H_0^4(j_0 - q_0 - 2)f_0'' \geq 0 \quad (14-3)$$

برای شرط انرژی ضعیف.

(15-3)

$$\rho_0 + 3P_0 + f_0 - 6H_0^2(1 - q_0)f_0' - 6H_0^4(s_0 + j_0 + q_0^2 + 7q_0 + 4)f_0'' + 3[6H_0^3(j_0 - q_0 - 2)]^2f_0''' \geq 0$$

برای شرط انرژی قوی و

(16-3)

$$\rho_0 - P_0 + 6H_0^2(1 - q_0)f_0' - 6H_0^4(s_0 + (q_0 - 1)(q_0 + 4) + 5j_0)f_0'' - [6H_0^3(j_0 - q_0 - 2)]^2f_0''' \geq 0$$

برای شرط انرژی غالب. با روشی دیگر نیز می‌توان به این قضیه نگاه کرد. می‌توان بدون معرفی فشار و چگالی انرژی موثر از معادله میدان بدست آمده از کنش مساله، فشار و چگالی انرژی خود ماده را بر حسب جملات هندسی ناشی مدل گرانش‌های مرتبه بالا محاسبه کرد [۲۴]. یعنی با فرض اینکه ماده کامل داریم و تانسور انرژی – تکانه قطری است می‌توانیم از معادله میدان:

$$f'(R)R_{\alpha\beta} - \frac{f(R)}{2}g_{\alpha\beta} - (\nabla_\alpha\nabla_\beta - g_{\alpha\beta}g^{\alpha\beta}\nabla_\alpha\nabla_\beta)f'(R) = T_{\alpha\beta} \quad (1-3)$$

فشار را به صورت زیر بدست آوریم:

$$\rho = 3f'(R)qH^2 - \frac{f}{2} + 3f''(R)H\dot{R} \quad (17-3)$$

$$P = -\frac{f'(R)}{3}(3qH^2 + R) + \frac{f(R)}{2} - f''(R)(\ddot{R} - \frac{2\dot{a}\dot{R}}{a}) - f'''(R)\dot{R}^2 \quad (18-3)$$

که برای ماده کامل $T_{ii} = P$ و $T_{tt} = \rho$ هستد.

مشاهدات اخیر نشان داده اند فشار ماده پرکننده عالم (با فرض اینکه ماده، معمولی است) بسیار کم و در حد صفر است. با این فرض تمام چهار شرط انرژی به شرط $\rho \geq 0$ کاهش می یابند. از (17-3) استفاده

کرده و بدست می آوریم:

$$3q_0H_0^2f_0' - \frac{f_0}{2} - 18H_0^4f_0''(j_0 - q_0 - 2) \geq 0 \quad (19-3)$$

نکته مهمی که باید یاد آوری شود این است که برای پارامتر اسنپ هنوز هیچ مقدار مورد توافق عام گزارش نشده است. به این دلیل ما از روابطی که در آن ها پارامتر اسنپ وجود دارد استفاده نمی کنیم. برای $P = 0$ از (18-3) استفاده کرده و عبارتی به شکل زیر برای اسنپ بدست می آوریم:

(20-3)

$$s_0 = \frac{f_0'}{6H_0^2f_0''}(q_0 - 2) + 6H_0^2\frac{f_0'''}{f_0''}(-q_0 + j_0 - 2) - [q_0(q_0 + 6) + 2(1 + j_0)] - \frac{f_0}{12H^4f_0''}$$

ذکر چند مثال

در اینجا توابع مختلفی از اسکالر ریچی را معرفی می کنیم و روابط قیدی بالا در مورد این توابع تحقیق می کنیم.[۲۳، ۲۴]

تابع اول به شکل زیر مورد توجه است:

$$f(R) = \alpha R^{-n} \quad , n \in N \quad (21-3)$$

با جاگذاری این تابع در (۱۹-۳) برای $\alpha > 0$ و n های زوج خواهیم داشت:

$$-3q_0H_0^2nR_0 - \frac{1}{2}R_0^2 - 18H_0^4n(n+1)(j_0 - q_0 - 2) \geq 0$$

با جاگذاری مقادیر فعلی پارامتر ها ی شتاب کاهشی، ثابت هابل و جرک قید زیر برای مقادیر زوج n بدست می آید:

$$-17.64n^2 - 44.50n - 59.62 \geq 0 \quad (22-3)$$

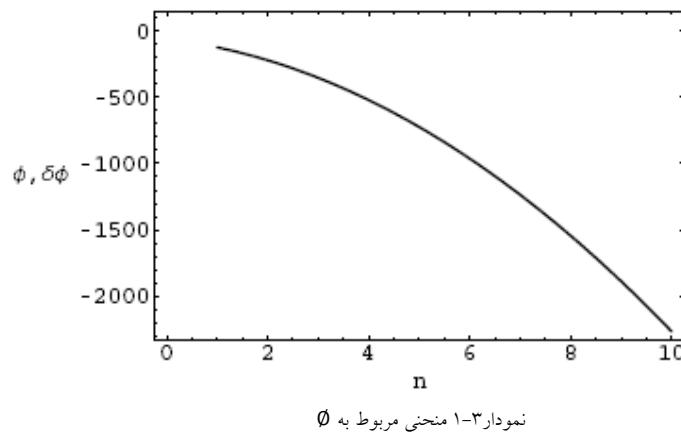
چون این نامساوی برای هیچ n حقیقی ارضا نمی شود نتیجه می گیریم که n نمی تواند برای $\alpha > 0$ زوج باشد. برای n های فرد علامت نامساوی فوق برعکس می شود. این یعنی برای $\alpha > 0$ فقط n های فرد مجاز هستند. با تحلیلی مشابه در می یابیم که برای $\alpha < 0$ فقط n های زوج مجاز هستند.

اگر ما مقدار فعلی اسنپ را می دانستیم با استفاده از (۲۰-۳) قید دیگری روی n بست می آورдیم. با وجود این هنوز می توانیم از این رابطه به عنوان رابطه ای که مقدار اسنپ را بر حسب تابعی از n بدست می دهد استفاده کنیم.

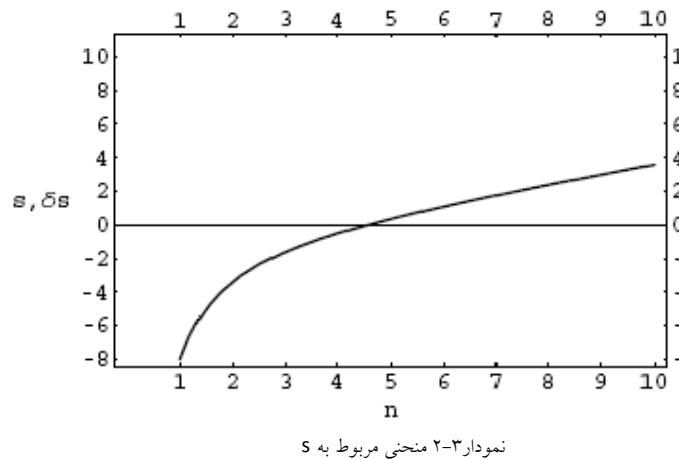
اگر تعریف کنیم:

$$\emptyset \equiv -17.64n^2 - 44.50n - 59.62$$

مقادیر این تابع در نمودار زیر رسم شده است:

همانطور که می بینیم این عبارت همواره منفی است. این واقیت نکات توضیح داده شده در بالا را تاکید می کند. نموداری که برای اسنپ بر حسب مقادیر n می توان رسم نمود عبارت است از:

تابع دوم به شکل زیر است:

$$f(R) = R + \alpha \ln \frac{R}{\mu} \quad (23-3)$$

با توجه به اینکه $0 < R = 6H^2(q-1) < R_0$ برای جواب دار بودن تابع فوق باید داشته باشیم استفاده از (۱۹-۳) برای این تابع و نیز برای همه $0 < \alpha < \mu$ به عبارت زیر می انجامد:

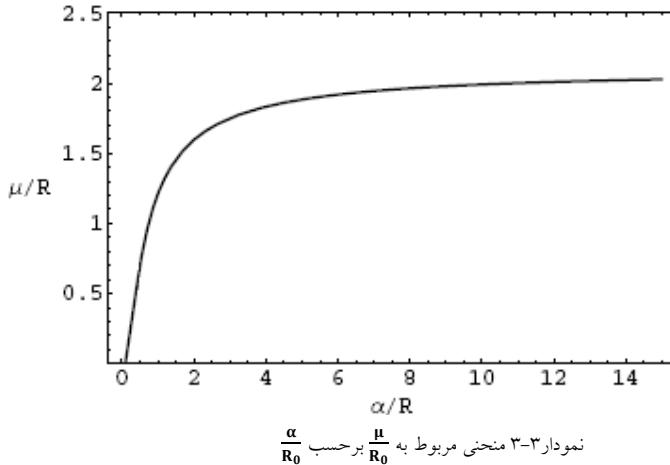
$$0 < \frac{\mu}{R_0} < e^{-g(\beta)}$$

که تعریف کرده ایم:

$$\beta \equiv \frac{\alpha}{R_0}$$

$$g(\beta) = \frac{1}{\beta} \left[-6q_0(1+\beta) \frac{H_0^2}{R_0} + 1 - 36 \frac{H_0^4}{R_0^2} \beta (j_0 - q_0 - 2) \right]$$

منحنی زیر مقادیر مجاز برای $\frac{\mu}{R_0}$ در حالت $0 < \alpha$ را نشان می‌دهد. در منحنی زیر تمام حالات بین خط افقی و منحنی رسم شده مقادیر مجاز را نشان می‌دهند. نمودار نشان می‌دهد، برای β بزرگ به مقدار ۲.۱ میل می‌کند.

با محاسبه R_0 این بدین معناست که داریم $|1.2 \times 10^{-41} m^2| \leq |\mu|$. یعنی با استفاده از بررسی شرایط انرژی توانستیم برای دو ثابت مساله حد مجازی را بدست آوریم. برای $0 < \alpha$ مقادیر زیر منحنی مجاز نیستند.

مدل بعدی که بررسی خواهیم کرد عبارت است از:

$$f(R) = R + \alpha R^n \quad (24-3)$$

n عدد صحیح و α مثبت یا منفی می‌تواند باشد. می‌خواهیم از روابطی استفاده کنیم که نیازی به پارامتر استپ نداشته باشند یعنی از (۱۴-۳) برای شرط انرژی ضعیف استفاده می‌کنیم. بعد از قرار دادن تابع فوق در (۱۴-۳) داریم:

$$(25-3)$$

$$\alpha(-1)^n(A n^2 - (A+1)n + 1) \geq 0$$

که تعریف کرده ایم:

$$A \equiv \frac{j_0 - q_0 - 2}{(1 - q_0)^2}$$

شرط دیگری که وجود دارد این است که باید داشته باشیم $f'(R) > 0$ این شرط به معادله زیر می‌انجامد:

$$\alpha(-1)^n n (3.3H_0)^{2n-2} < 1 \quad (26-3)$$

از رابطه اول می‌بینیم که رابطه مربوط به شرط انرژی ضعیف به طور آشکار به علامت α بستگی دارد. در نتیجه می‌توان جواب هایی برای n و α های مثبت و منفی بدست آورد (جزئیات محاسبات (۲۵-۳) و (۲۶-۳) در ضمیمه خ ارائه شده است).

الف) به ازاء $\alpha > 0$ مقادیر مجاز برای n عبارت است از: $\{ \dots, -6, -2, 1, 3 \}$ و $n = [n(3.3H_0)^{2n-2}]^{-1} < \alpha < 0$ هستند.

ب) به ازاء $\alpha > 0$ مقادیر مجاز عبارت اند از $\{ \dots, -5, -3, -1, 2 \}$. $n = \{ \dots, -2, -1, 1, 3, 5 \}$ و مقادیر مجازی برای α هستند.

مثالاً یک کاربرد این تحلیل این است که برای گرانش با تابع $f(R) = R + \alpha R^2$ برای اینکه شرط انرژی ضعیف برآورده شود α باید منفی باشد. یا مثلاً مدل $f(R) = R - \frac{\mu^4}{R}$ شرط ضعیف را برآورده می‌کند زیرا برای $\alpha = -\mu^4$ مجاز است. ولی مدل $n = -1$ برای $f(R) = R - \frac{\mu^6}{R^2}$ مجذب نیست در نتیجه این مدل شرط انرژی ضعیف را نقض می‌کند.

مدل آخر عبارت است از:

$$f(R) = \alpha R^n \quad (27-3)$$

که n عددی صحیح است. برای این مدل شرط انرژی ضعیف عبارت است از:

$$\alpha(-1)^n (An^2 - (A+1)n + 1) \geq 0 \quad (28-3)$$

که در مدل قبل نیز همین نامعادله برای شرط انرژی ضعیف بدست آمد. ولی برای شرط $f'(R) > 0$ که در مدل قبلاً نیز همین نامعادله برای شرط انرژی ضعیف بدست آمد. ولی برای شرط $\alpha > 0$ داریم:

$$\alpha(-1)^n n(3.3H_0)^{2n-2} < 0 \quad (29-3)$$

مثل مدل قبل دو دسته جواب داریم:

الف) برای $\alpha > 0$ مقادیر مجاز برای n عبارت است از: $\{3, 1, -2, -4, -6, \dots\}$

ب) برای $\alpha < 0$ مقادیر مجاز برای n عبارت است از: $\{2, -1, -3, -5, \dots\}$

فصل چهارم

روش های مقید سازی معادلات با استفاده از کمیت های بدست آمده از مشاهدات

به منظور همخوان کردن نتایج نسبیت عام با مشاهدات اخیر در کیهان شناسی، مثلاً شتاب کیهانی که مرهون نتایج آزمایشگاهی رسیده از آزمایش های مختلف است، وجود انرژی تاریک مورد نیاز است. از سویی دیگر، برخی از نظریه های جایگزین نسبیت عام به طور مثال گرانش های مرتبه بالاتر شتاب جهان را بدون نیاز به حضور انرژی تاریک توجیه می کنند. هر نظریه ای که با نتایج مشاهداتی همخوانی دارد باید نسبیت عام را در مقیاس سیستم خورشیدی بدست دهد. در مقام توضیح باید گفت انرژی تاریک ماده ای با فشار منفی، تقریباً همگن است که حدود ۷۰ درصد انرژی کل را تشکیل داده است.

رهیافت های متفاوتی در مواجهه با انرژی تاریک وجود دارد که یکی از آنها مدل Λ CDM است. این مدل ثابت کیهان شناسی را مسئول انرژی تاریک می داند که به رغم موفقیت های چشم گیر در مقایسه با مشاهدات، مشکلات مختلف در مقیاس های مختلف را دارد. در برخی نظریه ها به آن به چشم انرژی

خلاء نگاه شده که در این صورت مقدار ثابت کیهان شناسی Λ ، حدود ۱۲۰ مرتبه اندازه کوچکتر از مقدار پیش بینی شده است.

علاوه بر این شخص باید مساله انطباق^۱ را حل کند، این مساله به چرایی این موضوع می‌پردازد که اگر انساط شتابدار از زمان اولیه تحول عالمی آغاز شده باشد، ساختارهای شبیه کهکشان‌ها فرصت کافی برای شکل‌گیری نمی‌داشته‌اند. مساله بعدی توجیه سهم Λ در انرژی کل است. برای حل مساله انطباق مدل‌هایی quintessence معرفی شده‌اند. این مدل‌ها شامل یک میدان اسکالار هستند که این میدان اسکالار با حرکت بهمنی انرژی پتانسیل خود برهم کنشی مربوطه، اجازه می‌دهند که انرژی خلاء در دوره عالمی حاضر غالب شود.

امکان دیگر این است که شتاب کیهانی، ناشی از ظهرور جزء دیگری در توده عالمی نباشد و تنها اولین علائم شکست دانش ما از قوانین گرانش باشد. در این راستا نظریه‌های مختلف، مشکلات و موفقیت‌هایی دارند که موثر ترین آنها نظریه گرانش‌های مرتبه بالا است. نشان داده شده است که در حد میدان ضعیف پتانسیل نیوتونی با یک جمله اضافی تصحیح می‌شود. وقتی منحنی‌های چرخشی راه شیری بدست آمده از طریق مشاهدات را با منحنی‌های حاصل از پتانسیل نیوتونی تصحیح شده مقایسه کردند، همخوانی قابل قبول مشاهده شد. این همخوانی بدون وارد کردن ماده تاریک به مساله مشاهده شد.^[۲۸]

نتایج نشان می‌دهد که بررسی گرانش‌های مرتبه بالا می‌تواند راهی برای توجیه ماده تاریک و انرژی تاریک باشد.

یک نظریه جایگزین باید قادر به توضیح پدیده‌های زیر باشد^[۲۹]:

الف) اطلاعات رسیده از منحنی چرخشی کهکشانی

ب) اطلاعات دریافتی با پرتو ایکس، مربوط به mass profile از خوش‌های کهکشانی

ج) اطلاعات مربوط به اثر لنز گرانشی برای کهکشان‌ها و خوش‌های کهکشانی

د) شکل‌گیری کهکشان‌های قدیمی در عالم نخستین و رشد کهکشان‌ها

---

^۱ coincidence problem

و) تابش کیهانی زمینه که شامل اطلاعات در مورد افت و خیز های آکوستیکی طیفی اند.

ه) شبیه سازی N جسمی برای پژوهش های کهکشانی

ی) شتاب انبساط کیهانی

در ادامه به بررسی کیفی منحنی چرخش کهکشانی و شتاب انبساط عالمی در گرانش های مرتبه بالا جهت درک بهتر رویارویی این نظریه در مواجهه با این دو مساله می پردازیم.

۴-۱ شتاب انبساط عالمی- خمش عنصر پنجم (quintessence)

بدین منظور از کنش زیر استفاده می کنیم:

$$S = \int d^4 \sqrt{-g} (f(R) + \mathcal{L}_M) \quad (1-4)$$

برای نشان دادن اینکه می توان انبساط کیهانی را صرفاً توسط خصوصیت هندسی ماده توضیح داد از اینجا به بعد فرض می کنیم ماده وجود ندارد یعنی $\mathcal{L}_M = 0$. بعد از وردش کنش فوق معادلات میدان عبارت خواهد بود از:

(۲-۴)

$$f'(R)R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2}f(R)g_{\alpha\beta} - \nabla^\rho \nabla^\sigma f'(R)(g_{\alpha\rho}g_{\beta\sigma} - g_{\alpha\beta}g_{\rho\sigma}) = 0$$

اگر معادله بالا را به صورت معادله اینشتین مرتب کنیم یعنی به شکل زیر:

$$G_{\alpha\beta} = R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}R = T_{\alpha\beta}^{curve} \quad (3-4)$$

آنگاه خواهیم داشت:

$$G_{\alpha\beta} = \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)]g_{\alpha\beta} + \nabla^\rho \nabla^\sigma f'(R)(g_{\alpha\rho}g_{\beta\sigma} - g_{\alpha\beta}g_{\rho\sigma}) \right\} = T_{\alpha\beta}^{curve}$$

که با مقایسه با (۳-۴) می توانیم نتیجه بگیریم:

(۴-۴)

$$T_{\alpha\beta}^{\text{curve}} \equiv \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - R f'(R)] g_{\alpha\beta} + \nabla^\rho \nabla^\sigma f'(R) (g_{\alpha\rho} g_{\beta\sigma} - g_{\alpha\beta} g_{\rho\sigma}) \right\}$$

که در واقع اثر تابع $f(R)$, به شکل یک تانسور انرژی-تکانه ناشی از صرفا هندسه که به معادله اینشتین اضافه شده است دیده می شود. در مرحله بعد با استفاده از روش کانونی کردن کنش (۴-۱)، آن را به صورت زیر باز نویسی می کنیم [۳۰]:

$$A_{(\text{curv})} = \int dt \mathcal{L}(a, \dot{a}; R, \dot{R}) \quad (۶-۴)$$

در بالا فرض کرده ایم متريک ما فرید مان-رابرتسون-واکر است. که در آن ضریب مقیاس و اسکالار ریچی متغیر های کانونیکال^۱ هستند داریم:

$$\mathcal{L}(a, \dot{a}; R, \dot{R}) = a^3 (f(R) - R f'(R)) + 6a\dot{a}^2 f'(R) \quad (۷-۴)$$

$$+ 6a^2 \dot{a} \dot{R} f''(R) - 6a f'(R) k$$

که سهم ماده به صورت یک جمله فشار ظاهر می شود. مشتقات اولر - لاگرانژ عبارت است از:

$$2 \left(\frac{\ddot{a}}{a} \right) + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} = -p_{(\text{curv})} \quad (۸-۴)$$

$$f''(R) \left\{ R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right\} = 0 \quad (۹-۴)$$

$$\left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} = \frac{1}{3} \rho_{(\text{curv})} \quad (۱۰-۴)$$

از معادله اول و سوم می توانیم نتیجه زیر را بگیریم:

$$\frac{\ddot{a}}{a} = -\frac{1}{6} [\rho_{(\text{curv})} + 3p_{(\text{curv})}] \quad (۱۱-۴)$$

رفتار با شتاب مثبت ضریب مقیاس ایجاب می کند که داشته باشیم:

$$\rho_{(\text{curv})} + 3p_{(\text{curv})} < 0 \quad (۱۲-۴)$$

---

^۱ canonical variable

که برای فشار و چگالی انرژی خمث داریم:

$$p_{(curv)} = -\frac{1}{f'(R)} \left\{ 2 \left(\frac{\dot{a}}{a}\right) \dot{R} f''(R) + \ddot{R} f''(R) \right\} \quad (13-4)$$

$$\rho_{(curv)} = -\frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - R f'(R)] - 3 \left(\frac{\dot{a}}{a}\right) \dot{R} f''(R) \right\} \quad (14-4)$$

(جزئیات استخراج روابط بالا و صفحه قبل در ضمیمه دارائه شده است) با فرض وجود رابطه های به شکل $p_{(curv)} = w_{(curv)} \rho_{(curv)}$ برای چگالی خمث و فشار متناظر برای خمث، با استفاده از رابطه (12-4) برای خلاء با $\rho_{(matter)} = 0$ خواهیم داشت:

$$w_{curv} < -\frac{1}{3} \quad (15-4)$$

با استفاده از روابط (13-4) و (14-4) می توانیم بنویسیم:

$$w_{curv} = \frac{p_{curv}}{\rho_{curv}} = -1 + \frac{\ddot{R} f''(R) + \dot{R} [\dot{R} f'''(R) - \left(\frac{\dot{a}}{a}\right) f''(R)]}{\frac{1}{2} [f(R) - R f'(R)] - 3 \left(\frac{\dot{a}}{a}\right) \dot{R} f''(R)} \quad (16-4)$$

حال روابط فوق را می خواهیم برای نظریه $f(R) = f_0 R^n$ بکار ببریم. از آنجایی که این نوع تابع پیش بینی های خوبی از کمیت های رصدی مثل منحنی های چرخش کهکشانی داشته است همواره مورد توجه خاصی قرار گرفته است. برای سهولت فرض می کنیم ضریب مقیاس به شکل توانی باشد یعنی به شکل $a(t) = a_0 \left(\frac{t}{t_0}\right)^\alpha$ باشد. برای اینکه انبساط شتاب دار داشته باشیم باید α مثبت باشد. برای نشان دادن رفتار خود خمث بدون حضور ماده، فرض کرده ایم $\rho_{(matter)} = 0$ باشد و نیز فرض می کنیم فضا زمانی تخت داریم. با این مفروضات به دو معادله قیدی برای دو ضریب موجود در مساله می رسیم:

$$\alpha[\alpha(n-2) + 2n^2 - 3n + 1] = 0$$

$$\alpha[n^2 + \alpha(n-2-n-1)] = n(n-1)(2n-1)$$

که مقادیر مجاز عبارتند از:

$$\alpha = 0, \quad n = 0, \frac{1}{2}, 1$$

$$\alpha = \frac{2n^2 - 3n + 1}{2-n} , \quad n \neq 2$$

حل های دسته اول مورد توجه نیستند زیرا عالم ایستا را بدست می دهنند. در نتیجه برای معادله (۱۶-۴) داریم:

$$w_{curv} = -\left(\frac{6n^2 - 7n - 1}{6n^2 - 9n + 3}\right)$$

در واقع روابط فوق بیان گر این حقیقت هستند که توانستیم بدون استفاده از انرژی تاریک و صرفا با استفاده از خود هندسه، انبساط شتاب دار عالم را توجیه کنیم. حضور خمس از مراتب بالا متناظر است با نوعی ماده با فشار منفی.

در مرحله بعد می توان با استفاده از اطلاعات رصدی و با استفاده از روابط دامنه-درخشندگی^۱، مدل داده شده را مقایسه کرد. بدین منظور با داشتن منحنی های درخشندگی d_L بر حسب پارامتر جابه جایی قرمز Z حاصل از اطلاعات رصدی، و منحنی هایی که مدل ما با استفاده از رابطه زیر بدست می دهد می توان تخمینی از مدل معرفی شده بدست آورد.

$$\int_0^r \frac{dr'}{(1-kr'^2)^{\frac{1}{2}}} = \int_{t_0}^{t_0} \frac{cdt'}{a(t')} = \int_{a_0}^{a_0} \frac{cda'}{a'\dot{a}'}$$

که در آن c سرعت نور و a_0 ضریب مقیاس در زمان حال حاضر است. با توجه به رابطه بین ضریب مقیاس و پارامتر جابه جایی قرمز به شکل $\frac{a_0}{1+Z} = a$ و فرمول ضریب مقیاس در مدل ما یعنی $a(t) = a_0 \left(\frac{t}{t_0}\right)^\alpha$ برای درخشندگی داریم:

$$d_L(Z, H_0, n) = \frac{c}{H_0} \left(\frac{\alpha}{\alpha-1} \right) (1+Z) [(1+Z)^{\frac{\alpha}{\alpha-1}} - 1]$$

که در آن H_0 ثابت هابل در زمان حال حاضر است. در این مرحله می توان با یک روش برآش منحنی وابسته به این رابطه و منحنی های بدست آمده از مشاهدات محدوده مناسبی برای ضریب α بدست آورد. می بینیم که در این حالت درخشندگی به پارامتر هندسی وابسته شده است ($\alpha = \alpha(n)$). سن عالم را نیز می توان محاسبه کرد:

---

^۱ amplitude-luminosity

$$t = \left(\frac{3n^2 - 3n + 1}{2-n} \right) H_0^{-1}$$

که البته مقادیر عددی دو رابطه فوق را با استفاده از روش های مرسوم در فیزیک نجومی می توان تخمین زد و با مقادیر رسیده از مشاهدات عددی مقایسه کرد که در اینجا مورد نظر ما نیست. ملاک بعدی کنترل پارامتر شتاب کند شونده $a(t) = a_0 \left(\frac{t}{t_0} \right)^\alpha$ است. با جاگذاری $\ddot{a}a = -q_0$ در این رابطه و استفاده از رابطه α بر حسب n می توان و با توجه به این نکته که برای انبساط شتاب دار عالم باید $q_0 < 0$ باشد می توان بازه های جالب برای n که شتاب کند شونده را بدست می دهند را بدست آورد.

فقط به عنوان جمع بندی می توان گفت که بعد از مقایسه اطلاعات داده شده توسط مشاهدات رصدی و مقادیر تخمینی با استفاده از مدل پیشنهادی، بازه هایی از n را می توان به عنوان مناسب ترین مقادیر از جهت بیشترین شباهت حاصل از مقایسه برگزید. که بدین معناست که مدل پیشنهادی خمین ما محدود به حالت های خاصی می شود که بهترین تخمین را برآورده می سازد. یعنی با این شیوه می توان ثابت های مساله را مقید به مقادیر خاصی کرد.

۴-۲- هندسه به عنوان گزینه ای برای ماده تاریک

در حد انرژی های پایین، گرانش های مرتبه بالا یک پتانسیل گرانشی تصحیح شده را القاء می کند. با شروع از یک جرم نقطه ای M و حل مادلات خلاء برای یک متريک شبکه شوارزشيلد، برای مدل $f(R) = f_0 R^n$ می توان پتانسیل تصحیح شده زير را بدست آورد [۳۱]:

$$\phi(r) = -\frac{GM}{2r} \left[1 + \left(\frac{r}{r_c} \right)^\beta \right] \quad (17-4)$$

$$\beta = \frac{12n^2 - 7n - 1 - \sqrt{36n^4 + 12n^3 - 83n^2 + 50n + 1}}{6n^2 - 4n + 2}$$

در واقع پتانسیل نيوتونی با یک جمله با قانون توانی تصحیح می شود:

$$\phi(r) = -\frac{GM}{2r} - \frac{GM}{2r_c} \left(\frac{r}{r_c} \right)^{\beta-1}$$

ثابت r_c به جرم سистем بستگی دارد یعنی برای هر كهکشان متفاوت است. از آنجايی که β مربوط است به ساختار هندسى مساله باید برای كليه نمونه های مورد بررسى (كليه كهکشان ها) مقداری ثابت باشد. با

ثابت β با استفاده از یک نمونه می‌توان r_c را برای هر نمونه دیگری در مساله محاسبه کرد. برای $n = 1$ داریم $\beta = 0$ و در نتیجه پتانسیل نیوتونی حاصل می‌شود. در واقع به ازاء $n = 1$ ماکنش نسبیت عام را بدست می‌آوریم. این یک پتانسیل نقطه‌ای است، برای یک توزیع غیر نقطه‌ای جرمی می‌توان سیستم را به بینهایت جرم نقطه‌ای تقسیم کرده و روی پتانسیل همه این نقاط انتگرال بگیریم. با استفاده از اینکه شتاب حرکت دورانی یک جرم نقطه‌ای در حال دوران $\frac{v^2}{r}$ است، و اینکه در حرکت دورانی یک جرم نقطه‌ای حول یک توزیع جرم (در اینجا توزیع جرم، یک جرم نقطه‌ای به جرم M فرض می‌شود) نیروی تامین کننده حرکت دورانی نیروی جاذبه گرانشی است، در حالت تعادل خواهیم داشت:

$$\vec{F}_r = -m \frac{v^2}{r} \vec{e}_r$$

که $\vec{F}_r$ بردار نیروی تامین کننده حرکت دورانی در راستای شعاعی، $\vec{e}_r$ بردار یکه شعاعی که طبق قرارداد به سمت بیرون است و v اندازه سرعت جسم است.

در اینجا داریم:

$$\vec{F}_r = -\vec{\nabla}_r \varphi(r) = -M \vec{\nabla}_r \phi(r)$$

که φ انرژی پتانسیل گرانشی است. در نتیجه منحنی‌های چرخش که همان اندازه سرعت دورانی هستند عبارت خواهند شد از:

$$v_c^2 = \frac{GM}{2r} [1 + (1 - \beta) \left(\frac{r}{r_c}\right)^\beta] \quad (18-4)$$

باز هم در قیاس با مشابه این رابطه در حد نیوتونی نسبیت عام $v_c^2 = \frac{GM}{r}$ ، می‌بینیم که تصحیحی به شکل جمله توانی از فاصله ظاهرشده است. به ازاء $n = 1$ رابطه $v_c^2 = \frac{GM}{r}$ حاصل می‌شود. به ازاء $1 < \beta < 0$ منحنی چرخش تصحیح شده بزرگ‌تر از جواب نیوتونی است. از آنجا که اندازه گیری منحنی‌های چرخش کهکشان‌های مارپیچ، نسبت به پیش‌گویی‌های مبتنی بر اندازه گیری جرم درخشنان^۱ و پتانسیل نیوتونی، منحنی چرخش بزرگتری را نشان می‌دهد، نتیجه بالا پیشنهاد می‌کند که پتانسیل

^۱ luminous mass

گرانشی تصحیح شده ما ممکن است بتواند این اختلاف مشاهده شده حاصل از اندازه گیری و نتایج معادلات نیوتونی را بدون نیاز به معرفی ماده تاریک توجیه کند.

همان طور که دیده می شود منحنی چرخشی تصحیح شده در بازه مورد نظر $1 < \beta < 0$, در فواصل زیاد به طور مجانبی به سمت صفر می کند (همین اتفاق در حالت نیوتونی اتفاق می افتد). با وجود این گفته می شود که منحنی چرخشی حاصل از داده های مشاهداتی تخت هستند. ولی این موضوع احتمال اینکه منحنی چرخشی در فواصل زیاد صفر شود را مردود نمی سازد. زیرا هیچ کدام از آزمایش های مشاهداتی مقادیر v_c را تا فواصل بسیار زیاد بدست نمی آورند و معمولاً این منحنی ها با احتساب عدم قطعیت های مبتنی بر آخرین نقاط اندازه گیری تخت هستند.

فصل پنجم

حل های دقیق تعمیم یافته نا همسانگرد از نوع

حل های کسنسنری

هدف این فصل بررسی شرایط وجود تعمیم هایی از حل متريک نا همسانگرد کسنسنر در گرانش های مرتبه بالاتر است. در قسمت اول به طور خلاصه حل کسنسنر در شرایط خلاء و نيز در زمانی که ماده به مساله اضافه می شود در نسبیت عام اينشتین، مورد بررسی قرار می گيرد. در قسمت دوم به جستجو برای يافتن حل های مشابه در گرانش های مرتبه بالاتر با معرفی سه چگالی لاغرانژی و بررسی معادلات میدان آنها به هدف يافتن جواب های تعمیم یافته کسنسنر می پردازیم. منظور از تعمیم یافته این است که جواب هایی مورد نظر ما هستند که در حالاتی خاص جواب های کسنسنر در نسبیت عام اينشتین را بدست دهند.

۱-۵ معرفی حل های کسنزی به عنوان حل های دقیق معادلات میدان اینشتین در شرایط خلاء

همانطور که می دانیم در کیهان شناسی حداقل دو ویژگی همواره اصل فرض می شوند. این دو ویژگی همسانگردن و همگنی را در ابعاد وسیع عالم به همه ناظرها تحمیل می کند. طبق نتایج بدست آمده از تحقیقات و مشاهدات، معلوم شده است که این دو اصل توصیف نسبتاً دقیقی از عالم قابل مشاهده را ارائه می دهند. اگر این دو اصل در معادلات اینشتین بکار رود متريکی برای فضا زمان بدست می آید که همسانگردن و همگنی را دارا خواهد بود اين متريک که به $F.R.W$ موسوم است، عبارت است از:

$$dS^2 = dt^2 - a^2(t) \left[\frac{dr^2}{1-kr^2} + r^2 d\Omega^2 \right] \quad (1-5)$$

که در متريک فوق تمام کمیت ها همان تعريف معمولشان را دارند. با وجود کفايت مدل های همسانگرد در توصیف مراحل اخیر (منظور زمان های خیلی بعد تر از تکینگی اولیه است) تحول عالم، این همخوانی به خودی خود نمی تواند دلیل مناسبی برای کارایی مشابه مدل هایی از نوع همسانگرد در مراحل نخستین تحول عالم خیلی نزدیک به تکینگی زمانی اولیه باشد. چرا که معیاری که مدل های همسانگرد را برای توصیف جهان قابل مشاهده مناسب نشان می دهد مقایسه نتایج حاصل از این مدل ها با نتایج حاصل از مشاهدات مستقیم از جهان قابل مشاهده است. ولی چنین ملاکی برای زمان های اولیه وجود ندارد، تنها کاری که می توان کرد این است که آزمایش هایی (روی زمین) ترتیب داد و نظریه ها را با نتایج حاصل از آنها مقایسه کرد. مثالی از این آزمایش ها در شتاب دهنده ها انجام می شود. در نتیجه هنوز بررسی مدل های ناهمسانگرد می تواند اطلاعات مفیدی از تحولات نخستین عالم را بدست دهد. نکته جالبی که در بررسی مدل های ناهمسانگرد وجود دارد این است که بسیاری از این مدل ها در آینده خود، تبدیل به مدلی همسانگرد می شوند. از سویی دیگر یکی از اهداف مهم کیهان شناسی امروز توضیح درجه بالای همگنی و همسانگردن مشاهده شده در عالم می باشد که نیل به این مقصود بررسی مدل هایی با عمومیت کافی را می طلبد.

ساده ترین مدل نا همسانگرد کیهانی مدلی است که با متريک بیانکی نوع یک به فرم زیر توصیف می شود:

$$dS^2 = -dt^2 + a^2(t)dx^2 + b^2(t)dy^2 + c^2(t)dz^2 \quad (2-5)$$

در اینجا $a(t)$ و $b(t)$ فاکتور مقیاس متریک فوق است که توسط معادلات میدان اینشتین تعیین می‌شوند. این سهتابع تحولات زمانی مستقل از هم را دارند.

ا. کسنر^۱ اولین کسی بود که معادلات اینشتین را برای متریک عمومی فوق در حالت خلاء حل نمود[۳۲]. جواب نهایی با استخراج سهتابع فاکتور مقیاس به شکل زیر می‌باشد:

$$dS^2 = -dt^2 + t^{2p_1}dx^2 + t^{2p_2}dy^2 + t^{2p_3}dz^2 \quad (3-5)$$

سه ضریب p_1 ، p_2 و p_3 که در اینجا عدد می‌باشند و به ضرایب کسنر موسوم هستند دو قید زیر را ارضاء می‌کنند:

$$\sum_{i=1}^3 p_i = 1$$

$$\sum_{i=1}^3 p_i^2 = 1$$

سه ضریب کسنر واضح است که نمی‌توانند یکسان باشند. حالاتی که فقط دو تا از ضرایب یکسان باشند فقط برای سه تایی $(-\frac{1}{3}, \frac{2}{3}, \frac{2}{3})$ و $(0, 0, 1)$ اتفاق می‌افتد. در بقیه حالات سه ضریب با هم متفاوتند، یکی از آنها منفی و بقیه مثبت خواهند بود.

بدون از دست دادن عمومیت مساله فرض می‌کنیم $p_1 < p_2 < p_3$. در این صورت ضرایب متریک در بازه‌های زیر معتبر خواهند بود:

$$-\frac{1}{3} < p_1 < 0$$

$$0 < p_2 < \frac{2}{3}$$

$$\frac{2}{3} < p_3 < 1$$

به طور کلی این حل‌ها یا یک تکینگی سیگار^۲ شکل در $t = 0$ دارند، بدین معنی که یک ناحیه کوچک فضایی که در زمانی معین تقارن کروی داشته است در زمانهای نزدیک به صفر یعنی در $t \rightarrow 0$ این ناحیه بینهایت دراز و باریک می‌شود. حالت دیگر این است که در آن متریک در دو بعد تحول داشته باشد، در این صورت ناحیه با تقارن کروی در $t \rightarrow 0$ یک ناحیه دیسکی بی‌نهایت نازک خواهد شد که به آن

^۱ E. Kasner

^۲ cigar-like singularity

تکینگی کلوچه شکل^۱ می‌گویند[۳۳]. در این مدل‌ها اگر ما ماده را به مساله اضافه کنیم، حل‌های بیانکی تکینگی‌های فیزیکی خواهد داشت، از این حیث که چگالی ماده ρ بی‌نهایت بزرگ می‌شود یعنی در $t \rightarrow 0$ داریم $\rho \rightarrow 0$.

متريک کسنر یک حل دقیق معادلات میدان اينشتین برای فضای تهی است. اما نزدیک نقطه تکين $t = 0$ یک حل تقریبی خواهد بود زیرا جملات معادلات میدان خلاء که با t^{-2} متناسب‌اند در $t = 0$ واگرا می‌شوند (در بخش بعدی این موضوع به تفصیل توضیح داده خواهد شد)، حتی برای حالتی که توزیع یکنواختی از ماده وجود داشته باشد. زیرا جملات ماده نیز در نقطه تکين واگرا می‌شوند[۳۴]. با توجه به تحلیلی که در بخش بعد ارائه خواهد شد، وابستگی چگالی ماده و مولفه‌های چهاربردار سرعت برای حالت خاص $P = \frac{\rho}{3}$ عبارت است از:

$$\rho \sim t^{-2(1-p_3)} \quad (4-5)$$

$$u_a \sim t^{(1-p_3)/2}$$

از آنجا که در نسبیت عام همواره $1 \leq p_3$ است می‌بینیم که چگالی ماده با کاهش پارامتر زمان به سمت صفر طبیعتی واگرا را از خود نشان می‌دهد. ولی چهاربردار سرعت به سمت صفر می‌رود. برای حالت خاص $1 = p_3$ ظاهرا در $t = 0$ چگالی و مولفه‌های چهاربردار مقداری مبهم را اختیار می‌کنند. ولی می‌توان نشان داد برای ضرایب کسنر به شکل (0,0,1) متريک با تبدیلی همدیس به متريک مینکووسکی تبدیل می‌شود، یعنی برای ضرایب فوق تکینگی $t = 0$ یک تکینگی فیزیکی نیست و فقط حاصل انتخاب مختصاتی خاص است.

در تمام این صحبت‌ها فرض بر این بود که ماده اختلال قابل توجهی روی تحول متريک ندارد زیرا در غیر این صورت ما مساله را می‌بایست برای تانسوری خاص از ماده حل می‌کردیم و در نتیجه متريکی که بدست می‌آورديم دیگر متريک کسنر نمی‌بود. ما به هنگام اضافه کردن ماده به مساله به طور ضمنی فرض کردیم که متريک ما متريک کسنر است. در قبل گفتیم که متريک کسنر یک حل خلاء است. از آنجایی این حل در خلاء دارای یک تکینگی است حضور ماده نباید طبیعت این تکینگی را تغییر دهد. یعنی باید در حضور ماده تکینگی همچنان وابسته به هندسه باشد نه حضور ماده. همانطور که بیان شد تانسور انرژی در

---

^۱ pancake singularity

زمان صفر نیز دارای یک تکینگی است. حال اگر سرعت رشد اندازه عددی جملات تانسور انرژی کمتر از رشد جملات میدان باشد، حضور ماده را می‌توان بی‌تأثیر تلقی کرد. در بخش بعد این موضوع را بررسی می‌کنیم.

حال جملات غالب در مولفه‌های تانسور انرژی تکانه را بدست می‌آوریم:

$$T_0^0 \sim \rho u_0^2 \sim t^{-(1+p_3)} \quad (5-5)$$

$$T_1^1 \sim \rho \sim t^{-2(1-p_3)}$$

$$T_2^2 \sim \rho u_2 u^2 \sim t^{-(1+2p_2-p_3)}$$

$$T_3^3 \sim \rho u_3 u^3 \sim t^{-(1+p_3)}$$

از آنجایی که همواره $1 \leq p_3$ می‌باشد، می‌بینیم برای تمامی مولفه‌های تانسور انرژی تکانه داریم $T_\alpha^\alpha \leq t^{-2}$ و این بدین معنی است که در حضور ماده در $t \rightarrow 0$ فقط جملات میدان هستند که مهم می‌شوند و بقیه (جملات تانسور انرژی تکانه) در مقابل جملات میدان قابل صرف نظر کردن خواهند بود و این به نوبه خود بدین معنی است که در نسبیت عام در $t \rightarrow 0$ متريک کسner که حل خلاء بود حتی با وجود ماده توصیف کننده خوبی برای فضا زمان خواهد بود. توجه کنید که شرط $T_\alpha^\alpha \leq t^{-2}$ خود، زمانی را به شکل:

$$T_\alpha^\alpha \leq t_0^{-2}$$

نشان می‌دهد که از تکینگی تا این زمان می‌توان اثر ماده را نادیده گرفت و به خلاصه گفت: متريک کسner تا زمان t_0 مستقل از اينکه ماده باشد یا نباشد توصیف کننده خوبی از فضا زمان است و اين خوب بودن هر چه به سمت تکینگی به عقب برگردیم دقیق تر خواهد بود.

۲-۵ حل های تعمیم یافته کسنسی در گرانش های مرتبه بالاتر

با توجه به توضیحات داده شده در قسمت قبل برای حل های کسنسی در نسبیت عام، اکنون می خواهیم مساله مشابه را در گرانش های مرتبه بالا بررسی کنیم و مشخص کنیم در چه شرایطی چنین حل هایی وجود دارند.^[۳۵]

برای یک نظریه واقع گرایانه، انتظار داریم که جملات غالب در بسط تابع تحلیلی معروفی شده جایگزین R در کنش اینشتین هیلبرت، یعنی بسط تحلیلی $f(R)$ در مدل هایی با کنش:

$$S_{HG} = \frac{1}{\chi} \int \sqrt{-g} f(R) d^4x \quad (6-5)$$

در حد های کلاسیکی یعنی در گرانش نیوتونی به شکل $f(R) \approx R$ در آیند. که انتخاب یک تابع تحلیلی با این ویژگی در واقع به ما این امکان را می دهد که در حالات با گرانش ضعیف نظریه عامتر (۶-۵)، نظریه نسبیت عام اینشتین با کنش اینشتین-هیلبرت به شکل زیر را بدست دهد:

$$S_{EH} = \frac{1}{\chi} \int \sqrt{-g} R d^4x \quad (7-5)$$

یعنی به طور خلاصه نظریه مطلوب در گرانش ضعیف رفتاری به شکل زیر را خواهد داشت:

$$\begin{array}{ccc} & \text{گرانش ضعیف} \\ S_{HG} & \longrightarrow & S_{EH} \end{array}$$

در (۶-۵) مخفف Einstein- Hilbert و EH در (۷.۵) مخفف Higher Order Gravity می باشد. با وجود این، چنین ویژگی را نمی توان از نظریه در گرانش های قوی انتظار داشت، زیرا در گرانش های قوی ما اطلاعی درستی از شکل تابع $f(R)$ نداریم. در واقع در چنین موقعیت هایی انتظار داریم تصحیحات کوانتومی جای خود را باز کرده و نظریات ما دستخوش تغییراتی شوند. با توجه به اینکه کنش نسبیت عام بدون ثابت کیهان شناسی شامل جمله ای ناوردا از اسکالار ریچی است ما برای یک بررسی جامع ترجیح می دهیم توابعی تحلیلی از $R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu}$ و $R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta}$ را مطالعه کنیم. یعنی تابعی به شکل $f(X, Y, Z)$ که X و Y و Z به ترتیب $R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu}$ و $R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta}$ هستند را مطالعه می نماییم. با فرض تحلیلی بودن این تابع در تمام نقاط دامنه آن، جملات غالب در بسط چنین تابعی می تواند به شکل، $(R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu})^n$ یا $(R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta})^n$ باشد. پس تمام کاری که انجام می دهیم این است که سه

تابع فوق را بررسی کرده و جواب های تعمیم یافته کسنزی را در صورت وجود بدست آوریم. از سویی دیگر معلوم می شود که آیا این جواب ها در شرایط خاص منجر به جواب های نسبیت عام می شوند یا خیر. پاسخ تعمیم یافته بدین معنی است که دو قید موجود در (۵-۳) تغییر کرده و در قسمت بعدی خواهیم دید که تابعی از متغیر آزاد موجود در مساله یعنی n خواهد شد.

در قسمت بعدی در ابتدا تابع به شکل $R^{1+\delta}$ را مطالعه می کنیم. در آن بجای n از $\delta + 1$ استفاده کرده ایم، با این کار در واقع انحراف آن از R در کنش اینشتین-هیلبرت (۷-۵) را با ضریب δ که محدوده اعتبار آن بعد از بررسی معادلات میدان متنج از مدل مشخص می شود، نشان داده ایم. در هر رابطه ای که در آن δ وجود داشته باشد با اتخاذ مقدار صفر بجای آن، روابط مشابه در نسبیت عام بدست می آید. در دو تابع دیگر همچنان ضریب n را داریم زیرا در کنش اینشتین-هیلبرت جمله های به شکل $R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta}$ و $R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu}$ وجود ندارد تا ما در این بررسی میزان انحراف را آن ها را بررسی کنیم.

۳-۵ در اینجا به مدل اول با چگالی لاغرانژی زیر می پردازیم [۲۶]:

$$L_{HG} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^{1+\delta} \quad (8-5)$$

که δ و χ هر دو مقادیر ثابتی هستند. در حد $0 \rightarrow \delta$ چگالی لاغرانژی اینشتین هیلبرت در نسبیت عام معمولی بدست می آید. در اینجا فرم $f(R)$ به صورت نمایی انتخاب شده است، و آن هم به این دلیل که اولاً تحلیل معادلات متنج ساده تر خواهد شد و نیز در معادلات با گذاشتن $0 = \delta$ به معادلات در نسبیت عام معمولی می رسیم که در نتیجه می توان به ازای مقادیر مختلف δ مقدار انحراف از معادلات معمولی نسبیت عام را مورد بررسی قرار داد.

کنش کلی، حاصل از کنش ناشی از ماده و کنش مربوط به جمله هندسی اضافه شده یعنی $f(R) = R^{1+\delta}$ است:

$$S_{HG} = \int L_{HG} d^4x + S_m \quad (9-5)$$

که S_m کنش ماده است. طبق معمول از اثرات کنش در بینهایت صرف نظر می کنیم که این شرط مرزی ما در بینهایت است. برای بدست آوردن معادلات میدان کنش کلی را وردش می دهیم. حاصل به شکل زیر است:

$$\bar{P}_{\alpha\beta} = \kappa T_{\alpha\beta} \quad (10-5)$$

که $\bar{P}_{\alpha\beta}$ تانسور اینیشتتن تعمیم یافته، $G_{\alpha\beta}$ است:

(10-5-ب)

$$\begin{aligned} \bar{P}_{\alpha\beta} = & \delta(1 - \delta^2)R^\delta \frac{R_{;\alpha}R_{;\beta}}{R^2} - \delta(1 + \delta)R^\delta \frac{R_{;\alpha\beta}}{R} + (1 + \delta)R^\delta R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}RR^\delta - \\ & g_{\alpha\beta}\delta(1 - \delta^2)R^\delta \frac{R_{;\alpha}R_{;\beta}}{R^2} + \delta(1 + \delta)g_{\alpha\beta}R^\delta \frac{\square R}{R} \end{aligned}$$

که $T_{\alpha\beta}$ تانسور انرژی-تکانه مربوط به ماده است و به طور معمول تعریف می شود(ضمیمه ذ).

حال در اینجا به دنبال شرایطی هستیم که تحت آن شرایط یا معادلات قیدی، متریک کسینر حل معادلات میدان (ب-5-10) باشد. متریک کسینر عبارت است از:

$$dS^2 = -dt^2 + t^{2p_1}dx^2 + t^{2p_2}dy^2 + t^{2p_3}dz^2 \quad (11-5)$$

که p_i ها ضرایب کاستر هستند. در نسبیت عام معمولی روابط زیر بین این ضرایب برقرار است:

$$\sum_{i=1}^3 p_i = 1$$

$$\sum_{i=1}^3 p_i^2 = 1$$

و P_i ها در بازه های زیر قرار می کیرند:

$$-\frac{1}{3} \leq p_1 \leq 0$$

$$0 \leq p_2 \leq \frac{2}{3}$$

$$\frac{2}{3} \leq p_3 \leq 1$$

۱-۵-۳ حل معادلات در شرایط خلاء

برای یافتن حل های خلاء سمت راست رابطه (۱۰-۵-الف) صفر خواهد بود:

$$\bar{P}_{\alpha\beta} = 0 \quad (12-5)$$

اگر مؤلفه های متریک کسner را در معادله میدان فوق قرار دهیم، به دو معادله قیدی زیر می رسیم:

$$(1 - \delta)(p_1 p_2 + p_1 p_3 + p_2 p_3) + 3\delta^2(1 + 2\delta) = \delta(2 + \delta)(p_1 + p_2 + p_3) \quad (13-5)$$

$$(1 - \delta)(p_1^2 + p_2^2 + p_3^2) + 3\delta(1 + 2\delta) = (1 + 2\delta^2)(p_1 + p_2 + p_3) \quad (14-5)$$

در واقع متریک کسner حل خلاء معادلات میدان برای مدل $f(R) = R^{1+\delta}$ است اگر و فقط اگر دو معادله بالا ارضاء شوند.

حل معادلات بالا دو دسته جواب زیر را ارائه می کند. دسته اول عبارت است از:

$$\sum_{i=1}^3 p_i = \frac{3\delta(1+2\delta)}{1-\delta} \quad (15-5)$$

$$\sum_{i=1}^3 p_i^2 = \frac{3\delta^2(1+2\delta)^2}{(1-\delta)^2} \quad (16-5)$$

این دسته فقط یک حل دارد که به شکل زیر است:

$$p_1 = p_2 = p_3 = \frac{\delta(1+2\delta)}{1-\delta} \quad (17-5)$$

در واقع اگر معادلات (۱۵-۵) و (۱۶-۵) را با هم حل کنیم هر سه ضریب کسner با هم برابر می شوند. چون این جواب برای p_i ها جواب یکسانی را بدست می دهد و نیز این جواب قبل از توسط بلیر^۱ و اشمیت^۲ [۳۷، ۳۸] بدست آمده و مورد بحث قرار گرفته در اینجا به آن نمی پردازیم.

دسته دوم جواب عبارت است از:

---

^۱ Bleyer
^۲ Schmidt

$$\sum_{i=1}^3 p_i = 1 + 2\delta \quad (18-5)$$

$$\sum_{i=1}^3 p_i^2 = 1 - 4\delta^2 \quad (19-5)$$

که حالتی جدید و در واقع تعمیمی است از عالمی که با متریک کسner توصیف می شود [۳۲]. همان طور که می بینید اگر قرار دهیم $0 = \delta$ این معادلات، حل های استاندارد کسner در نسبیت عام عادی خواهند بود و همان قید های ذکر شده در بالا را خواهند داد.

قبل از ادامه نشان می دهیم که شرط اینکه با متریک کسner یک عالم انبساط شونده را داشته باشیم این است که:

$$\sum_{i=1}^3 p_i \geq 0 \quad (20-5)$$

برای اینکه عالم انبساط یابد باید در حد اقل یک بعد در $\infty \rightarrow t$ افزایش بعد داشته باشیم یعنی حد اقل یکی از ضرایب متریک کسner در $\infty \rightarrow t$ صفر نشود. شرط فوق بدین معنی است که اگر در بدترین حالت دو تا از ضرایب متریک منفی باشد، ضریب سوم هم باید مثبت باشد وهم اندازه آن از اندازه مجموع دو ضریب دیگر بزرگ‌تر باشد (یعنی سرعت انبساط از سرعت انقباض در دو بعد دیگر بیشتر باشد) یعنی:

$$p_1 \geq 0$$

$$p_1 \geq |p_2 + p_3|$$

$$|p_1| = p_1, |p_2 + p_3| = -p_2 - p_3$$

$$p_1 \geq -p_2 - p_3 \rightarrow p_1 + p_2 + p_3 \geq 0$$

لازم به توضیح نیست که اگر یکی از ضرایب کسner منفی باشد، مؤلفه متناظر با آن در متریک، زمانی که به سمت بینهایت میل کند کوچک و کوچک‌تر (تقریباً صفر) می شود و کیهان در آن راستا دیگر انبساط نخواهد یافت.

این نتیجه را می توان از مثبت بودن متوسط ثابت هابل نیز بدست آورد:

$$H = \frac{1}{3} \left(\frac{\dot{a}}{a} + \frac{\dot{b}}{b} + \frac{\dot{c}}{c} \right) \geq 0$$

که a , b و c به ترتیب ضرایب مقیاس در سه بعد است. با جاگذاری این ضرایب از متریک کسner شرط فوق بدست خواهد آمد.

در ادامه با استفاده از رابطه (۱۸-۵) و (۲۰-۵) خواهیم داشت:

$$1 + 2\delta \geq 0 \rightarrow \delta \geq -\frac{1}{2}$$

واز رابطه (۱۹-۵) داریم:

$$1 - 4\delta^2 > 0 \rightarrow -\frac{1}{2} < \delta < \frac{1}{2}$$

اگر δ خارج از این بازه باشد، حل های ناهمسانگرد برای این نوع $f(R)$ وجود نخواهد داشت. (یعنی متریک کسner دیگر جواب معادله میدان (۱۰-۵-ب) نیست). دقت می کنیم که اهمیت شرط اول که در شرط دوم نیز وجود دارد این است که با یک مفهوم فیزیکی یعنی انساط بدست آمده است بر خلاف شرط دوم که تنها با یک ملاحظه منطقی ریاضی بدست آمده است.

برای تحلیل جواب های (۱۹-۵) و (۱۸-۵) بدون از دست دادن عمومیت مساله شرط اضافه زیر را وارد می کنیم:

$$p_1 < p_2 < p_3 \quad (۲۱-۵)$$

حال می خواهیم محدوده جواب هر یک از ضرایب کسner را بدست آوریم. روش کار بدین صورت است که در (۱۸-۵) و (۱۹-۵) یک بار قرار می دهیم $p_1 = p_2 = p_3 = p$ ولی در تحلیل نهایی حالات مساوی را در نظر نمی گیریم. با این کار دو دسته جواب به صورت زیر خواهیم داشت. دسته اول عبارت است از:

$$p_1 = p_2 = \frac{1+2\delta \pm \sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (۲۲-۵-\alpha)$$

$$p_3 = \frac{1+2\delta \pm 2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (۲۲-۵-\beta)$$

ودسته دوم عبارت است از:

$$p_2 = p_3 = \frac{1+2\delta \pm \sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

$$p_1 = \frac{1+2\delta \pm 2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

توجه می کنیم که در رابطه (21-5) بین p_1 و p_3 به طور مستقیم رابطه ای وجود ندارد پس ما نمی توانیم $p_1 = p_3$ را بررسی کنیم. از دسته اول می توان حالت بالایی (22-5-ب) را برای p_3 انتخاب کرد. چون طبق (21-5) از همه بزرگتر است و از دسته دوم می توان حالت پایینی (22-5-ت) را برای p_1 انتخاب کرد چون از همه کوچکتر است. تا اینجا می توانیم بازه ها را بدین شکل بنویسیم:

$$\frac{1+2\delta - 2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \leq p_1 \leq \Sigma \quad (22-5)$$

$$\Sigma \leq p_2 \leq \Psi \quad (22-5)$$

$$\Psi \leq p_3 \leq \frac{1+2\delta + 2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

حال باید Σ و Ψ را با استفاده از جواب های بالایی در دو دسته جواب تعیین کرد. با این علم که Σ و Ψ هر دو نمی توانند جوابهای یکسان (هر دو + یا هر دو -) را انتخاب کنند (زیرا بازه بدست آمده فقط شامل یک عدد خواهد شد) دو حالت می مانند:

$$p_2 = p_3 = \Psi = \frac{1+2\delta - \sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

$$p_1 = p_2 = \Sigma = \frac{1+2\delta + \sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

یا

$$p_2 = p_3 = \Psi = \frac{1+2\delta + \sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

$$p_1 = p_2 = \Sigma = \frac{1+2\delta - \sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (22-5)$$

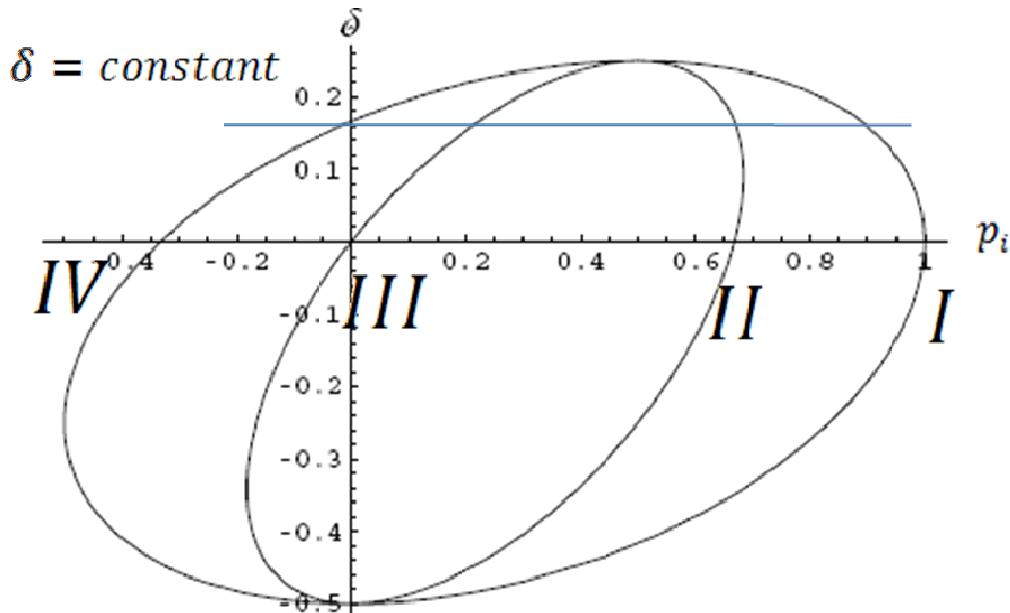
به وضوح مشخص است نمی توان (۲۲-۵-ج) و (۲۲-۵-خ) را در (۲۲-۵-ج) قرار داد چون هیچ عددی در این بازه وجود ندارد ولی (۲۲-۵-د) و (۲۲-۵-ر) بازه ای با معنی را بدست می دهد پس با این توضیحات بازه های نهایی عبارت خواهند بود از:

$$\frac{1+2\delta-2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \leq p_1 \leq \frac{1+2\delta-\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (۲۲-۵-ن)$$

$$\frac{1+2\delta-\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \leq p_2 \leq \frac{1+2\delta+\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (۲۲-۵-و)$$

$$\frac{1+2\delta+\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \leq p_3 \leq \frac{1+2\delta+2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} \quad (۲۲-۵-ه)$$

این بازه ها را می توان به ازاء مقادیر مختلف δ رسم نمود:

$$L = \frac{1}{\chi} R^{1+\delta}$$

همانطور که می بینید نمودار قید بیشتری را روی δ نشان می دهد.

$$-\frac{1}{2} < \delta < \frac{1}{4} \quad (۲۲-۵-ی)$$

در واقع این تحلیل نسبتا طولانی نشان داد که بازه معتبر برای δ بازه (۲۲-۵-ی) است و نه بازه قبلی و به ازاء مقادیر داخل این بازه متريک کسner حل معادلات ميدان در حالت خلا است. خط ثابت $= \delta$ دو

منحنی را در چهار نقطه قطع می کند که سه بازه به ازاء آن مقدار δ برای p ها بدست می دهد. برای

$$\delta = 0 \text{ خواهیم داشت:}$$

$$-\frac{1}{3} \leq p_1 \leq 0$$

$$0 \leq p_2 \leq \frac{2}{3}$$

$$\frac{2}{3} \leq p_3 \leq 1$$

که همان بازه هایی اند که قبلا در حل اینیشتینی معرفی کرده بودیم.

برای درک بهتری از نحوه ترسیم منحنی فوق تعریف کرده ایم:

$$I \equiv \frac{1+2\delta+2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3}$$

$$II \equiv \frac{1+2\delta+\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3}$$

$$III \equiv \frac{1+2\delta-\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3}$$

$$IV \equiv \frac{1+2\delta-2\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3}$$

یعنی منحنی فوق از روی هم افتادن چهار منحنی که با چهار عدد یونانی برحسب خورده اند بدست آمده است.

بحث روی مقادی δ

$- < \delta$ مدامی که δ این شرط را ارضاء کند در $0 \rightarrow t$ ما تکینگی انحنا از نوع ویل^۱ خواهیم داشت. که در واقع همان صفر است که با توجه به شکل ضریب مقیاس وابسته به زمان در متريک کسner واضح است. در واقع گفتیم که به ازاء δ در بازه (۵-۲۲) ما این تکینگی را خواهیم داشت زیرا فقط این بازه است که به ازاء آن متريک کسner حل معادلات میدان خواهد بود و در نتیجه تکینگی آن در این بازه است که معنی پیدا می کند.

$- < \delta$ در اين حالت $0 < 2\delta + 1$ است و طبق توضیحات قبلی داریم:

$$\sum_{i=1}^3 p_i < 0$$

يعنى يك يا چند ضریب کسner منفی خواهند بود و مولفه های متريک در $t \rightarrow \infty$ به سمت صفر میل می کنند، در اين حالت رشد انقباطی بر رشد انبساطی (در يك يا هر سه بعد) غلبه يافته و در واقع در بینهايت، متريک ما که باید در واقع فضا-زمان را توصیف کنند صفر می شود. اين تکینگی شکاف بزرگ^۲ نامیده می شود. ولی همان طور که قبل اذکر شدیم این حالت در بازه مجاز (۵-۲۲) قرار ندارد بدین معنی که حل ما تکینگی شکاف بزرگ را شامل نمی شود و فقط تکینگی انحنای ویل را دارد (تکینگی در $0 \rightarrow t$) که به طور پیش فرض در متريک کسner موجود است.

$> \delta$ در اين حالت همانطور که از نمودار دیده می شود p_2 و p_3 همیشه مثبت اند ولی p_1 می تواند مقدار منفی هم اختیار کند. حد بالای p_1 همواره مثبت است ولی حد پایین آن بین $\frac{1}{2}$ و $\frac{1}{3}$ تغییر می کند، يعني برای اين حالت فقط p_1 ممکن است منفی شود ولی در هر صورت عالم انبساط می یابد. $< \delta$ در اين حالت p_1 همواره منفی است، p_2 می تواند منفی یا مثبت باشد ولی p_3 همواره مثبت است بدین معنی که عالم همواره در اين حالت انبساط می یابد.

---

^۱ Weyl curvature singularity
^۲ big rip singularity

در نسبیت عام متریک کسر، حل خلاء معادلات اینیشن در حالت ناهمسانگرد است و دارای تکینگی انحنا از نوع ویل می باشد. ضرایب کسر در دو قیدی که در ابتدا ذکر شد صدق می کند. این حل انساط عالم را در پی دارد. در تعمیم مرتبه بالاتر لاگرانژی اینیشن-هیلبرت با نوع خاصی از تابع انحنا که معرفی گردید، این متریک باز هم حل این معادلات میدان تعمیم یافته ولی با معادلات قیدی جدید است. در این مدل تابع انحنا با یک ثابت (۸) معرفی گردید و نشان دادیم اگر متریک یاد شده جواب معادلات میدان باشد باید این ثابت در بازه معینی تغییر کند و نمی تواند هر مقداری باشد. و نیز نشان دادیم که حل معادلات تعمیم یافته با شرط تغییر این ثابت در بازه (۵-۲۲)، منجر به مدلی می شود که تکینگی انحنا ویل را حفظ کرده و انساط عالم را سبب می شود. در واقع ما مدل کلی تری را ارائه کردیم که همان نتایج معادلات معمولی را در پی دارد و در حالتی که ثابت صفر باشد معادلات معمولی بدست می آید.

در حل عادی، متریک کسر نه تنها حل خلاء معادلات میدان است، بلکه در حضور ماده و در مجاورت تکینگی ویل می تواند حل معادلات غیر خلاء باشد. این در واقع نشان می دهد که این متریک کسر حل کلی معادلات اینیشن است به شرط اینکه نتیجه گیری ها در $t \rightarrow 0$ صورت گیرد. از آنجا که مدل در خلاء دارای یک تکینگی است ($t = 0$) این بدین معنی است که این تکینگی فقط ناشی از هندسه ای است که انتخاب کردیم یعنی ناشی از متریک تعمیم یافته کسر است که به نوبه خود به این معنی است که در حضور ماده این تکینگی نباید دسخوش تغییر شود. یعنی تکینگی در حضور ماده فقط و فقط ناشی از هندسه انتخابی باشد. برای اینکه هندسه انتخابی این موضوع را نشان دهد باید با پیشروی به سمت نقطه تکین جملات ناشی از حضور ماده خود به خود اندازه کوچکتری نسبت به جملات خلاء داشته باشد یعنی قابل صرف نظر کردن باشد. این موضوعی است که در بخش بعدی به آن می پردازیم.

۵-۳ حل در مجاورت ماده خیلی نزدیک به تکینگی $t \rightarrow 0$

در این قسمت به دنبال شرایطی هستیم که متریک کسر تحت آن شرایط در حضور ماده کامل هنوز جواب معادلات میدان باشد یعنی در آن صورت ما بتوانیم فضا زمان را با متریک خلاء کسر توصیف کنیم. این به این معنی است که حضور ماده نقش مهمی را ایفا نمی کند البته در مجاورت تکینگی $t \rightarrow 0$. و هر چه به سمت این تکینگی پیش می رویم توصیفات ما دقیقتر خواهد بود. شرطی که باید ارضاء شود این است که جملات معادله میدان (۵-۱۰) سریع تراز جملات مربوط به تانسور انرژی-تکانه و اگرا شوند، یعنی در

مجاورت $0 \rightarrow t$ این جملات بر جملات تانسور ماده غلبه کنند. به عبارتی بتوان از جملات مربوط به تانسور ماده در مقابل جملات معادله میدان صرف نظر کرد. این توضیح لازم است که در اینجا ما شرط های جدیدی برای ضرایب p_i بدست نمی آوریم، در عوض بررسی می کیم که آیا همین که قید های (۲۲-۵) و (۲۲-۵-و) بر قرار باشند کافی است که ماده اثر ناچیز داشته باشد یا خیر.

برای این موضوع ابتدا نشان می دهیم که جملات میدان از مرتبه $O(t^{-2(1+\delta)})$ هستند. در قدم بعدی مؤلفه تانسور انرژی-تکانه را در دو حالت حرکت نسبیتی ماده و حرکت غیر نسبیتی ماده بدست می آوریم و سپس مرتبه بزرگی جملات مربوط به تانسور انرژی-تکانه و جملات میدان را با هم مقایسه می کنیم.

برای نشان دادن مرتبه جملات میدان چون در حالت خلاء سمت راست معادله صفر است، دو طرف را در $g^{\alpha\beta}$ ضرب می کنیم، به این دلیل ضرایب شامل مؤلفه های متريک که حاوی ضرایب کسنر هستند حذف می شوند. برای نمونه جمله اول را تحلیل می کنیم:

$$\delta(1 - \delta^2)g^{\alpha\beta}R^\delta \frac{R_{,\alpha}R_{,\beta}}{R^2} \propto R^\delta \frac{R_{,\alpha}R^{,\alpha}}{R^2} = R^\delta \frac{R_{,t}R^{,t}}{R^2} = R^\delta \frac{(R_{,t})^2}{R^2} = t^{-2(1+\delta)}$$

که از این نکته استفاده کردیم که $R \propto t^{-2}$ می توان نشان داد که بقیه جملات نیز به همین شیوه با $t^{-2(1+\delta)}$ متناسب خواهند بود.

۲-۳-۵ تانسور انرژی-تکانه برای ماده

وقتی معادلات میدان را در اطراف یک نقطه تکین بررسی می کنیم، یعنی نقطه ای که در آن فشار و چگالی ماده مقادیر بسیار عظیمی را اتخاذ می کنند (به بیان ریاضی یعنی وقتی به بینهایت میل می کنند)، لازم است که برای ماده در اطراف آن نقطه رفتاری نسبیتی را در نظر بگیریم. یعنی فرض بر آن است که سرعت ماده در آن نقطه از مرتبه سرعت نور است. عموماً ماده هایی که چنین رفتاری را می توان برای آنها در نظر گرفت در بازه $\gamma < \frac{4}{3}$ (در نزدیکی های γ) قرار دارند. ولی برای اینکه کلیت مطلب از دست نرود باید ماده هایی را نیز در نظر گرفت که حتی نزدیک نقطه تکین، سرعت هایی غیر نسبیتی دارند. این ماده ها در بازه $\frac{4}{3} > \gamma$ قرار دارند. یعنی برای مقادیر به اندازه کافی بزرگ γ در $\frac{4}{3} > \gamma$ می توان فرض کرد ماده رفتاری غیر نسبیتی دارد. پس بررسی خود را برای دو نوع ماده نسبیتی و غیر نسبیتی انجام می دهیم.

برای اینکار فرض می کنیم متريک زمینه، متريک کسر است و نيز محتويات عالم، ماده اي کامل با معادله
حالت $1 \leq \gamma < 2$ است.

از معادله پيوستگي $\nabla_\alpha T^{\alpha\beta} = 0$ به دو معادله

$$\frac{\partial}{\partial x^i} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^i \right) = 0$$

$$(\rho + P) u^k \left(u_{i,k} - \frac{1}{2} u^l g_{kl,i} \right) = -\frac{1}{3} \rho_{,i} - u_i u^k P_{,k} \quad (24-5)$$

می رسیم [۳۹]. u^k ها چهار بردار ها با اتحاد $u_i u^i = -1$ هستند.

در اين مرحله از يك تقرير با عنوان تقرير سرعت غالب^۱ استفاده می کنیم [۴۰]. بدین شكل که از تمام مشتقات فضایی در مقابل مشتقات زمانی صرف نظر می کنیم. اين تقریر به اين معنی است که توجه ما به مقیاس های بزرگتر از افق ذره^۲ است [۳۶].

با توجه به اين تقریر برای معادله (۲۳-۵) داریم:

$$\begin{aligned} \frac{\partial}{\partial x^0} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^0 \right) + \frac{\partial}{\partial x^1} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^1 \right) + \frac{\partial}{\partial x^2} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^2 \right) + \\ \frac{\partial}{\partial x^3} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^3 \right) = 0 \end{aligned}$$

$$\frac{\partial}{\partial x^t} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^0 \right) = 0 \quad (25-5)$$

$$t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{r}} u^0 = constant \equiv C$$

و برای معادله (۲۴-۵) داریم:

$$\gamma \rho u^k u_{i,k} - \frac{1}{2} \gamma \rho u^k u^l g_{kl,i} = -\frac{1}{3} \rho_{,i} - u_i u^k (\gamma - 1) \rho_{,k} \quad (26-5)$$

$i = \alpha \rightarrow \alpha$ شاخص فضا گونه است

^۱ velocity-dominated approximation
^۲ particle horizon

$$\gamma \rho u^k u_{i,k} = -u_i u^k (\gamma - 1) \rho_{,k}$$

$$\gamma \rho u_{\alpha,0} = -u_i (\gamma - 1) \rho_0$$

$$\frac{\gamma}{1-\gamma} \frac{\frac{\partial}{\partial t} u_\alpha}{u_\alpha} = \frac{\frac{\partial}{\partial t} \rho}{\rho} \rightarrow u_\alpha \rho^{\frac{(\gamma-1)}{\gamma}} = constant \equiv D$$

در این مرحله فرض می کنیم که سرعت در یکی از راستا ها بر راستاهای غلبه دارد. این راستا را راستای ۳ فرض می کنیم. با استفاده از این نکته و نیز با استفاده از اتحاد مربوط به چهاربردار سرعت می توان شرط حرکت نسبیتی در راستای سوم را به صورت زیر بدست آورد:

$$\begin{aligned} u_i u^i &= -1 \rightarrow u_0 u^0 + u_1 u^1 + u_2 u^2 + \\ u_3 u^3 &= -1 \\ u^3 &= u_3 t^{-2p_3} >> u^1, u^2 \\ u_0 u^0 + u_3 u^3 &= -1 = -u_0^2 + u_3^2 t^{-2p_3} \\ u_0^2 &= u_3^2 t^{-2p_3} + 1 \\ u_0^2 &\propto u_3^2 t^{-2p_3} \end{aligned} \quad (27-5)$$

شرط فوق شرط حرکت نسبیتی ماده در راستای سوم است. همان طور که می بینیم با نزدیک شدن به نقطه تکین u_0 به سمت بینهایت میل می کند. با توجه به اینکه $u^0 = \frac{c}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}$ ، بینهایت شدن u_0 به معنای این است که $v \sim c$. یعنی هر چه به طرف نقطه تکین پیش می رویم سرعت ماده به سرعت نور نزدیک تر می شود. در واقع فرض شده است که ضریب سوم کسنز از دیگر ضرایب کسنز بزرگتر است.

با حل معادلات (۲۵-۵) و (۲۶-۵) و نیز استفاده از شرط (۲۷-۵)، با یک عملیات ساده ریاضی می توان چگالی ماده و مؤلفه های فضایی چهارسرعت را به شکل زیر به دست آورد:

$$\rho = \frac{D}{C} t^{\frac{-\gamma}{2-\gamma}(p_1+p_2)} \propto t^{\frac{-\gamma}{2-\gamma}(p_1+p_2)} \quad (28-5)$$

$$u_\alpha \propto t^{\frac{(p_1+p_2)(\gamma-1)}{2-\gamma}} \quad (29-5)$$

تانسور انرژی-تکانه برای $\gamma < \frac{4}{3}$

برای این گونه مواد فرض می شود سرعت ها نسبیتی هستند. حال مؤلفه های تانسور انرژی-تکانه را که هستند را تشکیل می دهیم. این مؤلفه ها با توجه به بزرگ ترین جملات آنها برای $\frac{4}{3} < \gamma$ عبارت خواهند بود از:

$$T_0^0 \propto \rho u_0^2 \propto t^{-1-2\delta-p_3} \quad (30-5\text{-الف})$$

$$T_1^1 \propto \rho \propto t^{-\frac{\gamma}{2-\gamma}(1+2\delta-p_3)} \quad (30-5\text{-ب})$$

$$T_2^2 \propto \rho u_2 u^2 \propto t^{-2p_2-(1+2\delta-p_3)} \quad (30-5\text{-ج})$$

$$T_3^3 \propto \rho u_3 u^3 \propto t^{-1-2\delta-p_3} \quad (30-5\text{-د})$$

نکته ای که باید به آن توجه کرد این است که برای $\frac{4}{3} < \gamma$ خواهیم داشت:

$$\frac{\gamma}{2-\gamma} < 2$$

در نتیجه برای چگالی ماده می توان نوشت:

$$\rho < \rho_{max} \propto t^{-2(p_1+p_2)} = t^{-2(1+2\delta-p_3)} \quad (31-5)$$

در تمام عبارات (30-5) از این نکته استفاده شده که به جای $t^{-\frac{\gamma}{2-\gamma}(p_1+p_2)}$ از مقدار بیشینه آن یعنی از (31-5) استفاده کرده ایم.

عبارات بالا با توجه به رابطه (31-5) به صورت زیر بدست می آیند:

$$T_0^0 \propto \gamma t^{-1-2\delta-p_3} + (\gamma-1)t^{-2(1+2\delta-p_3)} = \gamma t^{-p_3}(t^{-1-2\delta}) + (\gamma-1)t^{2p_3}(t^{-2(1+2\delta)})$$

در $t \rightarrow 0$ عبارت جمله دوم به سمت صفر میل کرده و عبارت اول واگرا می شود. در نتیجه مؤلفه T_0^0 در مجاورت تکینگی با عبارت اول متناسب می شود.

$$T_1^1 \propto t^{-(1+2\delta-p_3)} = \gamma t^{-p_1} t^{-p_1} + (\gamma-1)t^{-p_1} t^{-p_2}$$

با توجه به شرط $p_1 < p_2 \rightarrow t^{-p_2} > t^{-p_1}$ در عبارت بالا جمله اول کوچک تر از جمله دوم خواهد شد و در نتیجه T_1^1 در مجاورت تکینگی با جمله دوم متناسب خواهد بود. برای T_2^2 توجیهی مشابه برقرار است با این تفاوت که T_2^2 با جمله اول متناسب می شود.

با توجه به شرط نسبیتی (۲۷-۵) T_3^3 مشابه T_0^0 است.

حال باید بررسی کنیم که آیا همه مؤلفه های تانسور انرژی-تکانه که در سمت راست معادله میدان ما القاء شده است در مجاورت $t \rightarrow 0$ با سرعت خیلی کمتر از جملات میدان (از مرتبه $O(t^{-2(1+\delta)})$) واگرا می شوند یا خیر.

دقت می کنیم که منظور از واگرا شدن با سرعت کمتر این است که در یک زمان t اندازه عددی جملات تانسور انرژی از اندازه عددی جملات میدان کمتر باشد.

در اینجا باید به این نکته دقت داشت، از آنجایی که حل ما متریک (۱۱-۵) با قید های (۲۲-۵) است، وقتی معادلات را در حضور ماده بررسی می کنیم باید بررسی کنیم که آیا این جواب به طور خود کار منجر به ناچیز ماندن ماده می شود یا خیر. یعنی به طور صریح اگر مقادیر ضرایب p_i در قید های (۲۲-۵)، را در معادلات در حضور ماده جاگذاری کنیم باید جملات تانسور انرژی - تکانه در مقابل جملات خلاء کوچک باشند.

از چهار مؤلفه (۳۰-۵) مؤلفه T_3^3 (که برابر با مؤلفه T_0^0 است) نسبت به بقیه واگرایی بیشتری دارد یعنی در هر لحظه اندازه بزرگتری دارد. پس کافیست نشان دهیم که T_3^3 نسبت به $O(t^{-2(1+\delta)})$ واگرایی کمتری خواهد داشت. اگر این شرط برای این مؤلفه صادق باشد برای سایر مؤلفه ها نیز صادق خواهد بود.

$$\begin{aligned} T_3^3 &\propto t^{-1-2\delta-p_3} < t^{-2(1+\delta)} \\ -1 - 2\delta - p_3 &> -2 - 2\delta \\ p_3 &< 1 \end{aligned} \tag{۳۲-۵}$$

اگر به نمودار ۱-۵ دقت کنیم می بینیم که این شرط همواره صادق است زیرا در آنجا $1 < p_3$ است.

تانسور انرژی-تکانه برای $\gamma = \frac{4}{3}$

برای حل تابشی یعنی $\frac{4}{3} = \gamma$ به خاطر وجود عبارت (۳۱-۵) از دستگاه همراه^۱ استفاده می کنیم. زیرا استفاده از دستگاه غیر همراه نتایج مربوط به $\frac{4}{3} < \gamma$ را بدست می دهد. با فرض اینکه تانسور را در دستگاه همراه با ماده با شرط $u_i^0 = \delta_i^0$ بررسی می کنیم خواهیم داشت:

$$T_\alpha^\beta = (\rho + P)u_\alpha u^\beta - P\delta_\alpha^\beta = 0 + P \propto \rho$$

توجه می کنیم که در چارچوب همراه تمام مؤلفه های فضایی چهارسرعت صفر هستند. از این رو مؤلفه های فضایی تانسور انرژی-تکانه دارای جمله صفر هستند و هر سه مؤلفه برابر با فشار و در نتیجه متناسب با چگالی ماده خواهند بود. مؤلفه زمانی این تانسور دقیقاً برابر فشار خواهد شد.

پس کافیست نشان دهیم که سرعت واگرایی ρ از سرعت واگرایی جملات میدان کمتر است. با توجه به

$$(28-5) \text{ به ازاء } \gamma = \frac{4}{3} \text{ داریم:}$$

$$\rho \propto t^{-2(1+2\delta-p_3)} < t^{-2(1+\delta)}$$

$$-1 - 2\delta + p_3 > -1 - \delta$$

$$p_3 > \delta \quad (33-5)$$

حال باید نشان دهیم که این نتیجه همواره صادق است. با توجه به (۲۲-۵) می نویسیم:

$$p_3 > \frac{1+2\delta+\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3} = \delta + \frac{1-\delta+\sqrt{(1+2\delta)(1-4\delta)}}{3}$$

با توجه به شرط (۲۲-۵) می بینیم که عبارت بعد از δ در قسمت دوم عبارت بالا همواره مثبت است. شرط (۳۳-۵) می گوید که برای اینکه جملات تانسور انرژی در مقابل جملات میدان خلاء ناچیز باشند کافی است که $p_3 > \delta$. اگر به نمودار ۱-۵ نگاه کنیم می بینیم که تمام مقادیر p_3 در این بازه وجود دارند. به بیان دیگر تمام مقادیر p_3 در جواب خلاء می توانند شرایطی را به وجود آورند که ماده حضوری غیر مخرب روی میدان داشته باشد. در نتیجه ملاحظات بالا نشان می دهند که در حضور ماده با حرکت نسبیتی همواره متريک کسner را می توان حل غیر خلاء معادلات میدان دانست.

---

^۱ comoving coordinates

تansور انرژی-تکانه برای $\gamma > \frac{4}{3}$

شرط نسبیتی بودن برای معادله حرکت برای شاره سخت^۱ با معادله حالت با $\frac{4}{3} > \gamma$ در $t \rightarrow 0$ بدین ترتیب بدست می آید:

$$u^0 \gg 1$$

$$u_0 \propto u_3 t^{-p_3} = t^{(p_1+p_2)(\gamma-1)/(2-\gamma)} t^{-p_3} \gg 1$$

$$t^{[(p_1+p_2)(\gamma-1)-p_3(2-\gamma)]/(2-\gamma)} \gg 1$$

$$(p_1 + p_2)(\gamma - 1) - p_3(2 - \gamma) \ll 0$$

در اینجا $1 - \gamma$ از استفاده می کنیم و سرانجام شرط به صورت زیر بدست می آید:

$$\gamma - 1 + 2\delta < p_3 \quad (34-5)$$

در شرایطی که شرط (34-5) برقرار نباشد در مجاورت $0 \rightarrow t$ شرط زیر برقرار خواهد بود:

$$u^\alpha u_\alpha \rightarrow 0, \quad u_0 \rightarrow 1 \quad (35-5)$$

يعني تقریب سرعت غالب دیگر برقرار نیست و سرعت ها به سمت صفر میل می کنند. در واقع اینرسی فوق العاده بالای شاره سخت باعث می شود که حرکت به سمت سکون پیش رود. در این شرایط روابط (28-5) و (29-5) دیگر برقرار نیستند و برای حالت حرکت غیر نسبیتی باید دوباره بدست آیند.

$$\begin{aligned} \frac{\partial}{\partial t} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{\gamma}} u^0 \right) &= \frac{\partial}{\partial t} \left(t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{\gamma}} \right) = 0 \\ t^{p_1+p_2+p_3} \rho^{\frac{1}{\gamma}} &= \text{constant} \end{aligned} \quad (36-5)$$

شرط فوق با در نظر گرفتن شرط (27-5) عبارات زیر را برای چگالی ماده و مؤلفه های فضایی چهاربردار سرعت بدست می دهد:

$$\rho \propto t^{-\gamma(1+2\delta)} \quad (37-5)$$

^۱ stiff fluid

$$u_\alpha \propto t^{(\gamma-1)(1+2\delta)} \quad (38-5)$$

شرط $u^\alpha u_\alpha \rightarrow 0$ می دهد:

$$u_3 u^3 > u^1 u_1 \sim u^2 u_2$$

$$u^\alpha u_\alpha = u^1 u_1 + u^2 u_2 + u_3 u^3$$

$$t^{2(\gamma-1)(1+2\delta)} t^{-2p_3} \ll 0$$

$$2(\gamma-1)(1+2\delta) - 2p_3 \gg 0$$

$$(\gamma-1)(1+2\delta) > p_3 \quad (39-5)$$

در واقع این شرط باید برای حرکات غیر نسبیتی صادق باشد.

برای بررسی رفتار تانسور انرژی-تکانه در این حالت چون در مجاورت $0 \rightarrow t$ داریم $u^\alpha u_\alpha \rightarrow 0$ پس

همیشه تقریب زیر بر قرار خواهد بود:

$$\rho \gg \rho u_\alpha u^\alpha \quad (40-5)$$

یعنی برای این که حل کسر برای متريک تحت تاثير شاره مختلط نشود، فقط کافی است که ρ با سرعت کمتری نسبت به جملات خلاe $t^{-2(1+\delta)}$ واگرا شود.

برای بدست آوردن شرط مربوط به این حالت می نویسیم:

$$\rho \propto t^{-\gamma(1+2\delta)} < t^{-2(1+\delta)}$$

$$-\gamma(1+2\delta) > -2(1+\delta)$$

$$(\gamma-2)(1+2\delta) < -2\delta$$

از آنجایی که $1+2\delta > 0$ و $\gamma-2 < 0$ پس باید داشته باشیم:

$$\delta > 0 \quad (41-5)$$

در نتیجه داریم:

$$(\gamma-2)(1+2\delta) < 0$$

نتیجه ای که می توان گرفت این است که برای ماده سخت با $\frac{4}{3} > \gamma > \delta$ حل کسنسی در شرایطی که ماده وجود داشته باشد یک حل معتبر خواهد بود. بدین معنا که به ماده می توان به شکل یک ذره آزمون نگاه کرد که اثری روی متريک فضا-زمان نداشته و فقط به شکل یک اختلال غیر مؤثر حضور دارد. یعنی در اين شرایط متريک کسنسی که حل خلاص معادلات اينشتن برای متريک نوع يك بيانکي است می تواند توصيف کننده فضا-زمان با وجود ماده به شکل ذره آزمون باشد. یعنی همين که قيد هاي (۲۰-۵) بر قرار باشند کافي است که ماده اثری ناچيز داشته باشد. برای $0 < \delta$ نمي توان شرط (۲۲-۵) را به دست آورد. در اين حالت رفتار عالم با توجه به ضرائب جديد کسنسی تغيير مي کند بدین شكل که عالم وارد يك فاز جديد از بینهایت نوسان انبساطي و انقباطي آشوبناک از نوع mixmaster شده و از حالت پايدار خود دور مي شود.

۳-۳-۵ بررسی شرایط انرژی و انرژی تاريک

در اين قسمت قيد هايي را که از ملاحظات انرژي می توان بدست آورد را مورد مطالعه قرار مي دهيم. برای اين کار از تعریف تانسور انرژي-تکانه موثر و فشار و چگالی موثر که در رابطه (۷-۳) معرفی شدند استفاده مي کنيم. در فصل سوم به اين نکته اشاره شد که روابط (۷-۳) برای يك مدل $f(R)$ با متريک فريديمان رابرتسون واکر بدست آمده اند، ولی ما اينجا فضا زمانی ناهمسانگرد داريم در واقع متريک زمينه متفاوت است. بنا براین باید روابط (۷-۳) را دوباره برای اين حالت خاص باز نويسی کنيم. در واقع در روابط مذكور جملاتي که داراي ثابت هابل H هستند بایسde تغيير کنند.

با اعمال تغييرات روابط جديد عبارت از:

$$\rho_{\text{eff}} = -\frac{1}{f'(R)} \left\{ \rho + \frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)] + \mathbf{P} t^{-1} \dot{R} f''(R) \right\} \quad (42-5)$$

(43-5)

$$P_{\text{eff}} = \frac{1}{3f'(R)} \left\{ T - \rho + \frac{3}{2} [f(R) - Rf'(R)] + 3\ddot{R}f''(R) + 3\dot{R}^2 f'''(R) + 2 \mathbf{P} t^{-1} \dot{R} f''(R) \right\}$$

که تعریف کرده ايم $\mathbf{P} = \sum_{i=1}^3 p_i$ و $T = T_\alpha^\alpha$

در اینجا برای نشان دادن ویژگی های خود هندسه از حضور ماده صرف نظر می کنیم یعنی فرض می کنیم

باشد. در نتیجه روابط به شکل زیر ساده می شوند:

$$\rho_{eff} = \frac{1}{f'(R)} \left\{ -\frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)] - \mathbf{P}t^{-1}\dot{R}f''(R) \right\} \quad (44-5)$$

$$P_{eff} = \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)] + \ddot{R}f''(R) + \dot{R}^2 f'''(R) + \frac{2}{3} \mathbf{P}t^{-1}\dot{R}f''(R) \right\} \quad (45-5)$$

در ادامه با داشتن فشار و چگالی انرژی موثر از روابط (۳-۴) تا (۳-۱) استفاده کرده و شرایط انرژی را بدست می آوریم.

شرط انرژی تهی

این شرط به شکل $\rho_{eff} + P_{eff} \geq 0$ است که با جاگذاری از روابط بالا داریم:

(46-5)

$$\rho_{eff} + P_{eff} = \frac{1}{f'(R)} \left\{ \ddot{R}f''(R) + \dot{R}^2 f'''(R) - \frac{1}{3} \mathbf{P}t^{-1}\dot{R}f''(R) \right\} \geq 0$$

با محاسبه اسکالر ریجی برای متریک کسner و نیز $f(R) = R^{1+\delta}$ رابطه فوق به شکل زیر ساده می شود:

$$4\delta^2 + 2\delta + \frac{2}{3}\delta\mathbf{P} \geq 0$$

چون فرض کرده ایم که خلاء داریم از رابطه (۱۸-۵) برای $\mathbf{P}$ جاگذاری کرده و نتیجه زیر را به دست می آوریم:

$$\frac{8}{3}\delta(1+2\delta) \geq 0 \quad (47-5)$$

شرط انرژی ضعیف

برای $\rho_{eff} \geq 0$ از (۴۴-۵) داریم:

$$\frac{1}{1+\delta} \left[\frac{\delta}{2} \mathbf{Q} + \delta(1+2\delta) + \frac{\delta}{2} \mathbf{P}^2 \right] \geq 0$$

که تعریف کرده ایم $\mathbf{Q} = \sum_{i=1}^3 p_i^2$. با استفاده از (۱۸-۵) و (۱۹-۵) شرط زیر بدست می آید:

$$2\delta(1+2\delta) \geq 0 \quad (48-5)$$

پس برای شرط انرژی ضعیف داریم:

$$\begin{cases} \rho_{eff} + P_{eff} \geq 0 & \rightarrow \frac{8}{3}\delta(1+2\delta) \geq 0 \\ \rho_{eff} \geq 0 & \rightarrow 2\delta(1+2\delta) \geq 0 \end{cases} \quad (49-5)$$

شرط انرژی قوی

$$\text{برای } \rho_{eff} + 3P_{eff} \geq 0 \text{ داریم:}$$

(50-5)

$$\begin{aligned} \rho_{eff} + 3P_{eff} = \\ \frac{1}{f'(R)} \{ f(R) - Rf'(R) + 3\ddot{R}f''(R) + 3\dot{R}^2f'''(R) + Pt^{-1}\dot{R}f''(R) \} \geq 0 \end{aligned}$$

که بعد از ساده سازی برابر می شود با:

$$\frac{1}{1+\delta} [-Q - 2\delta^2 P - \delta P^2 + 6\delta(1+2\delta)] \geq 0$$

با جاگذاری برای P و Q نتیجه زیر بدست می آید:

$$4\delta(1+2\delta) \geq 0 \quad (51-5)$$

که در نتیجه برای شرط انرژی قوی خواهیم داشت:

$$\begin{cases} \rho_{eff} + P_{eff} \geq 0 & \rightarrow \frac{8}{3}\delta(1+2\delta) \geq 0 \\ \rho_{eff} + 3P_{eff} \geq 0 & \rightarrow 4\delta(1+2\delta) \geq 0 \end{cases} \quad (52-5)$$

شرط انرژی غالب

$$\text{برای } \rho_{eff} - P_{eff} \geq 0 \text{ داریم:}$$

(53-5)

$$\rho_{eff} - P_{eff} = \frac{1}{f'(R)} \left\{ -f(R) + Rf'(R) - \dot{R}f''(R) - \dot{R}^2 f'''(R) - \frac{5}{3} \mathbf{P}t^{-1}\dot{R}f''(R) \right\} \geq 0$$

که ساده سازی عبارت زیر را بدست می دهد:

$$\frac{1}{3(1+\delta)} [3\delta \mathbf{Q} + (10\delta^2 + 4\delta) \mathbf{P} + 3\delta \mathbf{P}^2] - 4\delta^2 - 2\delta \geq 0$$

که در نهایت زیر بدست می آید:

$$\frac{4}{3}\delta(1+2\delta) \geq 0 \quad (54-5)$$

که در نتیجه برای شرط انرژی غالب خواهیم داشت:

$$\begin{cases} \rho_{eff} \geq 0 & \rightarrow 2\delta(1+2\delta) \geq 0 \\ \rho_{eff} + P_{eff} \geq 0 & \rightarrow \frac{8}{3}\delta(1+2\delta) \geq 0 \\ \rho_{eff} - P_{eff} \geq 0 & \rightarrow \frac{4}{3}\delta(1+2\delta) \geq 0 \end{cases} \quad (55-5)$$

بحث

با مرور هر چهار شرط انرژی می بینیم که این شرط ها به صورت شگفت آوری همه به یک قید به شکل زیر منجر می شوند:

$$\delta(1+2\delta) \geq 0 \quad (56-5)$$

برای ارضاء شدن این قید باید $\frac{1}{2} \leq \delta \leq 0$ باشد. جواب اول مورد توجه نیست زیرا در بخش های قبلی دریافتیم که مدل $R^{1+\delta}$ زمانی حل دقیق خلاء است که $-\frac{1}{2} < \delta < \frac{1}{4}$ باشد پس $\delta \geq 0$ نتیجه نهایی است که از ارضاء شدن شرایط انرژی بدست می آید و به ازاء تمام مقادیر δ در این بازه هر چهار شرط انرژی ارضاء می شوند.

از سویی دیگر گفته می شود برای داشتن انبساطی شتاب دار لازم است شرط انرژی قوی نقض شود، که این در مدل ما به معنای وجود قید زیر است:

$$\delta(1+2\delta) \leq 0 \quad (57-5)$$

که این شرط فقط به ازاء تمام مقادیر δ در بازه $0 < \delta < \frac{1}{2}$ برقرار است. از طرفی در (۲۰-۵) و توضیحات بعد از آن گفته شد که در این مدل انبساط شتاب دار فقط به ازاء $\frac{1}{2} > \delta$ به وجود می آید که نتیجه ای که در اینجا بدست آورده باین موضوع همخوانی خوبی نشان می دهد.

از طرفی این نتیجه باعث می شود که هیچ کدام از سه شرط انرژی دیگر، ارضاء نشوند. اجازه بدھید مفاهیم چهار شرط انرژی را با فرض ارضاء نشدن این شرط ها مرور کنیم.

ارضاء نشدن دو شرط انرژی ضعیف و تهی به این معنی است که چگالی انرژی ماده باید مقداری نا مثبت باشد. از آنجایی که ما در بررسی مان فقط اثرات گرانشی هندسه را بررسی کردیم، این موضوع بدین معناست که اگر بخواهیم هندسه را عامل انبساط شتابدار عالم کنونی بدانیم باید بپذیریم که هندسه از این حیث نقش یک ماده غیر معمولی را ایفا می کند. ارضاء شدن شرط انرژی قوی به معنای وجود میدان های گرانشی همگرا به عبارتی میدان های گرانشی جاذب است. در اینجا این شرط نقض می شود که به این معناست که میدان گرانشی بجای جاذبه باید دافعه باشند. و در آخر نقض شرط انرژی غالب به معنای این است که انرژی ماده متنسب به هندسه با سرعتی بیشتر از سرعت نور شارش می یابد.

در نتیجه می توانیم فرض کنیم در زمان های اولیه تحول عالم یعنی زمان هایی از تحول عالم که میدان ماده تاثیر غیر قابل توجهی روی میدان گرانشی ناشی از هندسه داشته است، هندسه در نقش یک ماده غیر معمول، یعنی ماده ای با چگالی انرژی منفی، دارای میدان های گرانشی دافعه بجای جاذبه و سرعت انتشار شارش انرژی بیشتر از سرعت نور، عامل ایجاد یک انبساط شتاب دار در عالم بوده است. در قسمت بعدی می خواهیم این نتیجه گیری را رد کنیم.

اگر واقعاً هندسه می تواند چنین نقشی ایفا کند پس باید این موضوع را در معادله حالت خود نشان بدهد. در فصل چهار در رابطه (۱۶-۴) W_{curv} را معرفی کردیم. در این قسمت می خواهیم این کمیت را در مدل $R^{1+\delta}$ و برای متريک کسner بدست آوریم.

عبارت باز نويسی شده برای W_{curv} عبارت است از:

$$W_{curv} = \frac{\frac{1}{2}[f(R)-Rf'(R)] + \dot{R}f''(R) + \dot{R}^2 f'''(R) + \frac{2}{3}Pt^{-1}\dot{R}f''(R)}{-\frac{1}{2}[f(R)-Rf'(R)] - Pt^{-1}\dot{R}f''(R)} \quad (58-5)$$

در این قسمت P_{curv} و ρ_{curv} را بطور جداگانه محاسبه می کنیم، نتیجه به شکل زیر است:

$$\rho_{curv} = 2\delta(1 + 2\delta), P_{curv} = \frac{2}{3}\delta(1 + 2\delta) \quad (59-5)$$

نتیجه بالا شگفت انگیز است زیرا با نقض شدن شرط انرژی قوی فشار و چگالی انرژی هندسه منفی می شوند. نتیجه جالب تر به صورت زیر است:

$$W_{curv} = \frac{1}{3} \quad (60-5)$$

که این معادله حرکت ذره ای به جرم صفر است که با سرعت نور حرکت می کند یعنی تابش. منفی شدن چگالی انرژی یک نتیجه غیر فیزیکی است و در مدل ما به این معنی است که شرط انرژی قوی نباید نقض شود. این نتیجه دور از انتظار نیست زیرا مدل ناهمسانگرد ما نمی تواند یک انبساط شتابدار داشته باشد زیرا مشاهدات حال حاضر گویای یک همسانگردی با درجه بالا هستند. این یعنی مدل ناهمسانگرد ما در آینده خود باید به یک مدل همسانگرد تغییر کند. مدل های ناهمسانگردی که چنین ویژگی را ندارند خیلی مورد توجه نیستند.

۴-۵ مدل بعدی که به بررسی آن علاقه مندیم چگالی لاغرانژی به شکل زیر دارد [۳۵]:

$$L = \frac{1}{\chi} (R_{\alpha\beta} R^{\alpha\beta})^n \quad (61-5)$$

۴-۱ حل معادلات در شرایط خلاء

با حل معادله میدان برای تابع فوق به دو معادله زیر می رسیم:

(62-5)

$$\begin{aligned} Y^{n-1} \left((P^2 + Q - 4PQ + P^2Q + Q^2) - \right. \\ \left. 2(3P^2 + P^3 + 3Q - 9PQ + 2Q^2)n + (4P^2 + 4Q - 8PQ) \right) = 0 \end{aligned} \quad (63-5)$$

$$Y^{n-1} \left((24P - 2P^2 - 2P^3 - 30Q + 10PQ)n + (8P^2 - 32P + 24Q)n^2 + (P^2 - 4P + 2P^3 + 9Q - 10PQ - P^2Q + 3Q^2) \right) = 0$$

که P و Q را به شکل زیر تعریف کرده ایم:

$$P = \sum_{i=1}^3 p_i$$

$$Q = \sum_{i=1}^3 p_i^2$$

که p_i ها ضرایب کسner هستند.

این معادلات پنج دسته جواب به شکل زیر را دارند:

دسته اول:

$$P = 0 = Q \quad (64-5)$$

این جواب فقط به ازاء $p_i = 0$ بدست می آید. که در واقع با این ضرایب متريک فضای مينکوسکي بدست می آيد و در فضا زمان مينکوسکي تانسور ریچی صفر است در نتیجه این جواب به ازاء همه $n \geq 0$ برقرار است.

دسته دوم:

$$P = 1 = Q \quad (65-5)$$

متريکی که این جواب بدست می دهد همان متريک کسner است و p_i ها در بازه های زیر تعریف می شوند:

$$-\frac{1}{3} \leq p_1 \leq 0$$

$$0 \leq p_2 \leq \frac{2}{3}$$

$$\frac{2}{3} \leq p_3 \leq 1$$

از آنجایی که تانسور ریچی برای حل کسنزی صفر است مجدداً این حل فقط به ازاء $n \geq 0$ برقرار است.

دسته سوم:

$$P = \frac{3(1-3n+4n^2) \pm \sqrt{3(-1+10n-5n^2-40n^3+48n^4)}}{2(1-n)} \quad (66-5)$$

$$Q = \frac{P^2}{3} \quad (67-5)$$

مشابه مدل قبلی اگر این دو معادله را با هم حل کنیم فقط به ازاء مقادیر برابر p_i ها جواب حقیقی خواهیم داشت. این دسته از جوابها فقط متريک همسانگرد با خمس صفر خلاء فریدمان-رابرتسون-واکر را بدست می دهنند. مقادیر p_i ها همه برابر با $\frac{P}{3}$ می باشد. به این علت که در رابطه (66-5) به ازاء $n = 1$ مخرج صفر می شود این دسته به ازاء همه $n \neq 1$ معتبر است.

دسته چهارم:

$$P = 4n - 1 \quad (68-5)$$

$$Q = -3 + 12n - 8n^2 \pm 2(1 - 2n)\sqrt{2(1 - 4n + 2n^2)} \quad (69-5)$$

این دسته جواب به ازاء همه $n \neq \frac{1}{4}$ (به ازاء این مقدار هر دو رابطه بالا صفر شده و دوباره حل دسته اول بدست می آید) مقادیری موهمی برای ضرایب کسنز بدست می دهد. در واقع Q همواره مقادیری منفی را اختیار می کند.

دسته پنجم:

$$P = (1 - 2n)^2 \quad (70-5)$$

$$Q = 1 - 8n(n - 1)^2 \quad (71-5)$$

این تنها جوابی است که متريکی نا همسانگرد را معرفی می کند. زیبایی این جواب در این است که در $n = 1$ همان حل کسنز در خلاء نسبیت عام اینشتن بدست می آید. به روش توصیف شده در مدل قبلی بازه هایی که ضرایب کسنز در آنها تعریف می شوند عبارت اند از:

$$(1 - 2n)^2 - 2A \leq 3p_1 \leq (1 - 2n)^2 - A \quad \dots \text{۷۲-۵} \text{الف)$$

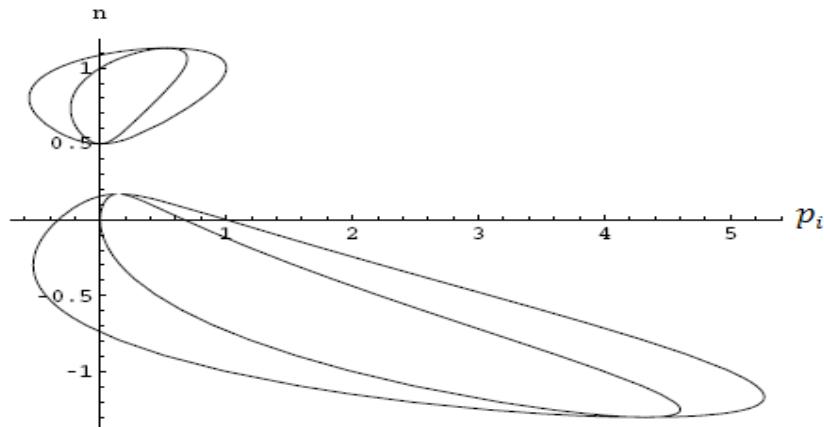
$$(1 - 2n)^2 - A \leq 3p_2 \leq (1 - 2n)^2 + A \quad \dots \text{۷۲-۵} \text{ب)$$

$$(1 - 2n)^2 + A \leq 3p_3 \leq (1 - 2n)^2 + 2A \quad \dots \text{۷۲-۵} \text{ج)$$

که A را به شکل زیر تعریف کرده ایم:

$$A \equiv \sqrt{(1 - 2n)(1 - 6n + 4n^3)}$$

مثل قبیل بدون از دست دادن عمومیت مساله فرض کرده ایم که رابطه (۲۱-۵) همچنان برقرار است. این سه بازه به ازاء n های مختلف برای ضرایب p_i رسم شده است.

$$\text{منحنی ۲-۵ منحنی جواب های مربوط به ضرایب تعمیم یافته کسنزی برای مدل } L = \frac{1}{\chi} (R_{\alpha\beta} R^{\alpha\beta})^n$$

که مثل مدل قبلی با رسم خط ثابت $n = n$ می توانیم به ازاء این n سه بازه عددی برای ضرایب p_i بدست آوریم.

یک تحلیل کوتاه از ضریب A جهت درک کیفی بهتر از نمودار فوق شایسته است. اگر توابع زیر را تعریف کنیم:

$$f \equiv 1 - 2n$$

$$g \equiv 1 - 6n + 4n^3$$

دامنه توابع فوق عبارتند از:

$$f \rightarrow \begin{cases} n \leq \frac{1}{2} & \text{مثبت} \\ n > \frac{1}{2} & \text{منفی} \end{cases}$$

$$g \rightarrow \begin{cases} n_1 \leq n \leq n_2 , n \geq n_3 & \text{مثبت} \\ n_2 \leq n \leq n_3 , n \leq n_1 & \text{منفی} \end{cases}$$

با توجه به اینکه برای معنی دار بودن A باید زیر رادیکال مثبت باشد باید همواره $fg \geq 0$ یعنی یا هر دو به ازاء دامنه ای معین منفی یا هر دو باید مثبت باشند. با توجه به این توضیحات مقادیر مجاز برای n عبارت است از:

$$n_1 \leq n \leq n_2 \quad (73-5)$$

$$\frac{1}{2} \leq n \leq n_3 \quad (74-5)$$

(73-5) با توجه به رابطه P همواره مثبت است محدوده های تعیین شده در (73-5) و (74-5) همواره یک عالم ابسط یابنده را معرفی می کنند.

با بررسی این پنج دسته جواب برای مدل فوق برای حالت خلاء به این نتیجه رسیدیم که مدل فوق دارای یک جواب دقیق نا همسانگرد می باشد که به ازاء n های یافت شده در (73-5) و (74-5) معتبر است.

۵-۴-۲ حل در مجاورت ماده

حال این مدل را در حضور ماده با تحلیلی مشابه با مدل قبلی بررسی می کنیم. با توجه به این که در مدل قبلی این حالت به صورت مشروح توضیح داده شد از شرح مجدد جزئیات خودداری کرده و تا حد امکان نتایج را مطالعه می نماییم.

در این مدل تابعیت جملات میدان در حالت خلاء به صورت زیر می باشد:

$$O(t^{-4}) - \text{جملات میدان بدون حضور ماده}$$

با توجه به توضیحات داده شده در قبل برای اینکه جملات میدان بر جملات تانسور انرژی-تکانه غلبه کند

از مولفه T_3^3 استفاده می کنیم:

برای مقادیر $\frac{4}{3} < \gamma$ در سیستم غیر همراه داریم:

$$-P - p_3 > -4n$$

$$-(1 - 2n)^2 - p_3 > -4n$$

$$p_3 < -1 + 8n - 4n^2 \quad (75-5)$$

و در سیستم همراه برای $\frac{4}{3} = \gamma$ داریم:

$$\rho \propto t^{-2(p_1+p_2)} = t^{-2(P-p_3)} < t^{-4n}$$

$$-2(P - p_3) > -4n$$

$$p_3 > 1 - 6n + 4n^2 \quad (76-5)$$

حال با توجه به این موضوع که برای این که پاسخ ها (یعنی بازه هایی که برای n مجاز هستند) بدون حضور ماده یعنی (73-5) و (74-5) زیر مجموعه ای از پاسخ ها در حضور ماده باشند ما در جستجوی این جواب ها هستیم. در واقع این بدين معنی است که با توجه به توضیحات داده شده در ابتدای این فصل حضور ماده که فرض می شود تاثیر مهمی روی تحول متریک فضازمان ندارد نباید جواب های جدید نادرستی بدهد. نادرست بدين معنی که جواب ها بدون حضور ماده باید حالات خاصی از جواب های جدید باشند. یعنی برای این که جواب قدیم و جواب جدید حداقل دارای n های مشترک باشند باید بیشینه p_3 در جواب جدید طبق رابطه (75-5) از بیشینه جواب در جواب قدیم طبق رابطه (72-5-ج) بزرگتر باشد یعنی:

$$-1 + 8n - 4n^2 > \frac{(1-2n)^2 + 2\sqrt{(1-2n)(1-6n+4n^3)}}{3}$$

ما به دنبال n هایی هستیم که شرط فوق را ارضاء کنند. با ساده سازی عبارت بالا به رابطه زیر می رسیم:

$$-2 + 14n - 8n^2 - \sqrt{(1-2n)(1-6n+4n^3)} > 0$$

در حالت خلاء ما دو بازه مجاز یعنی جواب های (۷۳-۵) و (۷۴-۵) را برای n بدست آورديم. اگر مقادير تعريف شده n در (۷۴-۵) را در (۷۵-۵) و (۷۶-۵) قرار دهيم مقاديری برای p_3 بدست می آوريم که با مقاييسه با مقايير خوانده شده از نمودار ۲-۵ همواره درست هستند. مثلاً برای $n \sim \frac{1}{2}$ حدوداً داريم: $p_3 < 1 - \gamma$ ولی با مقاييسه با نمودار می بینيم که جواب خلاء برای $n \sim \frac{1}{2}$ همواره بين صفر و يک است. یعنی جواب با حضور ماده جوابي منطقی است.

از سويي ديگر چنین اعتباری همواره برای جواب ديگر خلاء یعنی (۷۳-۵) وجود ندارد. می بینيم که با اضافه شدن ماده به مساله اين بازه محدود تر می شود. به نامعادله اي که بدست آورديم بر می گرديم. برای ارضا نامعادله فوق باید داشته باشيم:

$$n > \frac{1}{6}$$

در نتيجه بازه $n_1 \leq n \leq n_2$ برای ماده های با $\gamma < \frac{1}{4}$ به شکل زیر تصحیح می شود:

$$\frac{1}{6} < n < n_2$$

و برای ماده های با $\gamma = \frac{1}{4}$ برای اين که جواب قدیم و جواب جدید حداقل دارای n های مشترک باشند باید کمينه p_3 در جواب جدید طبق رابطه (۷۶-۵) از کمينه جواب در جواب قدیم طبق رابطه (۷۲-۵-ج) کوچکتر باشد یعنی:

$$1 - 6n + 4n^2 < \frac{(1-2n)^2 + \sqrt{(1-2n)(1-6n+4n^3)}}{3}$$

که بعد از ساده سازی داريم:

$$2 - 14n + 8n^2 - \sqrt{(1-2n)(1-6n+4n^3)} < 0$$

که اين نامساوی برای بازه زیر ارضا می شود:

$$n > n_4$$

(n_4) در نتيجه بازه $n_1 \leq n \leq n_2$ برای ماده های با $\gamma = \frac{1}{4}$ به شکل زیر تصحیح می شود:

$$n_4 < n < n_2$$

بنا براین بازه های مجاز برای n برای اینکه ماده با $\frac{4}{3} < \gamma$ روی تحول متريک توصيف کننده فضا زمان تاثير ناچيزی داشته باشد عبارت اند از:

$$\frac{1}{2} \leq n \leq n_3 \quad (65-5)$$

$$\frac{1}{6} < n < n_2 \quad (77-5)$$

و بازه های مجاز n برای $\gamma = \frac{4}{3}$ عبارت اند از:

$$\frac{1}{2} \leq n \leq n_3 \quad (65-5)$$

$$n_4 < n < n_2 \quad (78-5)$$

حال به تحليلی مشابه برای ماده سخت يعني برای $\frac{4}{3} > \gamma$ می پردازيم. همانطور که گفته شد برای اين ماده $1 \rightarrow u_0$ و برای مولفه های فضایي چار بردar $0 \rightarrow u_a u^a$. يعني ما باید دنبال ρ و u_a جدید باشیم. اين مقادير با جا گذاري P بجای $1 + 2\delta$ عبارت اند از:

$$\rho \sim t^{-\gamma P}$$

$$u_a \sim t^{(\gamma-1)P}$$

با استدلالی مشابه در مدل قبلی برای ماده سخت شرطی که در آن تقریب سرعت غالب با شکست مواجه می شود عبارت است از:

$$p_3 < (\gamma - 1)P$$

تا اينجا اين روابط همان روابط (37-5), (38-5) و (39-5) هستند که برای مدل جديد باز نويسي شده اند. برای اينکه در اين حالت مولفه های تانسور انرژی تکانه با سرعت کمتری نسبت به جملات ميدان واگرا شوند همان طور که گفتيم باید شرط زير برقرار باشد:

مرتبه بزرگی جملات ميدان در حالت خلاء $< \rho$

$$t^{-\gamma P} < t^{-4n}$$

$$-\gamma P < -4n$$

$$\gamma < \frac{4n}{(1-2n)^2} \quad (79-5)$$

در بازه $n_3 < n < \frac{1}{2}$ تمام مقادیر n وقتی که در (79-5) قرار داده شوند همواره جواب هایی برای γ بدست می دهنند که تمام بازه $2 > \gamma$ در آن جواب ها قرار دارد. یعنی جواب خلاء (74-5) با حضور ماده سخت دست نخورده باقی می ماند. ولی دوباره جواب (73-5) مشکل ساز است. یعنی همه n های موجود در (73-5) با (79-5) سازگاری ندارند. مثلاً اگر $n_1 \sim 1.3$ را در (79-5) قرار دهیم جواب تقریبی $-0.4 < \gamma$ را بدست می آوریم که با فرض اولیه $2 > \gamma > 1$ در تضاد می باشد. پس باید جواب (73-5) تصحیح شود. برای تصحیح این بازه ما از این شرط که برای ماده سخت همواره $\gamma > \frac{4}{3}$ است استفاده می کنیم. با توجه به (79-5) داریم:

$$\gamma_{max} \sim \frac{4n}{(1-2n)^2}$$

$$\gamma_{max} > \frac{4}{3}$$

با حل این نامعادله می بینیم که رابطه فوق فقط به ازاء دو مقدار $r_{1,2} = \frac{7 \pm \sqrt{33}}{8}$ که ریشه های نامعادله زیر هستند صادق است:

$$1 - 7n + 4n^2 = 0$$

یعنی حد پایین جواب (73-5) در حالتی که ماده سخت حضور دارد یکی از دو ریشه فوق است. بازه بزرگ تر برای (73-5) برای ریشه کوچک تر به شکل زیر تصحیح می شود:

$$\frac{7-\sqrt{33}}{8} < n < n_2 \quad (80-5)$$

در نهایت بازه های مجاز برای n برای اینکه ماده سخت روی تحول متريک توصیف کننده فضا زمان تاثير ناچزی داشته باشد عبارت اند از:

$$\frac{1}{2} \leq n \leq n_3 \quad (65-5)$$

$$\frac{7-\sqrt{33}}{8} < n < n_2 \quad (80-5)$$

۵- آخرین مدل مورد بررسی ما چگالی لانگرانژی زیر است:[۳۵]

$$L_G = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} (R_{\alpha\beta\mu\nu} R^{\alpha\beta\mu\nu})^n \quad (81-5)$$

بعد از حل معادلات میدان و با جاگذاری عناصر متريک تعديم يافته کسر به دو معادله قيدی زير می رسیم:

(82-5)

$$Z^{n-1} \left(\left(\frac{P^2 Q}{2} - \frac{P^4}{12} - Q - \frac{3Q^2}{4} + 2S - \frac{2PS}{3} \right) + \left(\frac{P^4}{3} + 6Q + 2PQ - 2P^2 Q + 3Q^2 - 10S + \frac{2PS}{3} \right) n + 8(S - Q)n^2 \right) = 0 \quad (83-5)$$

$$Z^{n-1} \left(\left(\frac{P^4}{4} - P - \frac{3P^2}{2} - \frac{P^3}{2} + \frac{13Q}{2} + \frac{7PQ}{2} - \frac{3P^2 Q}{2} + \frac{9Q^2}{4} - 8S \right) + (6P + 4P^2 - 16Q - 2PQ + 8S)n + 8(Q - P)n^2 \right) = 0$$

که در دو قيد بالا P و Q تعريف قبل را دارند ولی S به شكل زير تعريف می شود:

$$S \equiv \sum_{i=1}^3 p_i^3$$

دو معادله بالا چهار دسته جواب به شكل زير دارند:

دسته اول:

این جواب متعلق است به:

$$P = 0 = Q = S \quad (84-5)$$

این حل متريک فضا زمان مينکوسکي را بدست می دهد. چون برای فضا زمان مينکوسکي مولفه هاي متريک ثابتند پس هموستار ها صفر و در نتيجه تانسور ريمان صفر می باشد. يعني در اين حل $Z = 0$ و در نتيجه برای واگرای نشدن چگالی لانگرانژی اين جواب برای $n > 0$ معتبر است.

دسته دوم:

جواب های متعلق به این دسته حل با

$$P = 1 = Q = S \quad (85-5)$$

داده می شود. برای اینکه نتیجه فوق همیشه برقرار باشد باید همواره یکی از ضرایب متريک تعیین یافته متريک مقدار یک و دو ضریب دیگر مقدار صفر داشته باشد. این بدین معنی است که متريک ما فقط در راستای یک بعد تحول زمانی داشته و در دو راستای دیگر دارای ضرایب ثابت یک می باشد. فرض می کنیم

$$p_1 = 0 = p_2, p_3 = 1$$

باشد. در این صورت متريک به شکل زیر در می آید:

$$dS^2 = -dt^2 + dx^2 + dy^2 + t^2 dz^2$$

تبديل مختصات به شکل زیر را استفاده می کنیم:

$$\bar{z} = t \sinh z$$

$$\bar{t} = t \cosh z$$

در این صورت با تبدیلات بالا شکل نهایی متريک عبارت است از:

$$dS^2 = -d\bar{t}^2 + dx^2 + dy^2 + d\bar{z}^2$$

این متريک مربوط به فضای مینکووسکی است. بنابراین این حل به دسته اول تعلق دارد و به ازاء $n > 0$ معتبر است.

دسته سوم:

در این دسته داریم:

$$P = \frac{3(1-2n+4n^2 \pm \sqrt{-1+10n-16n^2+16n^4})}{2(1-n)} \quad (86-5)$$

$$Q = \frac{P^2}{3}$$

$$S = \frac{P^3}{9}$$

ما قبلا با این گونه حل آشنا شدیم. این دسته فقط به ازاء مقادیر برابر ضرایب p_i جواب های غیر موهومی برای p_i ها بدست می دهد. یعنی اگر این سه معادله را با هم حل کنیم، برای همه $n \neq 1$ خواهند بود.

دسته چهارم:

$$P = 4n - 1 \quad (87-5)$$

$$Q = \frac{1}{3} \{ 16n^2 - 8n - 1 \pm 4\sqrt{2[n(1 - 2n) + S(1 - n)]} \}$$

در این دسته ما مقادیر موهومی برای p_i ها بدست می آوریم و در نتیجه این جواب مورد توجه ما نیست.

جمع بندی

در این پایان نامه وجود برخی حل های دقیق کیهان شناسی ناهمسانگرد در نظریه گرانش مرتبه بالا مورد بررسی قرار گرفت. در حالی که نظریه استاندارد نسبیت عام که توسط کنش اینشتین-هیلبرت تعریف می شود با آزمایشات میدان ضعیف همخوانی دارد، با وجود این دلیل کمتری وجود دارد که چنین رفتاری در موقعیت هایی با خمس بالا، مثلاً در مجاورت با تکینگی اولیه کیهانی وجود داشته باشد. در واقع در حد خمس های بالاست که اثرات کوانتومی مهم می شوند و باید انحرافی را در نظریه استاندارد نسبیت عام انتظار داشت.

بدون دانشی در مورد شکل دقیق این انحراف ها، ما این مساله را با بررسی یک رده عمومی از نظریه هایی که می توانند از یکتابع تحلیلی اختیاری از سه کمیت اسکالار R , $R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}$ و $R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu}$ مشتق شوند مورد تحقیق قرار داده ایم. با بسط این تابع در حوالی تکینگی بر حسب توان هایی از این سه متغیر، انتظار می رود جملات غالب در بسط به شکل R^n , $(R_{\mu\nu}R^{\mu\nu})^n$ یا $(R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu})^n$ باشد. در این R^n کار تمام حل های کسنزی موجود مربوط به این نظریه ها زیر استخراج شده اند. در مدل هایی از نوع $(R_{\mu\nu}R^{\mu\nu})^n$ حل ناهمسانگرد از نوع حل کسنز در خلاء یافت شد. ولی برای مدل هایی از نوع $(R_{\alpha\beta\mu\nu}R^{\alpha\beta\mu\nu})^n$ چنین حل هایی یافت نشد.

از سویی دیگر هر حل مربوط به خلاء ممکن است با اضافه شدن ماده به مساله تغییر کند. یعنی مثلاً در مدل هایی که در حل خلاء دارای تکینگی هستند، ممکن است بعد از اضافه شدن ماده به مساله ویژگی های این تکینگی تغییر کند. در بعضی مواقع ممکن است تکینگی از بین برود. وقتی از تکینگی در حل خلاء صحبت می شود در واقع از تکینگی در هندسه مدل صحبت می کنیم. این در حالی است که مدلی خوب بشمار می آید که این تکینگی بعد از اضافه شدن ماده همچنان ویژگی های خود را حفظ کند یعنی در واقع در این صورت تکینگی یک مفهوم فیزیکی بشمار می آید.

در این کار به این موضوع پرداخته شده که چه شرایطی لازم است ارضاء شود تا تکینگی موجود در این مدل ها در حضور ماده همچنان ویژگی های خود را حفظ کند. شرط های لازم با فرض آنکه در مجاورت تکینگی سرعت واگرایی جملات تانسور انرژی تکانه از سرعت جملات میدان خلاء کمتر باشد به دست آمده اند. در این شرایط با توجه به قید هایی که بدست می آید، ماده رفتاری شبیه ذره آزمون داشته و در

واقع تاثیری روی میدان مساله نخواهد داشت. عملاً چنین تقریبی را در فیزیک کلاسیک نیز داریم. مثلاً در بررسی مساله مربوط به رفتار ذره آزمون در حضور میدان الکتریکی فرض می شود بار ذره اغتشاشی روی میدان الکتریکی خارجی ایجاد نمی کند. همچنین وقتی رفتار یک جرم نقطه ای در میدان گرانشی خارجی مورد نظر است فرض می شود میدان گرانشی جرم نقطه ای در مقابل میدان خارجی ناچیز است.

همه جواب های یافته شده در حضور ماده نسبیتی و تابش جواب های خوش رفتاری هستند، ولی برخی از آن ها در حضور ماده غیر نسبیتی خوش رفتاری از خود نشان نمی دهند. در جواب های خوش رفتار، متريک کسنر همراه با قيد هايي که بدست می آيد يك حل مناسب حتى در حضور ماده است. به ياد داشته باشيم که اين متريک حل دقيق خلأ است.

همچنین در مورد مدل $R^{1+\delta}$ ، شرایط انرژی را مورد بررسی قرار داده ايم. مشاهده می شود که اگر شرایط انرژی در مورد اين مدل از گرانش های مرتبه بالاتر با متريک زمينه ناهمسانگرد کسنر بکار رود تمام چهار شرط انرژی به يك قيد $0 \geq (2\delta + 1)\delta$ برای δ منجر می شوند. که در نتيجه اگر $\delta \geq 0$ باشد هندسه نقش يك ماده معمولی با چگالی انرژی مثبت، میدان گرانشی جاذب و سرعت انتشار انرژی کمتر از سرعت نور را دارد.

از سویی ديگر می دانيم که برای داشتن انبساط شتاب دار در مدل فريدمان-رابرتسون-واکر باید شرط انرژی قوی نقض شود. در نسيت عام نيز اين شرط برای يك مدل ناهمسانگرد از نوع بيانکي نوع اول برقرار است. در نتيجه با فرض درست بودن اين موضوع برای مدل گرانشی ما، يعني با فرض اينكه در اينجا با نقض شرط انرژی قوی عالمی با انبساط شتاب دار خواهيم داشت، يك جواب غير فизيكي بدست می آوريم. در اينجا چگالی انرژی باید منفی باشد. در نتيجه ما نقض شرط انرژی را رها كرده و به ارضاء شدن آن اكتفا كردیم. ارضاء شدن اين شرط به معنای اين است که انبساط ناهمسانگرد در اين مدل کند شونده است. تعبيير فزييکي که برای توجيه اين انبساط کند شونده ناهمسانگرد می توان یافت اين است که اين نتيجه قابل انتظار است زيرا اين خود به معنای از بين رفتن ناهمسانگردي و احتمالاً تغيير سيمای عالم ناهمسانگرد مساله به يك عالم همسانگرد می تواند باشد.

ولی در فصل چهارم ذكر كردیم که برای ماده ای که می تواند عامل انبساط شتاب دار باشد باید داشته باشیم $-\frac{1}{3} < W$ ولی بعد از محاسبه ديدیم که در مدل ما $\frac{1}{3} = W$ بدست می آيد که اين نتيجه در بازه

$R^{1+\delta} \geq 0$ معتبر است. به عنوان نتیجه نهایی می توانیم بگوییم که مدل

$\delta \geq 0$ چند ویژگی را دارد که عبارت اند از:

الف) در این بازه یک حل خلاء است.

ب) در حضور تمام ماده های تقریباً نسبیتی و بسیار نسبیتی و نیز ماده های غیر نسبیتی برای دوره هایی از تحول عالم یک حل تقریبی خوب در اطراف تکینگی اولیه است.

ج) در این بازه یک عالم با انبساط شتاب دار ولی با شتاب منفی را معرفی می کند.

د) به ازاء تمام مقادیر δ در این بازه، از معادله حالت تابش تبعیت می کند.

ضمیمه الف

وردش کنش $\mathcal{L} = \sqrt{-g}L = \sqrt{-g}R^2$ با $S = \int d^4x \mathcal{L}$ به روش متریکی

کنش به شکل زیر است:

$$S = \int d^4x \mathcal{L} = \int d^4x \sqrt{-g}R^2 \quad (1)$$

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} \quad (2)$$

$$\delta \mathcal{L} = \delta \left\{ \sqrt{-g}R^2 \right\} = R^2 \delta(\sqrt{-g}) + 2\sqrt{-g}R\delta R = -\frac{1}{2}\sqrt{-g}R^2 g_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta} + 2\sqrt{-g}R\delta R$$

حالا به محاسبه δR به طور جداگانه می پردازیم.

$$\begin{aligned} \sqrt{-g}R\delta R &= \sqrt{-g}R\delta(g^{\mu\nu}R_{\mu\nu}) = \sqrt{-g}RR_{\mu\nu}\delta g^{\mu\nu} + \sqrt{-g}g^{\mu\nu}R\delta R_{\mu\nu} = \\ &= \sqrt{-g}RR_{\mu\nu}\delta g^{\mu\nu} + \frac{1}{2}\sqrt{-g}g^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}R[\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} + \delta g_{\nu\beta;\mu\alpha} - \delta g_{\mu\nu;\alpha\beta} - \delta g_{\alpha\beta;\mu\nu}] = \\ &= \sqrt{-g}RR_{\mu\nu}\delta g^{\mu\nu} + \sqrt{-g}g^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}R[\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} - \delta g_{\alpha\beta;\mu\nu}] \end{aligned}$$

دوباره رابطه (2) را می نویسیم:

(3)

$$\begin{aligned} \delta \mathcal{L} &= \delta \left\{ \sqrt{-g}R^2 \right\} = R^2 \delta(\sqrt{-g}) + 2\sqrt{-g}R\delta R = -\frac{1}{2}\sqrt{-g}R^2 g_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta} + \\ &+ 2\sqrt{-g}RR_{\mu\nu}\delta g^{\mu\nu} + 2\sqrt{-g}g^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}R[\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} - \delta g_{\alpha\beta;\mu\nu}] \end{aligned}$$

حالا جمله آخر را ساده می کنیم:

$$\sqrt{-g}g^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}R[\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} - \delta g_{\alpha\beta;\mu\nu}] = \sqrt{-g}[g^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}R_{;\nu\beta}\delta g_{\mu\alpha} - g^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}R_{;\mu\nu}\delta g_{\alpha\beta}]$$

در ضمیمه مربوط به وردش متیرکی مدل $\mathcal{L} = \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu}$ روشی که در خط بالا استفاده کردیم

توضیح داده شده است و در اینجا از توضیح مجدد آن خودداری می‌شود. حالا در ادامه روابط خط بالا را

برحسب $\delta g^{\alpha\beta}$ باز نویسی می‌کنیم:

$$\begin{aligned}\sqrt{-g}[g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} R_{;\nu\beta} \delta g_{\mu\alpha} - g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} R_{;\mu\nu} \delta g_{\alpha\beta}] &= \sqrt{-g} g^{\mu d} g^{bc} R_{;dc} \delta g_{\mu b} - \\ &\quad \sqrt{-g} g^{dv} g^{bc} R_{;dv} \delta g_{bc} = \\ &- \sqrt{-g} g^{\mu d} g^{bc} R_{;dc} g_{\beta b} g_{\alpha\mu} \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} g^{dv} g^{bc} R_{;dv} g_{\beta c} g_{\alpha b} \delta g^{\alpha\beta} = \\ &- \sqrt{-g} R_{;dc} \delta_\alpha^d \delta_\beta^c \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} g^{dv} g_{\alpha b} R_{;dv} \delta_\beta^b \delta g^{\alpha\beta} = \sqrt{-g}[g^{dv} g_{\alpha\beta} R_{;dv} - \\ &\quad R_{;\alpha\beta}] \delta g^{\alpha\beta} = \sqrt{-g}[g_{\alpha\beta} \square R - R_{;\alpha\beta}] \delta g^{\alpha\beta}\end{aligned}$$

حال عبارت فوق را در رابطه (۳) جاگذاری می‌کنیم:

$$\begin{aligned}\delta \mathcal{L} &= \delta \left\{ \sqrt{-g} R^2 \right\} = R^2 \delta(\sqrt{-g}) + 2\sqrt{-g} R \delta R = -\frac{1}{2} \sqrt{-g} R^2 g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + \\ &2\sqrt{-g} R R_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu} + 2\sqrt{-g}[g_{\alpha\beta} \square R - R_{;\alpha\beta}] \delta g^{\alpha\beta} = \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} R^2 g_{\alpha\beta} + 2 R R_{\mu\nu} + \right. \\ &\quad \left. 2 g_{\alpha\beta} \square R - 2 R_{;\alpha\beta} \right\} \delta g^{\alpha\beta}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\delta S &= \int d^4x \delta \mathcal{L} = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} R^2 g_{\alpha\beta} + 2 R R_{\mu\nu} + 2 g_{\alpha\beta} \square R - 2 R_{;\alpha\beta} \right\} \delta g^{\alpha\beta} = \\ &0\end{aligned}$$

$$-\frac{1}{2} R^2 g_{\alpha\beta} + 2 R R_{\mu\nu} + 2 g_{\alpha\beta} \square R - 2 R_{;\alpha\beta} = 0 \quad (4)$$

معادله فوق معدله میدان مدل معروفی شده در روش وردشی متیرکی است.

وردش کنش $\mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} L = \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu}$ با $S = \int d^4x \mathcal{L}$ به روش متريکي

برای شروع ابتدا چند رابطه را که بعدا از آنها استفاده خواهيم کرد را معرفی می کنيم.

با استفاده از اينکه مشتق هموردای تانسور اينشتین باید صفر باشد دو رابطه را به شکل زير بدست خواهيم

آورد:

$$\nabla_\mu G^{\mu\nu} = \nabla_\mu \left(R^{\mu\nu} - \frac{1}{2} R g^{\mu\nu} \right) = 0$$

$$\nabla_\mu R^{\mu\nu} = \frac{1}{2} g^{\mu\nu} \nabla_\mu R = \frac{1}{2} \nabla^\nu R$$

$$\nabla_\nu \nabla_\mu R^{\mu\nu} = \frac{1}{2} \nabla_\nu \nabla^\nu R \equiv \frac{1}{2} \square R \quad (1)$$

$$\nabla^\mu R_{\mu\nu} = \frac{1}{2} \nabla_\nu R$$

$$\nabla_\alpha \nabla^\mu R_{\mu\nu} = \frac{1}{2} \nabla_\alpha \nabla_\nu R \quad (2)$$

وآخرین رابطه اي که معرفی می کنم رابطه زير است که از اتحاد دوم بيانکی^۱ بدست می آيد:

$$R_{\alpha\mu} R^\mu_\beta = R_{\alpha c; \beta}{}^c - \frac{1}{2} R_{;\alpha\beta} + R_{\alpha\rho\beta\sigma} R^{\rho\sigma} \quad (3)$$

$$\delta R_{\mu\nu} = \frac{1}{2} g^{\alpha\beta} [\delta g_{\mu\alpha; \nu\beta} + \delta g_{\nu\beta; \mu\alpha} - \delta g_{\mu\nu; \alpha\beta} - \delta g_{\alpha\beta; \mu\nu}] \quad (4)$$

که در روابط بالا علامت ; به معنی مشتق هموردا است یعنی $A_{;\alpha} \equiv \nabla_\alpha A$ و برای شاخص هاي بالا

$$A_{;\alpha} = \nabla^\alpha A$$

---

¹ second Bianchi identity

دو رابطه زير را نيز داريم:

$$\delta g_{\alpha\beta} = -g_{\alpha\mu}g_{\beta\nu}\delta g^{\mu\nu} \quad (5)$$

$$\delta(\sqrt{-g}) = -\frac{1}{2}\sqrt{-g}g_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta} \quad (6)$$

حالا به وردهش کنش می پردازيم. کنش به شکل زير است:

$$S = \int d^4x \mathcal{L} = \frac{1}{\chi} \int d^4x \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu} \quad (V)$$

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L}$$

$$\delta \mathcal{L} = \delta \{ \sqrt{-g} R^{\mu\nu} R_{\mu\nu} \} = R^{\mu\nu} R_{\mu\nu} \delta(\sqrt{-g}) + \sqrt{-g} R_{\mu\nu} \delta(R^{\mu\nu}) + \sqrt{-g} R^{\mu\nu} \delta(R_{\mu\nu})$$

(فرض كرده ايم $\frac{1}{\chi}$ برابر يك است) حال برای طولاني نشدن مساله هريک از جمله ها را جداگانه محاسبه

مي کنيم. ابتدا جمله سوم راحساب مي کنيم:

$$\sqrt{-g} R^{\mu\nu} \delta(R_{\mu\nu}) = \frac{1}{2} \sqrt{-g} R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} [\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} + \delta g_{\nu\beta;\mu\alpha} - \delta g_{\mu\nu;\alpha\beta} - \delta g_{\alpha\beta;\mu\nu}] \quad (8)$$

$$= \frac{1}{2} \sqrt{-g} \{ R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} + R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\nu\beta;\mu\alpha} - R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu;\alpha\beta} - R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\alpha\beta;\mu\nu} \}$$

حالا هريک از جمله هاي عبارت فوق به شکل زير ساده مي شوند، مثلاً:

$$R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} = [(R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu})_{;\beta} - R^{\mu\nu}_{;\beta} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu} - R^{\mu\nu} g^{\alpha\beta}_{;\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu}]$$

جمله اول ديوरژانس كامل است و در انتگرال گيري کتش کنار گذاشته مي شود. جمله آخر به علت قيد

متريک سازگاري يعني $g^{\alpha\beta}_{;\mu} = 0$ صفر مي شود در نتيجه داريم:

$$R^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} = -R^{\mu\nu}_{;\beta\nu}g^{\alpha\beta}\delta g_{\mu\alpha;\nu}$$

اگر یک بار دیگر همین عملیات را انجام دهیم عبارت زیر را بدست می آوریم

$$R^{\mu\nu}g^{\alpha\beta}\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} = R^{\mu\nu}_{;\beta\nu}g^{\alpha\beta}\delta g_{\mu\alpha}$$

برمی گردیم به مساله. هریک از جمله های رابطه (۸) را دو باره باز نویسی می کنیم:

$$\begin{aligned} \delta\mathcal{L}_3 = & \frac{1}{2}\sqrt{-g}\{R^{\mu\nu}_{;\nu\beta}g^{\alpha\beta}\delta g_{\mu\alpha} + R^{\mu\nu}_{;\mu\alpha}g^{\alpha\beta}\delta g_{\nu\beta} - R^{\mu\nu}_{;\alpha\beta}g^{\alpha\beta}\delta g_{\mu\nu} - \\ & R^{\mu\nu}_{;\mu\nu}g^{\alpha\beta}\delta g_{\alpha\beta}\} \end{aligned}$$

منظور از شاخص ۳ در چگالی لاغرانژی جمله سوم است. بالا در این مرحله از رابطه (۵) استفاده می کنیم:

$$\begin{aligned} \delta\mathcal{L}_3 = & -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\{R^{\mu\nu}_{;\nu\beta}g^{\alpha\beta}g_{\mu i}g_{\alpha j}\delta g^{ij} + R^{\mu\nu}_{;\mu\alpha}g^{\alpha\beta}g_{\nu m}g_{\beta n}\delta g^{mn} - \\ & R^{\mu\nu}_{;\alpha\beta}g^{\alpha\beta}g_{\mu p}g_{\nu q}\delta g^{pq} - R^{\mu\nu}_{;\mu\nu}g^{\alpha\beta}g_{\alpha x}g_{\beta y}\delta g^{xy}\} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \delta\mathcal{L}_3 = & -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\{R^{\mu\nu}_{;\nu\beta}\delta_j^\beta g_{\mu i}\delta g^{ij} + R^{\mu\nu}_{;\mu\alpha}\delta_n^\alpha g_{\nu m}\delta g^{mn} - R_{pq;\alpha\beta}g^{\alpha\beta}\delta g^{pq} - \\ & R^{\mu\nu}_{;\mu\nu}g_{\beta y}\delta_x^\beta\delta g^{xy}\} \end{aligned}$$

$$\delta\mathcal{L}_3 = -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\{R^{\mu\nu}_{;\nu j}g_{\mu i}\delta g^{ij} + R^{\mu\nu}_{;\mu n}g_{\nu m}\delta g^{mn} - \square R_{pq}\delta g^{pq} - R^{\mu\nu}_{;\mu\nu}g_{xy}\delta g^{xy}\}$$

در این مرحله باید از تمام δg ها فاكتور بگیریم. برای این کار باید با تغییر شاخص آنها را هم شاخص کنیم. در چهار جمله تغییر شاخص ها به ترتیب شکل $ij \rightarrow \alpha\beta$ و $xy \rightarrow \alpha\beta$ و $pq \rightarrow \alpha\beta$ و $mn \rightarrow \alpha\beta$ ترتیب شکل

هستند در نتیجه بعد از انجام این کار خواهیم داشت:

$$\delta\mathcal{L}_3 = -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\left\{R_\alpha^\nu_{;\nu\beta}g_{\mu\alpha} + R^\mu_{\alpha;\mu\beta} - \square R_{\alpha\beta} - R^{\mu\nu}_{;\mu\nu}g_{\alpha\beta}\right\}\delta g^{\alpha\beta} \quad (۹)$$

در مرحله بعدی جمله دوم را حساب می کنیم:

(۱۰)

$$\delta\mathcal{L}_2 = \sqrt{-g}R_{\mu\nu}\delta(R^{\mu\nu}) = \sqrt{-g}R_{\mu\nu}\delta(g^{\alpha\mu}g^{\beta\nu}R_{\alpha\beta}) = \sqrt{-g}R_{\mu\nu}R_{\alpha\beta}g^{\beta\nu}\delta g^{\alpha\mu} + \sqrt{-g}R_{\mu\nu}R_{\alpha\beta}g^{\alpha\mu}\delta g^{\beta\nu} + \sqrt{-g}R_{\mu\nu}g^{\beta\nu}g^{\alpha\mu}\delta R_{\alpha\beta}$$

اگر در دو جمله اول تغییر شاخص دهیم خواهیم داشت:

$$\sqrt{-g}R_{\beta\nu}R_{\alpha}^{\nu}\delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g}R_{\mu\alpha}R^{\mu}_{\beta}\delta g^{\beta\alpha} = 2\sqrt{-g}R_{\alpha c}R^c_{\beta} = 2\sqrt{-g}\left[R_{\alpha c;\beta}^c - \frac{1}{2}R_{;\alpha\beta} + R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma}\right]\delta g^{\beta\alpha}$$

که از رابطه (۳) استفاده کردیم. با محاسبه خواهیم دید جمله سوم عبارت (۱۰) دقیقا برابر رابطه (۹) می شود. که برای جلو گیری از محاسبه تکراری از این کار خودداری شده است. پس داریم:

(۱۱)

$$\delta\mathcal{L}_2 = \sqrt{-g}\left\{2\left[R_{\alpha c;\beta}^c - \frac{1}{2}R_{;\alpha\beta} + R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma}\right] - \frac{1}{2}\left[R_{\alpha}^{\nu};_{\nu\beta}g_{\mu\alpha} + R^{\mu}_{\alpha;\mu\beta} - R_{\alpha\beta} - R^{\mu\nu}_{;\mu\nu}g_{\alpha\beta}\right]\right\}\delta g^{\alpha\beta}$$

و در انتها جمله اول لاغرانژی (۷) برابر است با:

$$\delta\mathcal{L}_1 = R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}\delta(\sqrt{-g}) = -\frac{1}{2}R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}g_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta}$$

چگالی لاغرانژی نهایی برابر است با جمع سه چگالی لاغرانژی قبل به شکل زیر:

$$\delta\mathcal{L} = \delta\mathcal{L}_1 + \delta\mathcal{L}_2 + \delta\mathcal{L}_3 = -\sqrt{-g}\frac{1}{2}R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}g_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g}\left\{2\left[R_{\alpha c;\beta}{}^c - \frac{1}{2}R_{;\alpha\beta} + R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma}\right] - \frac{1}{2}\left[R_{\alpha}{}^v{}_{;\nu\beta}g_{\mu\alpha} + R^{\mu}{}_{\alpha;\mu\beta} - \square R_{\alpha\beta} - R^{\mu\nu}{}_{;\mu\nu}g_{\alpha\beta}\right]\right\}\delta g^{\alpha\beta} - \frac{1}{2}\sqrt{-g}\left[R_{\alpha}{}^v{}_{;\nu\beta} + R^{\mu}{}_{\alpha;\mu\beta} - \square R_{\alpha\beta} - R^{\mu\nu}{}_{;\mu\nu}g_{\alpha\beta}\right]\delta g^{\alpha\beta}$$

$$\delta\mathcal{L} = \sqrt{-g}\left\{-\frac{1}{2}R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}g_{\alpha\beta} + 2R_{\alpha c;\beta}{}^c - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma} - R_{\alpha}{}^v{}_{;\nu\beta} - R^{\mu}{}_{\alpha;\mu\beta} + \square R_{\alpha\beta} + R^{\mu\nu}{}_{;\mu\nu}g_{\alpha\beta}\right\}\delta g^{\alpha\beta}$$

در عبارت بالا مجموع جمله های دوم و پنجم و ششم صفر است. برای جمله آخر نیز از رابطه (۱) استفاده می کنیم. در نتیجه خواهیم داشت:

(۱۲)

$$\delta\mathcal{L} = \sqrt{-g}\left\{-\frac{1}{2}R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}g_{\alpha\beta} - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma} + \square R_{\alpha\beta} + \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}\square R\right\}\delta g^{\alpha\beta}$$

$$\delta S = \int d^4x \delta\mathcal{L} = \int d^4x \sqrt{-g}\left\{-\frac{1}{2}R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}g_{\alpha\beta} - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma} + \square R_{\alpha\beta} + \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}\square R\right\}\delta g^{\alpha\beta} = 0$$

$$-\frac{1}{2}R^{\mu\nu}R_{\mu\nu}g_{\alpha\beta} - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma} + R_{\alpha\beta} + \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}\square R = 0 \quad (13)$$

توجه کنید که اگر از بجای وردش نسبت $\delta g^{\alpha\beta}$ از وردش گیری نسبت به $\delta g_{\alpha\beta}$ و در ادامه به ابتدا بجای (۵) از $\delta g^{\mu\nu} = -g^{\mu\alpha}g^{\nu\beta}\delta g_{\alpha\beta}$ استفاده می کردیم، رابطه (۱۳) علامتش تغییر می کرد و شاخص های α و β در بالای متغیرها قرار می گرفتند.

وردش کنش $S = \int d^4x \mathcal{L}$ به روش متریکی

$$A = \int d^4x \sqrt{-g} f(R) \quad (1)$$

$$\begin{aligned} \delta A &= \int d^4x \delta \left(\sqrt{-g} f(R) \right) = \int d^4x \{ \delta(\sqrt{-g}) f(R) + \sqrt{-g} \delta f(R) \} \\ &\int d^4x \left\{ -\frac{1}{2} \sqrt{-g} g_{\alpha\beta} f(R) \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} \frac{\delta f(R)}{\delta R} \delta R \right\} = \\ &\int d^4x \left\{ -\frac{1}{2} \sqrt{-g} g_{\alpha\beta} f(R) \delta g^{\alpha\beta} \right. \\ &\quad \left. + \sqrt{-g} f'(R) \delta(g^{\alpha\beta} R_{\alpha\beta}) \right\} \\ &= \int d^4x \left\{ -\frac{1}{2} \sqrt{-g} g_{\alpha\beta} f(R) \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} f'(R) \delta(R_{\alpha\beta}) \right\} \\ &= \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} (\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma} - \right. \\ &\quad \left. \delta g_{\alpha\beta;\rho\sigma}) \right\} \end{aligned}$$

در روابط بالا از نکات زیر استفاده کرده ایم:

$$\delta(\sqrt{-g}) = -\frac{1}{2} \sqrt{-g} g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} \quad (2)$$

و نیز برای وردش اسکالر ریچی داریم:

$$\delta(R_{\alpha\beta}) = g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} (\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma} - \delta g_{\alpha\beta;\rho\sigma}) \quad (3)$$

در ادامه داریم:

(4)

$$\delta A = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + [f'(R) g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} \delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma} + f'(R) g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} \delta g_{\alpha\beta;\rho\sigma}] \right.$$

حالا عبارت $f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma}$ را جداگانه حساب می کنیم:

$$\begin{aligned} f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma} &= (f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta})_{;\sigma} - g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}f'(R)_{;\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta} - \\ f'(R)g^{\rho\sigma}g^{\alpha\beta}_{;\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta} - f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}_{;\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta} &= (f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta})_{;\sigma} - \\ &\quad g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}f'(R)_{;\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta} \end{aligned}$$

که به علت شرط سازگاری متريک $g^{\alpha\beta}_{;\sigma} = g^{\rho\sigma}_{;\sigma} = 0$ است. از آنجايي که عبارت $f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma}$ یک واگرایي كامل است يعني می توان آن را به شکل $A^\alpha_{;\alpha} = f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma}$ در نتيجه انگرال آن به دليل شرایط مرزی صفر می شود، در نتيجه خواهيم داشت:

$$f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma} = -g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}f'(R)_{;\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta}$$

اگر همين کار را يك بار ديگرانجام دهيم خواهيم داشت:

$$f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\rho;\beta\sigma} = g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}f'(R)_{;\beta\sigma}\delta g_{\alpha\rho} \quad (5)$$

به طور مشابه برای جمله آخر رابطه (4) داريم:

$$f'(R)g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}\delta g_{\alpha\beta;\rho\sigma} = g^{\alpha\beta}g^{\rho\sigma}f'(R)_{;\rho\sigma}\delta g_{\alpha\beta} \quad (6)$$

اگر (5) و (6) را در (4) جاگذاري کنیم داریم:

(V)

$$\delta A = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + [g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} f'(R)_{;\beta\sigma} \delta g_{\alpha\rho} - g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} f'(R)_{;\rho\sigma} \delta g_{\alpha\beta}] \right.$$

حالا برای دو جمله آخر از فرمول زیر استفاده می کنیم:

$$\delta g_{\lambda\phi} = -g_{\alpha\lambda} g_{\beta\phi} \delta g^{\alpha\beta} \quad (\lambda)$$

$$\begin{aligned} \delta A = & \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + \right. \\ & \left. [g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} f'(R)_{;\beta\sigma} (-g_{\alpha\lambda} g_{\rho\phi} \delta g^{\lambda\phi}) - g^{\alpha\beta} g^{\rho\sigma} f'(R)_{;\rho\sigma} (-g_{\alpha\lambda} g_{\beta\phi} \delta g^{\lambda\phi})] \right\} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \delta A = & \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} - [\delta_\lambda^\beta \delta_\phi^\sigma f'(R)_{;\beta\sigma} \delta g^{\lambda\phi} - \right. \\ & \left. \delta_\lambda^\beta f'(R)_{;\rho\sigma} g^{\rho\sigma} g_{\beta\phi} \delta g^{\lambda\phi}] \right\} \quad (4) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \delta A = & \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} - [f'(R)_{;\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi} - \right. \\ & \left. f'(R)_{;\rho\sigma} g^{\rho\sigma} g_{\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi}] \right\} \end{aligned}$$

جمله سوم را در (4) با تغییر $\beta \rightarrow \alpha, \phi \rightarrow \lambda \rightarrow \alpha$ به شکل زیر می نویسیم:

$$f'(R)_{;\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi} = f'(R)_{;\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} = f'(R)^{\epsilon\theta} g_{\epsilon\alpha} g_{\theta\beta} \delta g^{\alpha\beta}$$

برای جمله چهارم نیز به طور مشابه داریم:

$$f'(R)_{;\rho\sigma} = g_{\rho i} g_{\sigma j} f'(R)^{ij}$$

حالا این دو را جاگذاری می کنیم:

$$\delta A = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} - [f'(R)^{\epsilon\theta} g_{\epsilon\alpha} g_{\theta\beta} \delta g^{\alpha\beta} - g_{\rho i} g_{\sigma j} f'(R)^{ij} g^{\rho\sigma} g_{\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi}] \right\}$$

جمله چهارم را ساده می کنیم:

$$g_{\rho i} g_{\sigma j} f'(R)^{ij} g^{\rho\sigma} g_{\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi} = f'(R)^{ij} \delta_i^\sigma g_{\sigma j} g_{\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi} = f'(R)^{ij} g_{ij} g_{\lambda\phi} \delta g^{\lambda\phi} = f'(R)^{\epsilon\theta} g_{\epsilon\theta} g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta}$$

که درنهایت در جمله فوق اندیس ها را به شکل $i \rightarrow \epsilon$ و $\lambda \rightarrow \alpha$, $\phi \rightarrow \beta$ و $\theta \rightarrow j$ تغییر داده ایم. حالا

جمله سوم و چهارم را در (۴) جاگذاری می کنیم:

$$\begin{aligned} \delta A &= \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} - [f'(R)^{\epsilon\theta} g_{\epsilon\alpha} g_{\theta\beta} \delta g^{\alpha\beta} - f'(R)^{\epsilon\theta} g_{\epsilon\theta} g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta}] \right\} \\ \delta A &= \int d^4x \sqrt{-g} \delta g^{\alpha\beta} \left\{ -\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} - f'(R)^{\epsilon\theta} (g_{\epsilon\alpha} g_{\theta\beta} - g_{\epsilon\theta} g_{\alpha\beta}) \right\} \end{aligned}$$

چون باید وردش کنیم کمینه باشد داریم:

$$\delta A = 0 \quad (۱۰)$$

که درنهایت با تغییر اندیس $\rho \rightarrow \epsilon$ و $\sigma \rightarrow \theta$ رابطه ای که می خواستیم به دست آمد:

$$-\frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} + f'(R) R_{\alpha\beta} - f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) = 0 \quad (۱۱)$$

ضمیمه ت

وردش چگالی لاغرانژی $S = \int d^4x \sqrt{-g} R^2$ به روش پالاتینی

در محاسبات زیر از رابطه زیر موسوم به رابطه پالاتینی^۱ استفاده می‌کنیم:

$$\delta R^a_{bcd} = \nabla_c(\delta \Gamma^a_{bd}) - \nabla_d(\delta \Gamma^a_{bc}) \quad (1)$$

$$\delta R^c_{bcd} = \delta R_{bd} = \nabla_c(\delta \Gamma^c_{bd}) - \nabla_d(\delta \Gamma^c_{bc}) \quad (2)$$

ابتدا معادله $\mathbf{g}$ را بدست می‌آوریم.

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} = \int d^4x \delta(\sqrt{-g} R^2) \quad (3)$$

$$\delta \mathcal{L} = \delta(\sqrt{-g} R^2) = R^2 \delta(\sqrt{-g}) + \sqrt{-g} \delta R^2$$

جمله اول عبارت است از:

$$R^2 \delta(\sqrt{-g}) = -\frac{1}{2} \sqrt{-g} R^2 g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta}$$

و جمله دوم به شکل زیر محاسبه می‌شود:

$$\begin{aligned} \sqrt{-g} \delta R^2 &= 2\sqrt{-g} R \delta R = 2\sqrt{-g} R \delta(g^{\alpha\beta} R_{\alpha\beta}) = 2\sqrt{-g} R R_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + \\ &\quad 2\sqrt{-g} R g^{\alpha\beta} \delta R_{\alpha\beta} \end{aligned}$$

در روش پالاتینی وردش تانسور ریجی نسبت به متريک صفر است زیرا اين تانسور تابع هموستارها هستند
که آنها هم مستقل از متريک هستند. پس برای چگالی لاغرانژی داريم:

---

^۱ Palatini equation

$$\delta \mathcal{L} = \delta(\sqrt{-g}R^2) = R^2\delta(\sqrt{-g}) + \sqrt{-g}\delta R^2 = -\frac{1}{2}\sqrt{-g}R^2g_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta} +$$

$$2\sqrt{-g}RR_{\alpha\beta}\delta g^{\alpha\beta} = \sqrt{-g}\left[-\frac{1}{2}R^2g_{\alpha\beta} + 2RR_{\alpha\beta}\right]\delta g^{\alpha\beta}$$

$$\delta S = \int d^4x \delta(\sqrt{-g}R^2) = \int d^4x \sqrt{-g}\left[-\frac{1}{2}R^2g_{\alpha\beta} + 2RR_{\alpha\beta}\right]\delta g^{\alpha\beta} = 0$$

عبارت فوق برای هر $\delta g^{\alpha\beta}$ دلخواه باید بر قرار باشد حتی برای $\delta g^{\beta\alpha}$. از آنجایی که متريک متقارن است

نتيجه می شود که ضريب آن در انتگرال کنش باید متقارن باشد. در نتيجه با يك ساده سازی داريم:

$$R\left(R_{(\alpha\beta)} - \frac{1}{4}g_{\alpha\beta}R\right) = 0 \quad (4)$$

در مرحله بعد معادله Γ را بدست می آوريم. در اين قسمت باید نسبت به هموستارها وردش بگيريم.

$$\delta \mathcal{L} = \delta(\sqrt{-g}R^2) = R^2\delta(\sqrt{-g}) + \sqrt{-g}\delta R^2 = 0 + 2\sqrt{-g}R\delta(g^{\alpha\beta}R_{\alpha\beta}) =$$

$$2\sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\delta(R_{\alpha\beta}) = 2\sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\left[\nabla_c(\delta\Gamma^c_{\alpha\beta}) - \nabla_\beta(\delta\Gamma^c_{\alpha c})\right]$$

$$\delta S =$$

$$2 \int d^4x \sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\left[\nabla_c(\delta\Gamma^c_{\alpha\beta}) - \nabla_\beta(\delta\Gamma^c_{\alpha c})\right] = 2 \int d^4x \sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\nabla_c(\delta\Gamma^c_{\alpha\beta}) -$$

$$\sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\nabla_\beta(\delta\Gamma^c_{\alpha c})$$

$$\delta S =$$

$$2 \int d^4x [\nabla_c\left[\sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\delta\Gamma^c_{\alpha\beta}\right] - \nabla_c[R\sqrt{-g}g^{\alpha\beta}]\delta\Gamma^c_{\alpha\beta} - \nabla_\beta\left[\sqrt{-g}Rg^{\alpha\beta}\delta\Gamma^c_{\alpha c}\right] +$$

$$\nabla_\beta[R\sqrt{-g}g^{\alpha\beta}]\delta\Gamma^c_{\alpha c}]$$

جمله اول و سوم ديوરزانس كامل است و صفر می شود

$$\delta S = 2 \int d^4x \{-\nabla_c[Rg^{\alpha\beta}\sqrt{-g}]\delta\Gamma^c_{\alpha\beta} + \nabla_\beta[R\sqrt{-g}g^{\alpha\beta}]\delta\Gamma^c_{\alpha c}\}$$

$$\delta S = 2 \int d^4x \{-\nabla_c[g^{\alpha\beta}R\sqrt{-g}] + \delta_c^\beta\nabla_d[R\sqrt{-g}g^{\alpha d}]\}\delta\Gamma^c_{\alpha\beta} = 0$$

$$-\nabla_c[g^{\alpha\beta}R\sqrt{-g}] + \delta_c^\beta\nabla_d[R\sqrt{-g}g^{\alpha d}] = 0$$

$$\nabla_c [\sqrt{-g} g^{\alpha\beta} R] = 0 \quad (5)$$

معادلات (۴) و (۵) معادلات میدان مورد نظر در روش وردشی پالاتینی هستند.

ضمیمه ث

وردش چگالی لاگرانژی $S = \int d^4x \sqrt{-g} (R_{\mu\nu} R^{\mu\nu})$

قبل از شروع روابط (۱) و (۲) را از ضمیمه ت در ذهن داشته باشید. ابتدا معادله $\mathbf{g}$ را بدست می آوریم.

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} = \int d^4x \delta (\sqrt{-g} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu}) \quad (1)$$

$$\begin{aligned} \delta \mathcal{L} &= \delta (\sqrt{-g} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu}) = \delta (\sqrt{-g} g^{\beta\nu} g^{\alpha\mu} R_{\mu\nu} R_{\alpha\beta}) = R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} \delta (\sqrt{-g}) + \\ &\sqrt{-g} g^{\beta\nu} g^{\alpha\mu} R_{\alpha\beta} \delta R_{\mu\nu} + \sqrt{-g} g^{\beta\nu} g^{\alpha\mu} R_{\mu\nu} \delta R_{\alpha\beta} + \sqrt{-g} g^{\beta\nu} R_{\alpha\beta} R_{\mu\nu} \delta g^{\alpha\mu} + \\ &\sqrt{-g} g^{\alpha\mu} R_{\mu\nu} R_{\alpha\beta} \delta g^{\beta\nu} \end{aligned}$$

جمله دوم و سوم به علت مسقل بودن تانسور ریچی از متريک صفر می باشند.

$$\begin{aligned} \delta \mathcal{L} &= \delta (\sqrt{-g} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu}) = \delta (\sqrt{-g} g^{\beta\nu} g^{\alpha\mu} R_{\mu\nu} R_{\alpha\beta}) = R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} \delta (\sqrt{-g}) + \\ &\sqrt{-g} g^{\beta\nu} R_{\alpha\beta} R_{\mu\nu} \delta g^{\alpha\mu} + \sqrt{-g} g^{\alpha\mu} R_{\mu\nu} R_{\alpha\beta} \delta g^{\beta\nu} = -\frac{1}{2} \sqrt{-g} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + \\ &\sqrt{-g} R_\alpha^\nu R_{\mu\nu} \delta g^{\alpha\mu} + \sqrt{-g} R_\nu^\alpha R_{\alpha\beta} \delta g^{\beta\nu} = -\frac{1}{2} \sqrt{-g} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} g_{\alpha\beta} \delta g^{\alpha\beta} + \\ &\sqrt{-g} R_\alpha^\nu R_{\beta\nu} \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} R_\nu^\alpha R_{\nu\beta} \delta g^{\beta\alpha} \end{aligned}$$

که در مرحله آخر شاخص های سه جمله را بر حسب $\alpha\beta$ مرتب کرده ایم.

$$\delta \mathcal{L} = \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} g_{\alpha\beta} + R_\alpha^\nu R_{\beta\nu} + R_\nu^\alpha R_{\nu\beta} \right\} \delta g^{\beta\alpha} \quad (2)$$

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ -\frac{1}{2} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} g_{\alpha\beta} + R_\alpha^\nu R_{\beta\nu} + R_\nu^\alpha R_{\nu\beta} \right\} \delta g^{\beta\alpha} = 0$$

که بدین ترتیب معادله $\mathbf{g}$ بدست می آید:

$$-\frac{1}{2} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} g_{\alpha\beta} + R_\alpha^\nu R_{\beta\nu} + R_\nu^\alpha R_{\nu\beta} = 0 \quad (3)$$

در مرحله بعد معادله Γ را بدست می آوریم. در معادله (۲) به علت مستقل بودن متريک و هموستار جمله های اول، چهارو و پنجم صفر می باشند.

$$\delta\mathcal{L} = \delta(\sqrt{-g}R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}) = \delta(\sqrt{-g}g^{\beta\nu}g^{\alpha\mu}R_{\mu\nu}R_{\alpha\beta}) = \sqrt{-g}g^{\beta\nu}g^{\alpha\mu}R_{\alpha\beta}\delta R_{\mu\nu} + \sqrt{-g}g^{\beta\nu}g^{\alpha\mu}R_{\mu\nu}\delta R_{\alpha\beta} = 2\sqrt{-g}R^{\mu\nu}\delta R_{\mu\nu}$$

$$\delta S = \int d^4x \delta\mathcal{L} = 2 \int d^4x \sqrt{-g}R^{\mu\nu}\delta R_{\mu\nu} = 2 \int d^4x \sqrt{-g}R^{\mu\nu} [\nabla_c (\delta\Gamma^c_{\mu\nu}) - \nabla_\nu (\delta\Gamma^c_{\mu c})] =$$

در اين مرحله مشابه کاري که در ضميمه ت انجام داديم انتگرال جزء به جزء می گيريم و سپس جمله هاي ديوરژانس كامل را کنار می گذاريم. نتيجه برابر است با:

$$\begin{aligned} \delta S &= \\ 2 \int d^4x [\nabla_\nu (\sqrt{-g}R^{\mu\nu}) \delta\Gamma^c_{\mu c} - \nabla_c (\sqrt{-g}R^{\mu\nu}) \delta\Gamma^c_{\mu\nu}] &= \\ 2 \int d^4x [\delta_c^t \nabla_\nu (\sqrt{-g}R^{\mu\nu}) \delta\Gamma^c_{\mu t} - \nabla_c (\sqrt{-g}R^{\mu t}) \delta\Gamma^c_{\mu t}] &= \\ \delta S = 2 \int d^4x [\delta_c^t \nabla_\nu (\sqrt{-g}R^{\mu\nu}) - \nabla_c (\sqrt{-g}R^{\mu t})] \delta\Gamma^c_{\mu t} &= 0 \end{aligned}$$

که در نتيجه داريم:

$$\begin{aligned} \delta_c^t \nabla_\nu (\sqrt{-g}R^{\mu\nu}) - \nabla_c (\sqrt{-g}R^{\mu t}) &= 0 \\ \nabla_c (\sqrt{-g}R^{\mu t}) &= 0 \end{aligned} \tag{4}$$

معادلات (۳) و (۴) معادلات ميدان مورد نظر در روش وردشی پالاتيني هستند.

ضمیمه ح

وردش چگالی لاگرانژی $S = \int d^4x \sqrt{-g} (R_{abcd} R^{abcd})$ به روش پالاتینی

قبل از شروع روابط (۱) و (۲) را از ضمیمه ت در ذهن داشته باشید. ابتدا معادله $\mathbf{g}$ را بدست می آوریم.

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} = \int d^4x \delta (\sqrt{-g} R_{abcd} R^{abcd}) \quad (1)$$

(۲)

$$\begin{aligned} \delta \mathcal{L} &= \delta (\sqrt{-g} R_{abcd} R^{abcd}) = \delta (\sqrt{-g} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{c\mu} g^{d\nu} R_{abcd} R_{\rho\sigma\mu\nu}) = \\ &\quad R_{abcd} R^{abcd} \delta (\sqrt{-g}) + \sqrt{-g} R_{abcd} R_{\rho\sigma\mu\nu} g^{b\sigma} g^{c\mu} g^{d\nu} \delta g^{a\rho} + \\ &\quad \sqrt{-g} R_{abcd} R_{\rho\sigma\mu\nu} g^{a\rho} g^{c\mu} g^{d\nu} \delta g^{b\sigma} + \sqrt{-g} R_{abcd} R_{\rho\sigma\mu\nu} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{d\nu} g^{c\mu} + \\ &\quad \sqrt{-g} R_{abcd} R_{\rho\sigma\mu\nu} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{c\mu} g^{d\nu} \delta g^{d\nu} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \delta \mathcal{L} &= -\frac{1}{2} \sqrt{-g} g_{\alpha\beta} R_{abcd} R^{abcd} \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} R_{abcd} R_{\beta\sigma\mu\nu} g^{b\sigma} g^{c\mu} g^{d\nu} \delta g^{\alpha\beta} + \\ &\quad \sqrt{-g} R_{a\alpha cd} R_{\rho\beta\mu\nu} g^{a\rho} g^{c\mu} g^{d\nu} \delta g^{\alpha\beta} + \sqrt{-g} R_{ab\alpha d} R_{\rho\sigma\beta\nu} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{d\nu} \delta g^{\alpha\beta} + \\ &\quad \sqrt{-g} R_{abc\alpha} R_{\rho\sigma\mu\beta} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{c\mu} \delta g^{\alpha\beta} \end{aligned}$$

$\delta \mathcal{L} =$

با استفاده از خواص تانسور ریمان در جایی شاخص ها جمله چهارم و پنجم را به شکل زیر ساده می کنیم

$$\begin{aligned} R_{ab\alpha d} R_{\rho\sigma\beta\nu} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{d\nu} + R_{abc\alpha} R_{\rho\sigma\mu\beta} g^{a\rho} g^{b\sigma} g^{c\mu} &= R_{ab\alpha d} R^{ab}_{\beta}{}^d + \\ R_{abc\alpha} R^{abc}_{\beta} &= 2 R_{ab\alpha d} R^{ab}_{\beta}{}^d = 2 R_{ab\alpha}{}^d R^{ab}_{\beta d} \end{aligned}$$

برای جمله دوم داریم

$$R_{\alpha b c d} R_{\beta \sigma \mu \nu} g^{b \sigma} g^{c \mu} g^{d \nu} = R_{\alpha b c d} R_{\beta}^{b c d}$$

برای جمله سوم نیز داریم

$$R_{a \alpha c d} R_{\rho \beta \mu \nu} g^{a \rho} g^{c \mu} g^{d \nu} = R_{a \alpha}^{c d} R_{\beta c d}^a$$

در نتیجه داریم:

$$\delta \mathcal{L} = \sqrt{-g} \left[-\frac{1}{2} g_{\alpha \beta} R_{a b c d} R^{a b c d} + 2 R_{a b \alpha}^{ d} R^{a b}_{ \beta d} + R_{a b c d} R_{\beta}^{b c d} + R_{a \alpha}^{c d} R_{\beta c d}^a \right] \delta g^{\alpha \beta}$$

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} = \int d^4x \sqrt{-g} \left[-\frac{1}{2} g_{\alpha \beta} R_{a b c d} R^{a b c d} + 2 R_{a b \alpha}^{ d} R^{a b}_{ \beta d} + R_{a b c d} R_{\beta}^{b c d} + R_{a \alpha}^{c d} R_{\beta c d}^a \right] \delta g^{\alpha \beta} = 0$$

با بر این برای معادله $\mathbf{g}$ خواهیم داشت:

(۳)

$$-\frac{1}{2} g_{\alpha \beta} R_{a b c d} R^{a b c d} + 2 R_{a b \alpha}^{ d} R^{a b}_{ \beta d} + R_{a b c d} R_{\beta}^{b c d} + R_{a \alpha}^{c d} R_{\beta c d}^a = 0$$

در مرحله بعد معادله $\mathbf{\Gamma}$ را بدست می آوریم. در این قسمت باید نسبت به هموستارها وردش بگیریم.

در رابطه (۲) تمام جملات مربوط به وردش متريک صفر می شود در نتیجه داریم

$$\begin{aligned} \delta \mathcal{L} &= \delta(\sqrt{-g} R_{a b c d} R^{a b c d}) = \sqrt{-g} \{ R_{a b c d} \delta(R^{a b c d}) + R^{a b c d} \delta(R_{a b c d}) \} = \\ &= \sqrt{-g} \left\{ R^{a b c d} \delta \left(g_{a \rho} R^{\rho}_{ a b c d} \right) + R_{a b c d} \delta \left(g^{\sigma b} g^{\beta c} \delta g^{\mu d} R^a_{\sigma \beta \mu} \right) \right\} = \\ &= \sqrt{-g} \left\{ R^{a b c d} g_{a \rho} \delta(R^{\rho}_{ a b c d}) + R_{a b c d} g^{\sigma b} g^{\beta c} \delta g^{\mu d} \delta(R^a_{\sigma \beta \mu}) \right\} = \\ &= \sqrt{-g} \{ R_{\rho}^{b c d} \delta(R^{\rho}_{ a b c d}) + R_a^{\sigma \beta \mu} \delta(R^a_{\sigma \beta \mu}) \} = 2 \sqrt{-g} R_{\rho}^{b c d} \delta(R^{\rho}_{ a b c d}) \end{aligned}$$

$$\delta \mathcal{L} = 2 R_{\rho}^{b c d} \delta(R^{\rho}_{ a b c d}) = 2 \sqrt{-g} R_{\rho}^{b c d} \{ \nabla_c (\delta \Gamma^{\rho}_{b d}) - \nabla_d (\delta \Gamma^{\rho}_{b c}) \}$$

$$\delta S = \int d^4x \delta \mathcal{L} = 2 \int d^4x \sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \{ \nabla_c (\delta \Gamma^\rho{}_{bd}) - \nabla_d (\delta \Gamma^\rho{}_{bc}) \}$$

در این مرحله مشابه کاری که در ضمیمه ت انجام دادیم انتگرال جزء به جزء می گیریم و سپس جمله های دیورژانس کامل را کنار می گذاریم. نتیجه برابر است با:

$$\begin{aligned} \delta S &= \\ 2 \int d^4x \delta \mathcal{L} &= 2 \int d^4x \left\{ \nabla_d \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) \delta \Gamma^\rho{}_{bc} - \nabla_c \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) \delta \Gamma^\rho{}_{bd} \right\} = \\ 2 \int d^4x \left\{ \nabla_m \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcm} \right) \delta \Gamma^\rho{}_{bc} - \nabla_c \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) \delta \Gamma^\rho{}_{bd} \right\} = \\ 2 \int d^4x \left\{ \delta_c{}^d \nabla_m \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcm} \right) \delta \Gamma^\rho{}_{bd} - \nabla_c \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) \delta \Gamma^\rho{}_{bd} \right\} = \\ 2 \int d^4x \left\{ \delta_c{}^d \nabla_m \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcm} \right) - \nabla_c \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) \right\} \delta \Gamma^\rho{}_{bd} &= 0 \\ \delta_c{}^d \nabla_m \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcm} \right) - \nabla_c \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) &= 0 \end{aligned}$$

که در خط دوم تنها تغییری که دادیم، تغییر شاخص d به m در جمله اول است. در خط سوم نیز $\delta \Gamma^\rho{}_{bd}$ ها را هم شاخص کردیم تا بتوانیم از آن فاکتور بگیریم. در نتیجه داریم:

$$\nabla_c \left(\sqrt{-g} R_\rho^{bcd} \right) = 0 \quad (4)$$

معادلات (۳) و (۴) معادلات میدان در روش وردشی پالاتینی هستند.

ضمیمه ج

وردش کنش $S = \int d^4x \sqrt{-g} R^2$ به روش ساختار مقید مرتبه اول

در این روش کنش مساله به علت وجود قید شکل زیر تغییر می کند:

$$S = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ R^2 + \Lambda_{\mu}^{\alpha\beta} \left(\Gamma_{\alpha\beta}^{\mu} - \frac{\mu}{\alpha\beta} \right) \right\} \quad (1)$$

معادلات میدان عبارت اند از معادله $\mathbf{G}$ و معادلات $\mathbf{g}$ به شکل زیر:

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta \Gamma_{\alpha\beta}^{\mu}}|_g + \Lambda_{\mu}^{\alpha\beta} = 0 \quad (2)$$

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta g^{\alpha\beta}}|_{\Gamma} + \sqrt{-g} B_{\alpha\beta} = 0 \quad (3)$$

الگوی محاسبات به شکلی است که در متن ارائه شد. ابتدا با وردش نسبت به $\mathbf{G}$ ضرایب لاگرانژ را بدست می آوریم. این کار در قسمت های قبلی ضمیمه انجام شده است. یعنی داریم:

(4)

$$\begin{aligned} \frac{\delta \mathcal{L}}{\delta \Gamma_{\alpha\beta}^{\mu}}|_g &= 2\{\delta_c^{\beta} \nabla_d [R \sqrt{-g} g^{\alpha d}] - \nabla_c [g^{\alpha\beta} R \sqrt{-g}]\}|_g = 2\delta_c^{\beta} \sqrt{-g} g^{\alpha d} \nabla_d R - \\ &2R \sqrt{-g} g^{\alpha\beta} \nabla_c R = 2\sqrt{-g} (\delta_c^{\beta} g^{\alpha d} \nabla_d R - \delta_c^d g^{\alpha\beta} \nabla_d R) \\ &2\sqrt{-g} (\delta_c^{\beta} g^{\alpha d} \nabla_d R - \delta_c^d g^{\alpha\beta} \nabla_d R) + \sqrt{-g} \Lambda_c^{\alpha\beta} = 0 \end{aligned} \quad (5)$$

از آنجا که فرض کرده ایم هموستار ها متقارن اند نتیجه می شود که ضرایب لاگرانژ نیز متقارن اند. معادله (5) را برای $\Lambda_c^{\beta\alpha}$ به شکل زیر باز نویسی می کنیم:

$$2\sqrt{-g} (\delta_c^{\alpha} g^{\beta d} \nabla_d R - \delta_c^d g^{\beta\alpha} \nabla_d R) + \sqrt{-g} \Lambda_c^{\beta\alpha} = 0 \quad (6)$$

روابط (5) و (6) را جمع می کنیم

$$2\delta_c^{\beta} g^{\alpha d} \nabla_d R - 2\delta_c^d g^{\alpha\beta} \nabla_d R + 2\delta_c^{\alpha} g^{\beta d} \nabla_d R - 2\delta_c^d g^{\beta\alpha} \nabla_d R + \Lambda_c^{\beta\alpha} + \Lambda_c^{\alpha\beta} = 0$$

چون داریم $\Lambda_c^{\alpha\beta} = \Lambda_c^{\beta\alpha}$ و متریک نیز متقارن است خواهیم داشت:

$$2\delta_c^{\beta}g^{\alpha d}\nabla_d R - 4\delta_c^d g^{\alpha\beta}\nabla_d R + 2\delta_c^{\alpha}g^{\beta d}\nabla_d R + 2\Lambda_c^{\alpha\beta} = 0$$

$$\Lambda_c^{\alpha\beta} = (2\delta_c^d g^{\alpha\beta} - \delta_c^{\beta} g^{\alpha d} - \delta_c^{\alpha} g^{\beta d})\nabla_d R \quad (\text{V})$$

در مرحله بعدی معادله $\mathbf{g}$ را بدست می آوریم. این کار را قبلا در ضمیمه ت انجام دادیم

نتیجه عبارت است از:

$$\frac{\delta\mathcal{L}}{\delta g^{\alpha\beta}}|_{\Gamma} = \sqrt{-g} \left[-\frac{1}{2}R^2 g_{\alpha\beta} + 2RR_{\alpha\beta} \right]$$

طبق معادله (۳) داریم:

$$\sqrt{-g} \left[-\frac{1}{2}R^2 g_{\alpha\beta} + 2RR_{\alpha\beta} \right] + \sqrt{-g}B_{\alpha\beta} = 0 \quad (\text{A})$$

حالا $B_{\alpha\beta}$ را محاسبه می کنیم:

$$\sqrt{-g}B_{\alpha\beta} \equiv -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\nabla^c(\Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta})$$

حالا از رابطه (۷) سه ضریب لانگرانژ فوق را محاسبه می کنیم.

$$\Lambda_{c\alpha\beta} = (2\delta_c^d g_{\alpha\beta} - g_{c\beta}\delta_\alpha^d - g_{c\beta}\delta_\alpha^d)\nabla_d R$$

$$\Lambda_{\alpha c\beta} = (2\delta_\alpha^d g_{c\beta} - g_{\alpha\beta}\delta_c^d - g_{\alpha\beta}\delta_c^d)\nabla_d R$$

$$\Lambda_{\beta\alpha c} = (2\delta_\beta^d g_{\alpha c} - g_{c\beta}\delta_\alpha^d - g_{\beta c}\delta_\alpha^d)\nabla_d R$$

$$\begin{aligned} \Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta} &= \{2\delta_\beta^d g_{\alpha c} - g_{c\beta}\delta_\alpha^d - g_{\beta c}\delta_\alpha^d + 2\delta_\alpha^d g_{c\beta} - g_{\alpha\beta}\delta_c^d - \\ &\quad g_{\alpha\beta}\delta_c^d - 2\delta_c^d g_{\alpha\beta} + g_{c\beta}\delta_\alpha^d + g_{c\beta}\delta_\alpha^d\}\nabla_d R \end{aligned}$$

$$\Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta} = \{2\delta_\beta^d g_{\alpha c} + 2\delta_\alpha^d g_{c\beta} - 2g_{\alpha\beta}\delta_c^d - 2\delta_c^d g_{\alpha\beta}\}\nabla_d R$$

$$\begin{aligned} \nabla^c [\Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta}] &= \\ \{2\delta_\beta^d g_{\alpha c} + 2\delta_\alpha^d g_{c\beta} - 2g_{\alpha\beta}\delta_c^d - 2\delta_c^d g_{\alpha\beta}\} \nabla_d \nabla^c R &= \{2\delta_\beta^d \nabla_d \nabla_\alpha R + \\ 2\delta_\alpha^d \nabla_d \nabla_\beta R - 2g_{\alpha\beta} \nabla_d \nabla^d R - 2g_{\alpha\beta} \nabla_d \nabla^d R\} &= 4\nabla_d \nabla_\beta R - 4g_{\alpha\beta} \nabla_d \nabla^d R \end{aligned}$$

$$B_{\alpha\beta} = 2g_{\alpha\beta} \nabla_d \nabla^d R - 2\nabla_d \nabla_\beta R \quad (4)$$

اگر (4) را در (8) قرار دهیم خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} \sqrt{-g} \left[-\frac{1}{2} R^2 g_{\alpha\beta} + 2RR_{\alpha\beta} \right] + \sqrt{-g} [2g_{\alpha\beta} \nabla_d \nabla^d R - 2\nabla_d \nabla_\beta R] &= 0 \\ -\frac{1}{2} R^2 g_{\alpha\beta} + 2RR_{\alpha\beta} + 2g_{\alpha\beta} \nabla_d \nabla^d R - 2\nabla_d \nabla_\beta R &= 0 \quad (10) \end{aligned}$$

که این معادله را قبل توسط وردش متربیکی بدهست آوردهیم.

ضمیمه ح

وردش کنش $S = \frac{1}{\chi} \int d^4x \sqrt{-g} R_{\mu\nu} R^{\mu\nu}$ به روش ساختار مقید مرتبه اول

در این روش کنش مساله به علت وجود قید زیر تغییر می کند:

$$S = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ R_{\mu\nu} R^{\mu\nu} + \Lambda_\mu^{\alpha\beta} \left(\Gamma^\mu_{\alpha\beta} - \left\{ \begin{array}{c} \mu \\ \alpha\beta \end{array} \right\} \right) \right\} \quad (1)$$

برای معادله Γ داریم (جمله اول کنش زیر را در قبل از حساب کردیم):

$$\delta S = \int d^4x + \{ 2[\delta_c^\beta \nabla_v (\sqrt{-g} R^{\alpha v}) - \nabla_c (\sqrt{-g} R^{\alpha\beta})] + \Lambda_\mu^{\alpha\beta} \} \delta \Gamma^\mu_{\alpha\beta} = 0$$

$$2[\delta_c^\beta \nabla_v (\sqrt{-g} R^{\alpha v}) - \nabla_c (\sqrt{-g} R^{\alpha\beta})] + \sqrt{-g} \Lambda_\mu^{\alpha\beta} = 0 \quad (2)$$

برای $\Gamma^\mu_{\beta\alpha}$ نیز می نویسیم

$$2[\delta_c^\alpha \nabla_v (\sqrt{-g} R^{\beta v}) - \nabla_c (\sqrt{-g} R^{\beta\alpha})] + \sqrt{-g} \Lambda_\mu^{\beta\alpha} = 0 \quad (3)$$

اگر این دو را جمع کنیم خواهیم داشت:

$$\sqrt{-g} \Lambda_\mu^{\alpha\beta} = 2 \nabla_c (\sqrt{-g} R^{\alpha\beta}) - \delta_c^\beta \nabla_v (\sqrt{-g} R^{\alpha v}) - \delta_c^\alpha \nabla_v (\sqrt{-g} R^{\beta v})$$

که البته چون در وردش گیری نسبت به هموستار متريک ثابت فرض می شود، $\sqrt{-g}$ از داخل پرانتز ها

بیرون می آید:

$$\Lambda_\mu^{\alpha\beta} = 2 \nabla_c (R^{\alpha\beta}) - \delta_c^\beta \nabla_v (R^{\alpha v}) - \delta_c^\alpha \nabla_v (R^{\beta v}) \quad (4)$$

برای معادله $\mathbf{g}$ داریم $\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta g^{\alpha\beta}}|_\Gamma$ را در قبل از محاسبه کردیم):

$$\frac{\delta \mathcal{L}}{\delta g^{\alpha\beta}}|_{\Gamma} + \sqrt{-g}B_{\alpha\beta} = 0$$

$$-\frac{1}{2}R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}g_{\alpha\beta} + R_{\alpha}^{\nu}R_{\beta\nu} + R^{\nu}_{\alpha}R_{\nu\beta} + \sqrt{-g}B_{\alpha\beta} = 0 \quad (4)$$

حال به محاسبه $B_{\alpha\beta}$ از طریق ضرایب لگرانژ طبق معادله زیر می پردازیم:

$$\sqrt{-g}B_{\alpha\beta} \equiv -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\nabla^c(\Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta})$$

$$\Lambda_{c\alpha\beta} = 2\nabla_c(R_{\alpha\beta}) - g_{c\beta}\nabla_v(R_{\alpha}^{\nu}) - g_{c\alpha}\nabla_v(R_{\beta}^{\nu})$$

$$\Lambda_{\alpha c\beta} = 2\nabla_{\alpha}(R_{c\beta}) - g_{\alpha\beta}\nabla_v(R_{c}^{\nu}) - g_{\alpha c}\nabla_v(R_{\beta}^{\nu})$$

$$\Lambda_{\beta\alpha c} = 2\nabla_{\beta}(R_{\alpha c}) - g_{\beta c}\nabla_v(R_{\alpha}^{\nu}) - g_{\beta\alpha}\nabla_v(R_{c}^{\nu})$$

$$\begin{aligned} \Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta} &= 2\nabla_{\beta}(R_{\alpha c}) - g_{\beta c}\nabla_v(R_{\alpha}^{\nu}) - g_{\beta\alpha}\nabla_v(R_{c}^{\nu}) + 2\nabla_{\alpha}(R_{c\beta}) - \\ &g_{\alpha\beta}\nabla_v(R_{c}^{\nu}) - g_{\alpha c}\nabla_v(R_{\beta}^{\nu}) - 2\nabla_c(R_{\alpha\beta}) + g_{c\beta}\nabla_v(R_{\alpha}^{\nu}) + g_{c\alpha}\nabla_v(R_{\beta}^{\nu}) = \\ &2\nabla_{\beta}(R_{\alpha c}) + 2\nabla_{\alpha}(R_{c\beta}) - 2g_{\alpha\beta}\nabla_v(R_{c}^{\nu}) - 2\nabla_c(R_{\alpha\beta}) = \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\nabla^c(\Lambda_{\beta\alpha c} + \Lambda_{\alpha c\beta} - \Lambda_{c\alpha\beta}) &= \\ -\frac{1}{2}\sqrt{-g}\{4\nabla_{\beta}\nabla^c(R_{\alpha c}) - 2g_{\alpha\beta}\nabla_v\nabla^c(R_{c}^{\nu}) - 2\nabla_c\nabla^c(R_{\alpha\beta})\} &= \\ \sqrt{-g}\{\nabla_c\nabla^c(R_{\alpha\beta}) + g_{\alpha\beta}\nabla_v\nabla^c(R_{c}^{\nu}) - 2\nabla_{\beta}\nabla^c(R_{\alpha c})\} & \end{aligned}$$

$$\sqrt{-g}B_{\alpha\beta} = \sqrt{-g}\{\nabla_c\nabla^c(R_{\alpha\beta}) + g_{\alpha\beta}\nabla_v\nabla^c(R_{c}^{\nu}) - 2\nabla_{\beta}\nabla^c(R_{\alpha c})\} \quad (5)$$

حال اگر (5) را در (4) قرار دهیم داریم

(V)

$$\begin{aligned} -\frac{1}{2}R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}g_{\alpha\beta} + R_{\alpha}^{\nu}R_{\beta\nu} + R^{\nu}_{\alpha}R_{\nu\beta} + \nabla_c\nabla^c(R_{\alpha\beta}) + g_{\alpha\beta}\nabla_v\nabla^c(R_{c}^{\nu}) - \\ 2\nabla_{\beta}\nabla^c(R_{\alpha c}) = 0 \end{aligned}$$

طبق نکته (۱) که در ضمیمه ت گفته شد داریم

$$g_{\alpha\beta}\nabla_v\nabla^c(R_c{}^\nu) = g_{\alpha\beta}\nabla^\nu\nabla^c(R_{cv}) = \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}\square R$$

و طبق نکته (۳) همان ضمیمه

$$R_\alpha{}^\nu R_{\beta\nu} + R^\nu{}_\alpha R_{\nu\beta} = 2R^\nu{}_\alpha R_{\nu\beta} = 2R_{\alpha c; \beta}{}^c - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma}$$

می باشد. حال آنها را در (۷) جاگذاری می کنیم:

$$\begin{aligned} & -\frac{1}{2}R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}g_{\alpha\beta} + 2R_{\alpha c; \beta}{}^c - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma} + \square R_{\alpha\beta} + \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}\square R - \\ & 2\nabla_\beta\nabla^c(R_{\alpha c}) = 0 \end{aligned}$$

جمله دوم و جمله آخر با هم ساده می شوند. رابطه بالا از نکته (۲) ضمیمه ت جاگذاری می کنیم

$$-\frac{1}{2}R_{\mu\nu}R^{\mu\nu}g_{\alpha\beta} - R_{;\alpha\beta} + 2R_{\alpha\rho\beta\sigma}R^{\rho\sigma} + \square R_{\alpha\beta} + \frac{1}{2}g_{\alpha\beta}\square R = 0$$

این معادله ای است که قبلا در روش متريکي بدسست آورديم.

ضمیمه خ

توضیح در مورد روابط (۱۷-۳) و (۱۹-۳)

با توجه به معادله میدان (۲-۶) و این که برای ماده کامل $T_{tt} = -T^t_t = \rho$ هستد و

استفاده از رد معادله این دو معادله بدست می آیند:

$$f'(R)R_{\alpha\beta} - \frac{f(R)}{2}g_{\alpha\beta} - (\nabla_\alpha\nabla_\beta - g_{\alpha\beta}g^{\alpha\beta}\nabla_\alpha\nabla_\beta)f'(R) = T_{\alpha\beta}$$

(در بند الف، این معادله میدان برای خلاء بدست آمد. محاسبه برای حالتی که تانسور ماده داریم سر راست است).

$$\rho = T_{00} = f'(R)R_{00} - \frac{f(R)}{2}g_{00} - (\nabla_0\nabla_0 - g_{00}\square)f'(R)$$

با استفاده از رایانه و یا به طور دستی می توان R_{00} را حساب کرد. نتیجه عبارت است از:

$$R_{00} = 3\frac{\ddot{a}}{a} = -3qH^2$$

و طبق قراردادی که در قبل ذکر شد $-1 = g_{00}$ و در بند چ گفتیم که نتیجه عبارت داخل پرانتز

$$-3(\frac{\dot{a}}{a})f''(R)\dot{R}$$

$$\rho = T_{00} = -3f'(R)qH^2 - \frac{f(R)}{2} + 3(\frac{\dot{a}}{a})f''(R)\dot{R} \quad (1)$$

با استفاده از رد معادله میدان و معادله چگالی که بدست آوردیم رابطه فشار نیز بدست می آید.

استخراج معادلات مربوط به (۳-۲۴)

در فصل مربوط به شرایط انرژی چهار مدل بررسی شده روش استخراج معادلات مربوط به آن ها مشابه است. جهت اطلاع یکی از آن ها مورد بررسی قرار می گیرد.

$$f(R) = R + \alpha R^n \quad (1)$$

$$f'(R) = 1 + n\alpha R^{n-1}$$

$$f''(R) = n(n-1)\alpha R^{n-2}$$

با استفاده از (۳-۱۴) داریم:

$$R_0 + \alpha R_0^n + 6H_0^2(1-q_0)(1+n\alpha R_0^{n-1}) + 36H_0^4(j_0-q_0-2)n(n-1)\alpha R_0^{n-2} \geq 0$$

$$R_0 = -6H_0^2(1-q_0) = -|R_0| \quad \text{می دانیم:}$$

$$1-q_0 = -\frac{R_0}{6H_0^2}$$

$$36H_0^4 = \frac{R_0^2}{(1-q_0)^2}$$

$$A \equiv \frac{j_0-q_0-2}{(1-q_0)^2}$$

حال چهار عبارت فوق را در عبارت اول جاگذاری می کنیم

$$\begin{aligned} & -6H_0^2(1-q_0) + \alpha(-|R_0|)^n + 6H_0^2(1-q_0) - \\ & \underbrace{6H_0^2(1-q_0)}_{-|R_0|} n\alpha(-|R_0|)^{n-1} + \left(\frac{R_0^2}{(1-q_0)^2}\right)(j_0-q_0-2)n^2\alpha(-|R_0|)^{n-2} - \\ & \left(\frac{R_0^2}{(1-q_0)^2}\right)(j_0-q_0-2)\alpha n(-|R_0|)^{n-2} \geq 0 \end{aligned}$$

$$\alpha(-|R_0|)^n - n\alpha(-|R_0|)^n + An^2\alpha(-|R_0|)^n - A\alpha n(-|R_0|)^n \geq 0$$

$$\alpha(-1)^n - n\alpha(-1)^n + An^2\alpha(-1)^n - A\alpha n(-1)^n \geq 0$$

$$(-1)^n\{\alpha - n\alpha + An^2\alpha - A\alpha n\} \geq 0$$

$$\alpha(-1)^n(An^2 - (A+1)n + 1) \geq 0 \quad (2)$$

شرط بعدی (۲۶-۳) می باشد که مشابه روش بالا بدست می آید.

اثبات رابطه (۴-۴)

با استفاده از رابطه زیر که در ضمیمه ث بددست آمد داریم:

$$R_{\alpha\beta} = \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} + f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) \right\}$$

$$\begin{aligned} G_{\alpha\beta} &= R_{\alpha\beta} - \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} R = \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} + f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) \right\} - \\ &\quad \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} R = \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} f(R) g_{\alpha\beta} + f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) - \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} R f'(R) \right\} = \\ &\quad \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} [f(R) - R f'(R)] + f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) \right\} \end{aligned}$$

در نتیجه داریم:

$$T_{\alpha\beta}^{\text{curve}} \equiv \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} [f(R) - R f'(R)] + f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) \right\} \quad (1)$$

پ) توضیحاتی در مورد رابطه (۴-۷) و روابط منتج از آن

روشی که برای استخراج معادلات میدان در اینجا استفاده شده است، روش کانونیکال کردن کنش (۴-۱) است. در این روش ضریب مقیاس a و اسکالر ریچی R به عنوان متغیر های مستقل در نظر گرفته می شوند. حال اگر متريک مساله را فریدمان - رابرتسون - واکر انتخاب کنیم بعد از محاسبه می بینیم که

$$R = -6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \quad \text{رابطه}$$

که در فصل قبل توضیح داده شد جمله قیدی به شکل زیر به منش مساله اضافه می شود:

$$S = \int d^4x \sqrt{-g} \left\{ f(R) - \lambda \left(R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right) \right\} \quad (2)$$

حال اگر از کنش فوق نسبت به R وردش بگیریم بدست می آوریم $\lambda = f'(R)$ با جاگذاری این نتیجه،

کنش به صورت زیر تغییر می کند:

$$S = \int d^4 \sqrt{-g} \left\{ f(R) - f'(R) \left(R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right) \right\}$$

حالا کنش به شکل شبهه- نقطه ای^۱ می نویسیم یعنی:

$$S = \int d^3x \int dt \sqrt{-g} \left\{ f(R) - f'(R) \left(R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right) \right\} \quad (3)$$

از آنجایی که برای متريک فريدمان - رابرتسون - واکر داريم $\sqrt{-g} = a^3(t) \frac{r^2}{\sqrt{1-kr^2}}$ ، وقتی کنش را

به شکل شبهه- نقطه ای می نویسیم در واقع اين کار بدين معنی است که ما علاقه مند به محاسبه يك

قسمت يك بعدی کنش هستیم. چون کنش ما به طور غير صريح تابع زمان است و هدف ما استخراج رفتار

ديناميکي معادلات است، در اينجا ما تنها علاقه مند به کار با قسمت زمانی کنش هستیم:

$$S = \int \frac{r^2}{\sqrt{1-kr^2}} d^3x \int dt a^3 \left\{ f(R) + f'(R) \left(R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right) \right\}$$

پس تعریف می کنیم:

$$A_{(curv)} \equiv \int dt a^3 (t) \left\{ f(R) - f'(R) \left(R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right) \right\} \quad (4)$$

حال کنش فوق را ساده کرده و سپس از روش انتگرال گيری جزء به جزء استفاده می کنیم:

$$A_{(curv)} = \int dt \left\{ a^3 f(R) - a^3 f'(R) R - 6 a^3 f'(R) \frac{\ddot{a}}{a} - 6 a^3 f'(R) \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 - 6 a^3 f'(R) \frac{k}{a^2} \right\}$$

---

^۱ point-like

(۵)

$$A_{(curv)} = \int dt \{ a^3 f(R) - a^3 f'(R)R - 6\ddot{a} a^2 f'(R) - 6\dot{a}^2 a f'(R) - 6a f'(R)k \}$$

جمله سوم را به صورت زیر ساده می کنیم:

$$6\ddot{a} a^2 f'(R) = 6 \frac{d}{dt} (a^2 f'(R) \dot{a}) - 12a\dot{a}^2 f'(R) - 6a^2 \dot{a} \frac{d}{dt} f'(R)$$

اگر از عبارت فوق نسبت به زمان انتگرال بگیریم جمله اول سمت راست یک مشتق کامل است و به علت شرایط مرزی انتگرال زمانی آن صفر می شود. برای جمله آخر نیز از مشتق گیری زنجیره ای استفاده می کنیم:

$$\frac{d}{dt} f'(R) = \frac{df'(R)}{dR} \frac{dR}{dt} = f''(R) \dot{R}$$

حال در (۵) به جای $6\ddot{a} a^2 f'(R)$ طبق توضیحات بالا جاگذاری می کنیم:

$$A_{(curv)} = \int dt \{ a^3 f(R) - a^3 f'(R)R + 12a\dot{a}^2 f'(R) + 6a^2 \dot{a} \dot{R} f''(R) - 6\dot{a}^2 a f'(R) - 6a f'(R)k \}$$

بعد از ساده سازی داریم:

$$A_{(curv)} = \int dt \{ a^3 (f(R) - f'(R)R) + 6a\dot{a}^2 f'(R) + 6a^2 \dot{a} \dot{R} f''(R) - 6a f'(R)k \}$$

حال کنش را به شکل زیر می نویسیم:

$$A_{(curv)} = \int dt \mathcal{L}(a, \dot{a}; R, \dot{R})$$

که تعریف کرده ایم:

(۶)

$$\mathcal{L}(a, \dot{a}; R, \dot{R}) = a^3(f(R) - Rf'(R)) + 6a\dot{a}^2f'(R) + 6a^2\dot{a}\dot{R}f''(R) - 6af'(R)k$$

ج) استخراج روابط (۴-۸) تا (۱۰)

معادلات حرکت از معادلات اولر - لاگرانژ برای متغیرهای مستقل مساله به شکل معمول و شرط هامیلتونی بدست می‌آیند. در اینجا چون ماده از مساله حذف شده است یعنی مساله را در حالت خلاء بررسی می‌کنیم هامیلتونی کل صفر است.

معادله اولر - لاگرانژ برای ضریب مقیاس عبارت است از:

$$\frac{\partial}{\partial t} \left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{a}} \right) - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial a} = 0 \quad (V)$$

$$\begin{aligned} \frac{\partial}{\partial t} (12a\dot{a}f'(R) + 6a^2\dot{R}f''(R)) - 3a^2[f(R) - Rf'(R)] - 6\dot{a}^2f'(R) - \\ 12a\dot{a}\dot{R}f''(R) + 6kf' = 0 \\ 12\ddot{a}^2f'(R) + 12a\ddot{a}f'(R) + 12a\dot{a}\dot{R}f''(R) + 12a\dot{a}\dot{R}f''(R) + 6a^2\ddot{R}f''(R) + \\ 6a^2\dot{R}^2f'''(R) - 3a^2f(R) + 3a^2Rf'(R) - \dot{a}^2f'(R) - 12a\dot{a}\dot{R}f''(R) + \\ 6kf'(R) = 0 \end{aligned}$$

با کمی ساده سازی به راحتی به معادله (۴-۸) می‌رسیم:

(۷)

$$\begin{aligned} 2\left(\frac{\ddot{a}}{a}\right) + \left(\frac{\dot{a}}{a}\right)^2 + \frac{k}{a^2} = -\frac{1}{f'(R)} \{2\left(\frac{\dot{a}}{a}\right)\dot{R}f''(R) + \ddot{R}f''(R) + \dot{R}^2f'''(R) - \\ \frac{1}{2}[f(R) - Rf'(R)]\} = -p_{(curv)} \end{aligned}$$

معادله اولر - لاگرانژ برای اسکالار ریچی عبارت است از:

$$\frac{\partial}{\partial t} \left(\frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{R}} \right) - \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial R} = 0 \quad (4)$$

$$12a\dot{a}^2f''(R) + 6a^2\ddot{a}f''(R) + 6a^2\dot{a}\frac{\partial}{\partial t}f''(R) + a^3Rf''(R) - 6a\dot{a}^2f''(R) - \\ 6a^2\dot{a}\frac{\partial}{\partial t}f''(R) + 6kaf''(R) = 0$$

$$6a\dot{a}^2f''(R) + 6a^2\ddot{a}f''(R) + a^3Rf''(R) + 6kaf''(R) = 0$$

$$f''(R) \left\{ R + 6 \left[\frac{\ddot{a}}{a} + \left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} \right] \right\} = 0 \quad (10)$$

شرط صفر بودن هامیلتونی به شکل زیر است:

$$\mathcal{H} = \dot{q} \frac{\partial \mathcal{L}}{\partial \dot{q}} - \mathcal{L} = 0 \quad (11)$$

که جمله اول جمع روی کلیه متغیر های مستقل مساله است.

$$\mathcal{H} = \dot{a} [12a\dot{a}\ddot{a}f'(R) + 6a^2\dot{R}f''(R)] + \dot{R} [6a^2\dot{a}f''(R)] - [a^3(f(R) - \\ Rf'(R)) + 6a\dot{a}^2f'(R) + 6a^2\dot{a}\dot{R}f''(R) - 6af'(R)k] = 0$$

$$\mathcal{H} = 12a\dot{a}^2f'(R) + 6a^2\dot{a}\dot{R}f''(R) + 6\dot{R}a^2\dot{a}f''(R) - a^3(f(R) - Rf'(R)) - \\ 6a\dot{a}^2f'(R) - 6a^2\dot{a}\dot{R}f''(R) + 6af'(R)k = 0$$

$$\mathcal{H} = 6a\dot{a}^2f'(R) + 6a^2\dot{a}\dot{R}f''(R) - a^3[f(R) - Rf'(R)] + 6af'(R)k = 0$$

$$6a\dot{a}^2f'(R) + 6af'(R)k = -6a^2\dot{a}\dot{R}f''(R) + a^3[f(R) - Rf'(R)]$$

(12)

$$\left(\frac{\dot{a}}{a} \right)^2 + \frac{k}{a^2} = \frac{1}{3} \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)] - 3 \left(\frac{\dot{a}}{a} \right) \dot{R}f''(R) \right\} = \frac{1}{3} \rho_{(curv)}$$

استخراج روابط (۱۴-۴) و (۱۵-۴)

می دانیم برای یک ماده کامل تانسور انرژی – تکانه قطری است. اگر از همین الگو برای تعریف فشار و

چگالی انرژی خلاء استفاده کنیم داریم:

$$\rho_{curv} \equiv -T_0^{0\,curv} = T_{00}^{curv} \quad (13)$$

$$p_{curv} \equiv T_i^{i\,curv} \quad (14)$$

که هریک از سه مولفه فضایی این تانسور است. اگر از علامت (+ + -) برای متريک فریدمان

- رابرسون - واکر استفاده کنیم داریم:

$$\begin{aligned} T_{\alpha\beta}^{\text{curve}} &= \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} [f(R) - R f'(R)] + f'(R)^{\rho\sigma} (g_{\rho\alpha} g_{\sigma\beta} - g_{\rho\sigma} g_{\alpha\beta}) \right\} = \\ &= \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} [f(R) - R f'(R)] + f'(R)_{;\alpha\beta} - g_{\alpha\beta} \square R \right\} \end{aligned}$$

که تعریف کرده ایم

$$\begin{aligned} T_{00}^{\text{curve}} &= \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} g_{00} [f(R) - R f'(R)] + f'(R)_{;00} - g_{00} \square R \right\} = \\ &= \frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - R f'(R)] + f'(R)_{;00} - \square R \right\} \end{aligned}$$

به طور دستی یا با راینه می توان جمله آخر را محاسبه کرد:

$$\square R = f'''(R) \dot{R} + f''(R) \dot{R}^2 + 3(\frac{\dot{a}}{a}) f''(R) \dot{R}$$

جمله دوم نیز به شکل زیر ساده می شود:

$$f'(R)_{;00} = \frac{\partial}{\partial t} \left(\frac{\partial}{\partial t} f'(R) \right) = \frac{\partial}{\partial t} \left(\frac{\partial f'(R)}{\partial R} \frac{\partial R}{\partial t} \right) = \frac{\partial}{\partial t} (f''(R) \dot{R}) = f'''(R) \dot{R} + f''(R) \ddot{R}^2$$

اگر عبارات فوق را جاگذاری کنیم خواهیم داشت:

$$\rho_{curv} = T_{00}^{curve} = -\frac{1}{f'(R)} \left\{ \frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)] - 3 \left(\frac{\dot{a}}{a} \right) f''(R) \dot{R} \right\} \quad (15)$$

برای فشار از رد تانسور انرژی – تکانه خمس استفاده می کنیم:

$$T \equiv trace(T_{\alpha\beta}^{curve}) = -\rho + 3p = \frac{1}{f'(R)} g^{\alpha\beta} \left\{ \frac{1}{2} g_{\alpha\beta} [f(R) - Rf'(R)] + f'(R)_{;\alpha\beta} - g_{\alpha\beta} \square R \right\}$$

$$T = \{2[f(R) - Rf'(R)] + f'(R)_{;\alpha}^{;\alpha} - 4R\} = \{2[f(R) - Rf'(R)] - 3\square R\}$$

$$-\rho + 3p = 2[f(R) - Rf'(R)] - 3\square R$$

$$p = \frac{1}{3} \{\rho + (2[f(R) - Rf'(R)] - 3\square R)\}$$

با جاگذاری $\square R$ و چگالی و یک ساده سازی مختصر به عبارت مورد نظر برای فشار دست خواهیم یافت:

(16)

$$p_{(curv)} = -\frac{1}{f'(R)} \left\{ 2 \left(\frac{\dot{a}}{a} \right) \dot{R} f''(R) + \ddot{R} f''(R) + \dot{R}^2 f'''(R) - \frac{1}{2} [f(R) - Rf'(R)] \right\}$$

ضمیمه ذ

وردش رابطه (۱۰-۵-ب)

وردش کنش $R^{1+\delta}$

$$S = \int \mathcal{L}_G d^4x + S_m$$

با در نظر گرفتن چگالی لاغرانژی $\mathcal{L}_G = \frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^{1+\delta}$ وردش کنش را به صورت زیر محاسبه می‌کنیم:

$$\delta S = \delta S_m + \int \delta \mathcal{L}_G d^4x , \quad \delta S_m = -\frac{1}{2} \int T_{\mu\nu} \sqrt{-g} \delta g^{\mu\nu} d^4x$$

که T_{ab} تانسور انرژی-تکانه است.

$$\delta \mathcal{L}_G = \delta \left(\frac{1}{\chi} \sqrt{-g} R^{1+\delta} \right) = \frac{1}{\chi} \left[\delta \left(\sqrt{-g} \right) R^{1+\delta} + \sqrt{-g} (1+\delta) R^\delta \delta R \right]$$

$$\delta \sqrt{-g} = -\frac{1}{2} \sqrt{-g} g_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu} , \quad \delta R = g^{\alpha\beta} g^{\mu\nu} (\delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} - \delta g_{\mu\nu;\alpha\beta}) + R_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu}$$

که عبارت سمت راست نتیجه محاسبه‌ای است که جداگانه آورده خواهد شد. (جزوه تکمیلی دکتر فرهودی)

$$\delta \mathcal{L}_G = \frac{\sqrt{-g}}{\chi} \left[-\frac{1}{2} R^{1+\delta} g_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu} + (1+\delta) \left(R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} - R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu;\alpha\beta} \right) + R_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu} \right]$$

جمله مشخص شده در عبارت فوق را به صورت زیر بازنویسی می‌کنیم:

$$R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} = \left(R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu} \right)_{;\beta} - R^\delta_{;\beta} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu}$$

حاصل انتگرال جمله سمت چپ عبارت فوق به علت اینکه یک دیورژانس کامل است و با استفاده از قضیه استوکس برابر صفر خواهد بود. در نتیجه:

$$R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} = -R^\delta_{;\beta} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu}$$

با تکرار تکنیک مشابه خواهیم داشت:

$$R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu\beta} = -R^\delta_{;\beta} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha;\nu} = R^\delta_{;\beta\nu} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha}$$

برای جمله مشابه نیز به همین طریق می‌توانیم بنویسیم:

$$R^\delta g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu;\alpha\beta} = -R^\delta_{;\beta} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu;\alpha} = R^\delta_{;\beta\alpha} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu}$$

در نتیجه:

$$\begin{aligned} \delta\mathcal{L}_G = & \frac{\sqrt{-g}}{\chi} \left[-\frac{1}{2} g_{\mu\nu} R^{1+\delta} \delta g^{\mu\nu} + (1+\delta) R^\delta R_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu} \right. \\ & \left. + (1+\delta) R^\delta_{;\beta\nu} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha} - (1+\delta) R^\delta_{;\beta\alpha} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu} \right] \end{aligned}$$

با استفاده از این واقعیت:

$$R^\delta_{;\nu\beta} = (R^\delta_{;\nu})_{;\beta} = (\delta R_{,\nu} R^{\delta-1})_{;\beta} = \delta R^\delta \frac{R_{,\beta\nu}}{R} + \delta(\delta-1) R^\delta \frac{R_{,\beta} R_{,\nu}}{R^2}$$

جملات سوم و چهارم داخل برآخت را می‌توانیم به صورت زیر بنویسیم:

$$\delta(1+\delta) R^\delta \frac{R_{,\beta\nu}}{R} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha} - \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\beta} R_{,\nu}}{R^2} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\alpha}$$

$$- \delta(1+\delta) R^\delta \frac{R_{,\beta\alpha}}{R} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu} + \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\beta} R_{,\alpha}}{R^2} g^{\mu\nu} g^{\alpha\beta} \delta g_{\mu\nu}$$

همچنین می‌دانیم: $\delta g_{\mu\nu} = -g_{\mu\mu'} g_{\nu\nu'} \delta g^{\mu'\nu'}$ در نتیجه خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} \delta\mathcal{L}_G = & \frac{\sqrt{-g}}{\chi} \left[-\frac{1}{2} g_{\mu\nu} R^{1+\delta} \delta g^{\mu\nu} + (1+\delta) R^\delta R_{\mu\nu} \delta g^{\mu\nu} \right. \\ & - \delta(1+\delta) R^\delta \frac{R_{;\beta\nu}}{R} \delta^\nu_{\mu'} \delta^\beta_{\alpha'} \delta g^{\mu'\alpha'} + \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\beta} R_{,\nu}}{R^2} \delta^\nu_{\mu'} \delta^\beta_{\alpha'} \delta g^{\mu'\alpha'} \\ & \left. + \delta(1+\delta) R^\delta \frac{R_{;\beta\alpha}}{R} \delta^\nu_{\mu'} g_{\nu\nu'} g^{\alpha\beta} \delta g^{\mu'\nu'} - \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\beta} R_{,\alpha}}{R^2} \delta^\nu_{\mu'} g_{\nu\nu'} g^{\alpha\beta} \delta g^{\mu'\nu'} \right] \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\delta \mathcal{L}_G = & \frac{\sqrt{-g}}{\chi} \left[-\frac{1}{2} g_{\mu\nu} R^{1+\delta} + (1+\delta) R^\delta R_{\mu\nu} - \delta(1+\delta) R^\delta \frac{R_{;\nu\mu}}{R} + \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\nu} R_{,\mu}}{R^2} \right. \\ & \left. + \delta(1+\delta) R^\delta \frac{\square R}{R} g_{\mu\nu} - \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\beta} R^{\beta}_{,\nu}}{R^2} g_{\mu\nu} \right] \delta g^{\mu\nu}\end{aligned}$$

معادلات میدان را نتیجه می‌دهد:

$$\begin{aligned}-\frac{1}{2} g_{\mu\nu} R^{1+\delta} + (1+\delta) R^\delta R_{\mu\nu} - \delta(1+\delta) R^\delta \frac{R_{;\nu\mu}}{R} + \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\nu} R_{,\mu}}{R^2} \\ + \delta(1+\delta) R^\delta \frac{\square R}{R} g_{\mu\nu} - \delta(1-\delta^2) R^\delta \frac{R_{,\beta} R^{\beta}_{,\nu}}{R^2} g_{\mu\nu} = \frac{\chi}{2} T_{\mu\nu}\end{aligned}$$

- [١] Isham, C. J., "Quantum Gravity" in Proc. 11th General Relativity and Gravitation, Stockholm, 1986, Ed. M. A. H. MacCallum (Cambridge University Press, 1987), pp 99-129; "Structural issues in Quantum Gravity", gr-qc/9510063.
- [٢] Newmann, E. T. & Goenner, H. "Classical and quantum alternatives to gravitational theories" in Proc. 10th General Relativity and Gravitation, Padua, Italy, 1983, Eds. B. Bertotti, F. de felice & A. Pascolini (D. Reidel, Publishing Company Holland, 1984), pp 199-211; Goenner, H. "Alternative theories of gravity" in Proc. 11th Grneral Relativity and Gravitation, Stockholm, 1986, Ed. M. A. H. MacCallum (Cambridge University Press, New York , 1987), pp 262-273; Francaviglia, M. "Alternative gravity theories" in Proc. 12th Grneral Relativity and Gravitation, Boulder, 1989, Eds. N. Ashby, D. F. Bartlett & W. Wyss (Cambridge University Press, New York, 1990), pp 99-104.
- [٣] Farhoudi, M., "On higher order gravities, their analogy to GR, and dimensional dependent version of Duff's trace anomaly relation", Gen. Rel. Grav. , **38** (2006), 1261-1284.
- [٤] Weyl, H. "Gravitation und Elektrizität", Preuss. Akad. Wiss. Berlin, Sitz. (1918), 465-480; "Eine neue Erweiterung der Relativitätstheorie", Ann. der Phys. **59**(1919), 101-133; Raum-Zeit-Materie, (Springer-Verlag, Berlin, 1st ed. 1918, 4th ed. 1921). Its English version (of the 4th ed.) is: Space–Time–Matter, translated by: H. L. Brose (Dover Publications, New York,1st ed. 1922, reprinted 1950); Chen Grundlagen der erweiterten Relativitätstheorie", Phys. Zeitschr. **22** (1921), 473-480.
- [٥] Eddington, A., The mathematical theory of relativity, (Cambridge University Press, 1st ed. 1923, 2nd ed. 1924; Chelsee Publishing Co., New York, 1975).
- [٦] Stelle, K. S. "Classical gravity with higher derivatives", Gen. Rel. Grav. **9** (1978), 353-371.
- [٧] Maluf, W. "Conformal invariance and torsion in general relativity", Gen. Rel. Grav., **19** (1987), 57-71.
- [٨] Bach, R. "Zur Weylschen Relativitätstheorie und der Weylschen Erweiterung des Krümmungstensorbegriffs", Math. Zeitschr. **9** (1921), 110-135.
- [٩] Lanczos, C "Elektromagnetismus als natürliche Eigenschaft der Riemanns Chen Geometrie", Zeits. Phys. **73** (1931), 147-168; "Electricity and general relativity", Rev. Mod. Phys. **29** (1957), 337-350.
- [١٠] Buchdahl, H. A. "On the gravitational field equations arising from the square of a Gaussian curvature", Nuovo Cim. **23** (1962), 141-157;

- Bicknell, G. V. "Non-viability of gravitational theory based on a quadratic Lagrangian", J. Phys. A: Math. Nucl. Gen. **7** (1974), 1061-1069.
- [11] Wheeler, J A, Einstein's Vision, (Springer-Verlag, Berlin, 1968).
- [12] Isham, C. J. "Structural issues in quantum gravity", gr-qc/9510063, (lectures delivered at the GR14 Conference, Florence, August 1995).
- [13] Cecotti, S., Ferrara, S., Girardello, L., Porrati, M. & Pasquinucci, A. "Matter coupling in higher derivative supergravity", Phys. Rev. D **33** (1986), 2504-2507.
- [14] Utiyama, R., DeWitt, B. S. "Renormalization of a classical gravitational interacting with quantized matter fields", J. Math. Phys. **3** (1962), 608-618; Pechlaner, E. & Sexl, R. "On quadratic Lagrangians in general relativity", Commun. Math. Phys. **2** (1966), 165-175.
- [15] Stelle, K. S. "Renormalization of higher derivative quantum gravity", Phys. Rev. D **16** (1977), 953-969.
- [16] Quant, I., Schmidt, H-J "The newtonian limit of fourth and higher order gravity", Astron. Nachr. **312** (1991), 97-102.
- [17] Simon, J. Z. "Higher derivative Lagrangians, non-locality, problems, and solutions", Phys. Rev. D **41** (1990), 3720-3733.
- [18] Querella, L. "Variational principles and cosmological models in higher-order gravity", Doctoral dissertation, (1998) Université de Liège.
- [19] Buchdahl, H. A., "Non-linear Lagrangians and cosmological theory", Monthly Not. Roy. Astron. Soc. **150** (1970), 1-8
- [20] Higgs, P. W., "Quadratic Lagrangians and general relativity", Nuovo Cim. **11** (1959), 816-820; Stephenson, G., "Quadratic Lagrangians and general relativity", Nuovo Cim. **9** (1958), 263-269; Stephenson G., "General covariant non-linear lagrangians", Proc. Camb. Phil. Soc. **55** (1959), 375-376
- [21] Buchdahl, H. A., "Quadratic Lagrangians and Palatinis's device", J. Phys. A: Math. Gen. **12** (1979), 1229-1234.
- [22] Schouten, J. A., "Ricci-Calculus", Second Ed., Springer Verlag, Berlin, 1954
- [23] Santos, J., Alcaniz, J. S., Rebocas, M. J. & Carvalho, F. C., "Energy condition in f(R)-gravity", Phys. Rev. D **76** (2007) 083513.
- [24] Bergliaffa Perez, S. E., "Constraining f(R) theories with the energy conditions", Phys. Lett. B **642** (2006) 311-314.

- [၁၅] Perlmutter, S., et al., " Measurements of Omega and Lambda from 42 High-Redshift Supernovae ", *Astrophys. J.* **517** (1999) 565;
- Riess, A., et al, " Observational Evidence from Supernovae for an Accelerating Universe and a Cosmological Constant " *Astron. J.* **116** (1998) 1009
- [၁၆] Magnano, G. & Sokolowski, L., *Phys. Rev. D* **50**, (1994) 5039;
- Wands, D., *Class. Quant. Grav.* **11**, (1994) 269;
- Bagharm, S., Farhang, M.& Rahvar, S., *Phys. Rev. D* **75** (2007) 044024
- [၁၇] Poisson, E., "A relativist's toolkit", (Cambridge university press , New York, 2004)
- [၁၈] Capozziello, S., Cardone, V. F., Carloni, S. & Troisi, A., "High order curvature theories of gravity matched with observations: a bridge between dark matter problems", in Proc. XVI SIGRAV conference, vietri, Italy, 2004, astro-ph/0411114.
- [၁၉] Moffat, J. W., "A modified gravity and its consequence for the solar system, astrophysics and cosmology", *Int. J. Mod. Phys. D* **16**, (2008), 2075, gr-qc/0608074
- [၂၀] Capozziello, S., Cardone, V. F., Carloni, S. & Troisi, A., "curvature quintessence matched with observational data", *Int. J. Mod. Phys. D* **12** (2003) 1969-1982, astro-ph/0307018;
- Capozziello, S., Cardone, V. F.& Troisi, A., "Low surface brightness galaxies rotation curves in the low energy limit of Rⁿ gravity: no need dark matter?" astro-ph/060352;
- Capozziello, S., De Ritis, R.& Marino, A. A., "the effective cosmological constant in higher order gravity theories", gr-qc/980643;
- Capozziello, S.,Stabile, A.& Troisi, A., "spherically symmetric solution in f(R) gravity via Noether symmetry approach", *Class. Quant. Grav.* **24**, (2007) 2153-2166, gr-qc/0703067;
- Capozziello, S. & De Felice, A., "f(R) cosmology by Noether's symmetry", *JCAP*, **016**, (2008), 0808, gr-qc/0804.2163
- [၂၁] Capozziello, S., Cardone, V. F., Troisi, A., "Dark energy and dark matter as curvature effect", *N. Ast. Rev.* **51** (2007) 341-345.
- [၂၂] Kasner, E., "An algebraic solution of the Einstein equation", *Tranc. Am. Math. Soc.* **27** (1925), 101-105.
- [၂၃] d`Inverno, R. "Introducing Einstein's relativity", (Clarendon press, oxford, 1992)
- [၂၄] Lifshitz, E. M. & Khalatnikov, I. M., "Investigation in relativistic cosmology", *Advances in Physics*, **12** (1963), 185-249.
- [၂၅] Clifton, T. & Barrow, J. D., "Further exact cosmological solutions to higher-order gravity theories", *Class. Quant. Grav.* **23** (2006) 2951-2962.
- [၂၆] Barrow, J. D. & Clifton, T., "Exact cosmological solutions of scale-invariant gravity theories", *Class. Quant. Grav.* **23** (2006) L1-L6

- [۳۷] Bleyer, U. & Schmidt, H. J., Int. J. Mod. Phys. A **5** (1990) 4671.
- [۳۸] Scmidt, H. J. "Lectures on Mathematical Cosmology", gr-qc/0407095
- [۳۹] Lifshitz, E. M. & Landau, L. D., "Fluid mechanics", (Pergamon press, oxford, second edition 1987);
- Barrow, J. D., "The synthesis of light elements in turbulent cosmologies", Mon. Not. R. Astr. Soc. **187** (1977) 625-649.;
- Moroz, B. Z., Chernin, A. D., "Spatially inhomogeneous hydrodynamics motion in anisotropic cosmology", Sov. Astron. **18** (1975) 561-563
- [۴۰] Eardley, D., Liang, E. & Sachs, R., "Velocity-dominated singularities in irrotational dust cosmologies", J. Math. Phys. **13** (1972) 99-107.

Abstract

This thesis has considered the existence of anisotropic exact vacuum solutions in the context of higher order gravities. The investigated models generally are a function of three scalars R , $R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta}$ and $R_{\mu\nu\alpha\beta}R^{\mu\nu\alpha\beta}$. Near singularity, dominant terms in the expansion of analytic type of these functions are in terms of R^n (practically $R^{1+\delta}$, for indicating deviation from Einstein-Hilbert action), $(R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta})^n$ or $(R_{\mu\nu\alpha\beta}R^{\mu\nu\alpha\beta})^n$. Investigation shows that there always exists Kasner type solutions in R^n and $(R_{\alpha\beta}R^{\alpha\beta})^n$ models. But, in the third type model, anisotropic Kasner type solution has not been found. Furthermore, the behavior of these models in the presence of matter has been investigated, and it has been revealed that these solutions are always valid for relativistic matter, however this is not true for some non relativistic matter. Moreover, the energy condition for $R^{1+\delta}$ model in vacuum has been investigated and has been shown that the application of four energy conditions (weak, null, strong and dominant) lead to one constraint on δ . Usually in an accelerating expansion, the strong energy condition is violated. In our particular model, the violation of this condition leads to a negative energy density. However this result means that the strong energy condition must be satisfied in this model which in turn means an anisotropic expansion follows with a deceleration. In addition in a vacuum state, defining energy and pressure density for gravity leads to an equation of state of radiation. Hence, investigating energy conditions shows that the Kasner metric can be approximately a good solution even in the presence of relativistic and ultra relativistic matters.

Keywords: higher order gravity, singularity, Kasner type solution, anisotropic solution, relativistic matter, non relativistic matter, ultra relativistic matter, energy condition, accelerating expansion, deceleration

Shahid Beheshti University

Faculty of Sciences

Department of Physics

M. Sc. Thesis

Title:

**On Exact Anisotropic Solutions of Kasner type in
Higher Order Gravities**

Supervisor:

Dr. Mehrdad Farhoudi

Advisor:

Dr. Hamidreza Sepanji

Student:

Hamid Shabani

Summer 2009